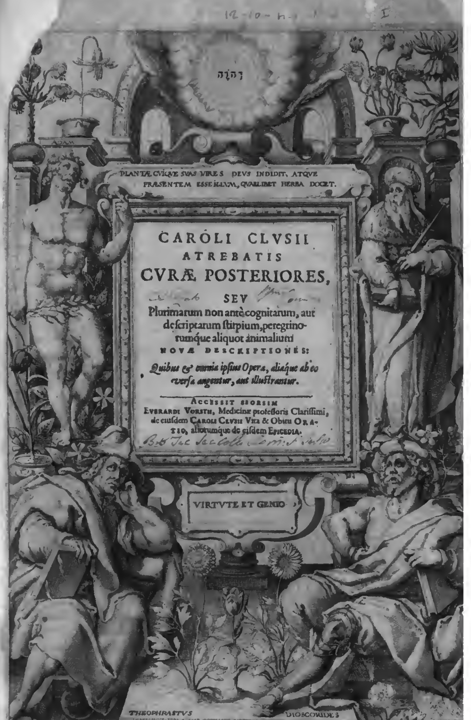

CAROLI CLVSII ATREBATIS CVRÆ POSTERIORES,

SEV

Plurimarum non antè cognitarum, aut deſcriptarum ſtirpium, peregrinorumque aliquot animalium NOVÆ DESCRIPTIONES:

Quibus & omnia ipſius Opera, aliaque ab eo verſa augentur, aut illuſtrantur.

ACCESSIT SEORSIM EVERARDI VORSTII, Medicinæ profeſſoris Clariſſimi, de eiuſdem CAROLI CLVSII Vita & Obitu ORATIO, aliorumque de eiſdem EPICEDIA.

Ex officina Plantiniana Raphelengij, 1611.

Digitized by Google

12 · 10 · H · 9.

ILLVSTRI VIRO,

MATTHAEO CACCINI,

NOBILI FLORENTINO,

Typographus D. C. Q.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EM.

EA ſemper fuit ingenuitas, atque is animi candor Clariſſimi ac doctiſſimi viri CAROLI CLVSII, felicis. mem. vt per quoſcunque aliquid profeciſſet, aut in Rei herbariæ præſertim cognitione adiutus fuiſſet; eorum ille ſæpenumerò in operibus ſuis honorificentiſſimam mentionem fecerit, ac in communi colloquio gratiſſimam memoriam tenuerit quamdiutiſſimè. Idem illi tecum quoq. vſu veniſſe, Vir Illuſtris, ipſi teſtari nos poſſumus; ac idem confirmabunt plurimi, qui eum paucis hiſce annis viderunt atque allocuti fuerunt. Nam ab illo tempore quo tuám honoratiſſimam ac ſuauiſſimam notitiam per humaniſſimas tuas ac creberrimas literas nanciſci potuit, non deſiit gratiſſimi ac candidiſſimi animi ille ſenex ſummũ illud gaudium, ac ſuauiſſimum guſtum quem ex literis tuis percipiebat, paſſim apud omnes, & præſertim apud nos alioſque familiares ſuos amicos profiteri: illaſque herbas quas plurimas ad illum rariores pro liberalitate tuâ, vltimis hiſce vitæ ipſius annis tranſmittere conſueuiſti, quamdiligentiſſimè in horto ſuo fouere & colere, & quamaccuratiſſimè in muſeo ſuo deſcribere, ac poſteris communes facere conari perſeuerauit, idq. pænè ad vltimum vſque vitæ ſuæ halitum: quod literæ ad te, Vir Illuſtris, atque ad alios aliquot amicos, vix octiduo ante mortis ipſius diem ſcriptæ, teſtari & declarare luculentiſſimè poſſunt. Ob eandem etiam cauſam vltimo vitæ ſuæ menſe, cùm iam labaſcentis ſenectæ grauitas, viriumque deficientium imbecillitas ipſi ſcribendi officium ademit, curſumque iſtum diligentiæ interrupit, ac fatali vi propemodum abſcidit, non deſtitit nos identidem monere, vt CVRAS has POSTERIORES in ordinem redigere non tergiuerſaremur, easque primâ occaſione oblatâ in lucem emitteremus: Quod ipſum vt morienti amico noſtro promiſimus, ſancteque affirmauimus, curæ nobis fore; ita etiam quamprimùm ab inchoatis typographiæ noſtræ operibus reſpirare, occaſionemque accommodam adipiſci potuimus, prælo haſce CVRAS POSTERIORES ſine morâ commiſimus: idque ſub tutelâ nominis tui, Vir Illuſtris: ob varias cauſas. Is enim tu vir es, cuius ſtudium & amor rei Herbariæ augendæ tantus eſt, vt meritò apud omnes candidos ac recti iudicii animos & gratiæ tibi debeantur,

Digitized by Google

beantur, & præconium induſtriæ tuæ immortale: & prætereà is tu es, qui has vltimas Curas maximâ & præcipuâ mole auxiſti; herbis quàm rariſſimis ad Clariſſimum virum CAROLVM CLVSIVM feliciſs. mem. identidem indefeſſo ſtudio, ac immenſo ſumptu tranſmiſſis; ita vt ex parte tuum hoc opus iure quodam dici mereatur: ac demum is tu es, cui, nî grauiter fallor, Clariſſimus ille vir tale quid aut maius fortaſſe aliquod opus dedicare cogitauerat; & dedicaſſet proculdubio, ſi fata illum ſuperſtitem reliquiſſent. Illius igitur voluntatis tamquam heredes, hoc opus Illuſtri tuo nomini dedicatum, conſecratum imus, Clariſs. ac Nobiliſs. MATTHÆE CACCINI, ſperantes illud ipſum tibi æquè gratum fore ac ſi ipſe CLVSIVS amplius quidpiam & perfectius ac elimatius opus tibi viuus ac ſuperſtes obtuliſſet. Huic autem operi ſi quid deſit, id fatali neceſſitati, quæ tantum virum nobis etſi in grandiſſimâ ætate, tamen nimis præproperè ademit (ſummorum enim virorum acerba ſemper & immatura ſunt funera) & noſtræ imperitiæ attribue: quodcunque verò laudandum in eo erit, id partim tuæ diligentiæ, & munificentiæ, per quam illud, vt diximus, præcipuum augmentum cepit, partim verò indefeſſæ Cluſianæ induſtriæ aſſcribe. Noſtram autem propenſi erga Illuſtrem tuam magnificentiam animi promptitudinem beneuolo animo interpretari ne dedigneris. Ita te Deus Opt. Max. quàm diutiſſimè incolumem ſeruet, ad rei herbariæ incrementum, & tui ipſius gloriam immortalem. Lug. Bat. Kal. Maii, 1611.

TYPO-

TYPOGRAPHVS LECTORI
S. P. D.

POSTHVMVM *hunc, clariſſimi ac feliciſs. mem. viri* CAROLI CLVSII *fœtum diutiùs apud nos fouere noluimus: ſed quantumuis immaturum propemodum ac vix perfectum ab auctore nobis relictum, in lucem emittimus; partim vt veſtræ expectationi, partim vt noſtro promiſſo ac debito erga defunctum officio, & eius vltimo deſiderio ſatisfaciamus. Jn hoc quid egerimus, monitos te volumus, antequam ad lectionem eius vlteriorem pergas. Loca omnia tam in* HISTORIA RARIORVM PLANTARVM, *eiusq́* APPENDICIBVS, *quàm in* EXOTICORVM *libris, ac in* GARCIA, A COSTA, BELLONIO, *aliisq́ ab eodem Cluſio verſis operibus ab ipſo emendata aut aucta, ſecundum ſchedulam, quam pauculas ſeptimanas ante obitum ſuum nobis commiſerat, repoſuimus aut auximus; ideoq́ titulos variarum plantarum maiuſculis characteribus in his* CVRIS POSTERIORIBVS *notauimus: vt inde leui intuitu conſpicari quis poſſet quæ ſtirps & quo capite, aut qua pagina deſcriberetur, aut quomodo eius vetus deſcriptio emẽdatior fieri poſſet: ideoq́ ſæpe Lectorẽ ab Appendice Prima ad Alteram, & inde ad Appendicis Alterius Auctarium relegamus; iisq́ aliquot interdum nouas periodos ateximus; vt ita, iuxta normam dictæ vltimæ ſchedulæ, Caput aliquot integrè & ſecundum Cluſii voluntatem concinnaremus: quem laborem ſedulus ac rei herbariæ amans ſubire non grauabitur, ſi quando exemplar ſuum quàm emendatiſſimum habere volet: ne ſi fortè opus hoc Cluſianum ſemel integrum recudatur, queri poſſit, ſuum exemplar vlla in re iſto nouiter excuſo imperfectius aut minùs emendatũ eſſe; & ideò alios ſibi ſumptus eſſe faciendos in coëmendâ nouâ editione. Ne tamen quis exiſtimet* CVRAS *haſce* POSTERIORES *nihil aliud quàm Farraginẽ quandam eſſe, & Erratorum prioris editionis Catalogum ſiue emendationem, ſcias Beneuole Lector, hîc plurimas integras atque abſolutas nouarum ac incognitarũ ſtirpium deſcriptiones reperiri: quod vel leuiter intuenti ſtatim apparebit. Has igitur ſolummodo perlegere, eisq́ ſolùm frui poterunt ii quibus aut non vacat aut non lubet vetus ſuum exemplar cum hoc volumine conferre, & ad hoc præſcriptum emendare. Jn fine etiam huius operis quædam* ADDITAMENTA *poſita à nobis ſunt, quæ poſt mortem Clariſs.* CLVSII *ad manus noſtras demum peruenerunt, quamuis ad ipſum deſtinata: ideoq́ non temerè medio operi inſeri debebant, ne Cluſianum opus non Cluſianis verbis indecorè fortaſſis farciremus aut interpolaremus. Vale, Beneuole Lector, & faue.*

SYNOPSIS
ICONVM ET DESCRIPTIONVM NOVARVM,
quæ his CVRIS POSTERIORIBVS continentur.

CELASTRVS Theophraſti pag. 1,2,3.
Sambac Arabum, ſeu Iaſminum Arabicum, aut Syringa Arabica. 3,4
Quamoclit, aut Quamochlit, ſeu Iaſminum Americanum. 4,5
Hirculus Friſicus, Dortmanni, qui Chamæciſti genus. 5,6
Roſa flaua pleno flore. 6,7
Clematis altera pleno flore. 7
Martagon Pomponii, & Lilii montani flaui varietas noua. 8
Lilium montanum albo puro flore. 8
Tulipa Perſica præcox. 9
Fritillariæ varietas, vt alba, Pyrenæa, ac Luſitanica, flaua, non antè deſcriptæ. 10
Narciſſi oblongo calice varietas. 11
Narciſſus latifolius flauo flore, amplo calice. 11
Narciſſi Indici rubro flore icon accuratior. 12
Narciſſus Iuncifolius pleno flore. 13
Pſeudonarciſſi pleno flore varietas. 13,14
Pſeudonarciſſi flore albo varietas. 14
Pſeudonarciſſi iuncei foliis varietas. 14
Leucoium bulboſum vernum minimum, folio capillari, præcox. 15
Hyacinthus præcox, flore albo, Caccini. 16
Hyacinthus Aſiaticus ſeu orientalis flauo caule. 16,17
Hyacinthus orientalis ex albo & cæruleo vireſcente flore duplo. 17,18
Hyacinthi minoris Hiſpanici ſemine natæ plantæ. 18
Hyacinthus obſoletus Æthiopicus. 19
Hyacinthus ſtellatus Bæticus. 19
Hyacinthus ſtellatus, à Porreto. 20
Hyacinthus Hiſpanicus ſtellato flore. 20
Ornithogalum Æthiopicum. 21
Croci verni latifolii varietas. 22
Croci verni folio capillari ſemine natæ plantæ. 23
Iridis bulboſæ latifoliæ varietas. 23,24
Iris bulboſa purpuraſcente rubro flore. 24
Iris Mauritanica. 24
Ranunculus Aſiaticus grumoſa radice, flauo rubris venis diſtincto flore, Caccini. 25,26
Anemones latifoliæ ſimplici flore variæ ſpecies. 26,27
Anemones tenuifoliæ flore ſimplici varietas. 27
Anemone latifolia pleno flore, Caccini. 27
Anemone tenuifolia pleno purpureo, ſeu ex atro purpuraſcente flore, Caccini; & altera tenuifolia pleno flore ſuaue rubente, eiuſdem Caccini. 28
Cyclaminus vernus albo flore. 29
Phalangio Allobrogico congener, ſeu Phalangium montanum, Liliago Valerii Cordi. 29,30
Auriculæ Vrſi varietas, nempe, pallido flore, & Auricula vrſi ſeptima. 30
Auricula Vrſi octaua, & huic ſimilis. 31
Viola montana pumila. 31
Ptarmicæ Auſtriacæ ſpecies. 32
Conyza minor Bætica. 32
Parietaria montana. 33
Valeriana Alpina. 33
Limonium peregrinum, ſeu Rauwolfii. 33
Plantago anguſtifolia fruticans, & alia Plantaginis anguſtifoliæ ſpecies. 34
Lunariæ ſpecies noua, ſeu Ophris. 34
Cichorium ſilueſtre pumilum, ſeu Hedypnois. 35
Cinara ſilueſtris Bætica. 35
Carlinæ ſilueſtris alia ſpecies. 35
Echii varietas, & Echium flauo flore. 36
Pyramidalis villoſa, ſaxatilis, latifolia Gregorii de Regio. 36
Cantabis pumila. 37
Graminis Amourettes dicti varietas. 38
Cyperus rotundus pumilus. 38
Gramen hordeaceum. 38
Aſtragali Bætici plenior deſcriptio. 38
Trifolium Fragiferum Friſicum. 38,39
Gladiolus lacuſtris, aut ſtagnalis, Dortmanni. 40
Mamoeira Luſitanorum 41. fœmina & mas. 42
Exotici cuiuſdam fruticis aut arboris ramus, cum ſuis ſtrobilis aut fructibus ſquamoſis. 43
Fructus ſquamoſi prædicti accuratior icon. 44
Nuculæ Indicæ ſecundæ alia icon. 45
Phalangium ſeu Aranei quoddam genus Americanum. 46
Quercus marina, cum ſua baſi, à D. Petro Pauwio. 47
Fungus lapideus formâ bubulæ linguæ. 47
Locuſta marina peregrina, ſeu ſquilla verſicolor. 48
Molle arboris adultæ ramus, cum ſuo fructu. 50
Piper Americanum, & de eius varietate tractatus R. P. Gregorii de Regio, nempe Piper rotundum maius surrectum, & Piper oblongum erectum maius pyramidale. 51
Piper erectum minus pyramidale; & Piper oblongum exiguum erectum pyramidale. 52. Piper cordatum, & Piper cum ſiliqua oliuaria. ibid. Piper cum ſiliqua rotunda ceraſorum modo, & Piper cum ſiliqua lata ac rugoſa; itemque Piper oblongum recuruis ſiliquis. 53. Piper longum minus, ſiliquis recuruis. 53
Piper biſurcatâ ſiliquâ, Piper ſiliquâ flauâ, Piper Americanum vulgatiſſimum. 54. Piper Braſilianum. 55. De ſiliquaſtro in genere. 55. præparandi modus, facultates, & vtendi modus. 56
Ciuettæ ſeu felis muſciferæ vera icon. 57
Hoxocoquomacli, Indica ſtirps. 59
Tragacantha altera, ſeu Tragacanthæ in Galliæ Prouinciâ naſcentis vera icon. 59
Tulipa bicolor, tribus luteis, & tribus rubris foliis, Caccini. 60
Narciſſus maximus pallidus, amplo calice flauo. 60
Narciſſi latifolii flauo flore amplo calice, varietas. 61
Narciſſi albi mediolutei varietas. 61
Narciſſus albus luteo longiore calice, ſerotinus & præcox, eiuſdemque varietates aliæ. 61
Narciſſus Africanus flauus, polyanthes. 61
Narciſſi pallidi medioaurei varietas; nempe Narciſſus ſulfurei coloris minor, & Narciſſus ſulfurei coloris maiuſculus. 62
Narciſſus anguſtifolius totus luteus ſemper florens, Caccini. 62
Anemone tenuifolia, flore ſuaue-rubente, Caccini. 62
Helichryſon Creticum. 62,63
Aloë quædam quæ Auenlona creuit, à D. Iacobo Fontano deſcripta. 63,64
Iuncus Indicus poroſus. 64
Excerpta ex deſcriptione Nauigationum Stephani Vander Hagen. 65. Vinum de Palma, Arak, Berule, Funes ex corticibus Nucum Indicarum, Oleo è Coco in medicinâ vſus, Milio, & panis ex eo; Potio è Milio. 65. Sagu, Canes muti in Guineâ, Aligali, ſeu Ciuetta, Malaguetta, Angues immanes in Sabo: Angues immenſi in Ambona: Angues ſimiles in Banda. Couſa, animal. 66. Vermiculi in campis Æthiopiæ. Elephas admodum magnus. Haye. Hippopotami, ſeu Equi marini. Piſcium peregrinorum & incognitorum magna copia. Vermes aquæ innatantes. 67. Aues in nauem decidentes. Lari aut gauiæ. Arundo Indica. Locuſtæ. Lux ſuperficiem maris illuſtrans. Cæcitas ſeu nyctalopia ſubitanea. Vuæ ſine vinaceis. Mare albeſcens. Nucum myriſticarum & Macis meſſis. Caryophyllorum arbores. 68. Pſittaci albi. 69.
Moly Hiſpanicum purpureum, à Iohanne Hogelande. 71

Reliqua quæ præter ſupradicta in CVRIS *hiſce* POSTERIORIBVS *reperientur, non noua ſunt, ſed duntaxat correctiores & locupletiores quarundum Stirpium, vel Animalium, &c. quæ in Rariorum Plantarum hiſtoriâ, aut Exoticorum libris memorantur, deſcriptiones.*

CAROLI CLVSII
ATREBATIS
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ
LIBRO PRIMO

hæc addenda vel immutanda.

CASTANEA EQVINA.

H*VIVS vt deſcriptionem pleniorem habeas, adde capiti* v *libri primi (paginâ* 8*) illa, quæ in Appendice Alterâ notata ſunt, inſerenda ante periodum* VETERIBVS ignota, *&c.*

AVELLANA BYZANTINA.

Vt hæc plenè deſcribatur, adde fini capitis ſeptimi, lib. 1 *(pag.* 12*) illa quæ in Altera Appendice notauimus.*

ARBOR CORAL.

Deſcriptio huius arboris eſt ſubiicienda calci capitis IX. *lib* 1. *pag.* 14. *qualem habes in Appendice primâ, pag.* CCLIII. *cui adtexe illa quæ de eâdem arbore ſub finem Alterius Appendicis notantur, inſerenda ante periodum* An verò, *&c. eiuſdem paginæ* CCLIII.

Pag. 20. *lin.* 14. *legendum* in quercu non naſcuntur.

PALMA MARINA.

Huius deſcriptio alibi plenior habebitur ex iis quæ de eâ in Appendice Altera ad finem capitis XIII. *pag.* 21. *addenda monui.*

Eâdem pag. 21. *lin.* 36. *legendum* Ebers-torf, ad Danubium ſita.

GVAYAVA ARBOR.

Hiſtoria huius arboris addenda eſt calci capitis XXIX. *è Prima Appendice: aut poſſet huic peculiare caput aſſignari; ita vt Deſcriptio Guaiavæ ſit caput* XXX: *ſed eam ob cauſſam immutandus eſſet ſequentium capitum toto hoc libro primo numerus.*

Poſt Tini hiſtoriam, quæ nunc cap. XXXII *deſcribitur, pag.* 50 *addi poteſt deſcriptio Celaſtri, cui peculiare caput dari poſſet, eo modo quo ſuprà Guayava deſcriptio proprium caput habuit: & ſic Tini hiſtoria titulo capitis* XXXIII *inſcribetur: Celaſtri deſcriptio cap.* XXXIV *efficiet: & caput* XXXV *de Alaterno aget,* XXXVI *de Phillyrea,* XXXVII *de Halimo,* XXXVIII *de Frutice Coronario,* XXXIX *de Ia*ſ*mino Arabum, ſeu Syringa Arabica. Caput de Euonymo erit* XL, *de Periclymeno* XLI. *Chamæmeſpilus Geſneri* XLII. *Vitis Idæa* XLIII. *Vua Vrſi* XLIV. *Chamæceraſus* XLV. *Myrtus* XLVI. *Myrtoceraſus* XLVII. *Ciſtus mas* XLVIII. *Ciſtus femina* XLIX. *Ciſti feminæ claſſis altera* L. *& ſic reliquorum omnium capitum libri primi tituli immutandi. Sed vt ad Celaſtrum reuertamur, eius hæc eſt hiſtoria, quocumque volueris titulo capiti de Tino ſubnectenda.*

CELASTRVS THEOPHRASTI.

APVD Veteres nullum facere mentionem reperio Celaſtri arboris, præter vnum Theophraſtum: nam neque Dioſcorides, neque Plinius (qui tamen ex Theophraſto plurima mutuari ſolet) eius meminerunt; quemadmodum nec aliarum quarundam ab ipſo memoratarum. Theophraſtus verò, licet plenam eius hiſtoriam non tradat, quod etiam *Celaſtrus Theophraſti.*

A rarò

tarò fecit in aliis plantis, aliquot tamen illius notas dat pleriſque Hiſtoriæ ſuæ Plantarum locis, è quibus Celaſtri arboris notitiam adquirere poſſumus: vt non ſit dubitandum, quin illam adhuc in rerum naturâ extare, demonſtrari poſſit.

Primùm enim Celaſtri (quod modò neutro genere efferr, τὸ κήλαστρον, modò feminino ἡ κήλαστρος,) meminit lib. I. Hiſt. Plant. cap. XV. atque inter arbores perenni folio præditas recenſet (nonnullarum nomina dumtaxat ſubiiciam, non enim omnium neceſſe eſt) Τῶν μὲν ἡμέρων ἀείφυλλα, ἐλαία, φοῖνιξ, δάφνη· τῶν δὲ ἀγρίων, ἐλάτη, πεύκη, πύξος, πρῖνος, ἀγρία, κήλαστρον, φιλύκη, ὀξυάκανθος, ἀφάρκη. Item lib. III. cap. IV. perpetuam comam illi tribuit: Ἀείφυλλα μὲν, inquit, ὧν ἐστὶ τῶν ἀγρίων, ἃ καὶ πρότερον ἐλέχθη, πεύκη, πίτυς ἀγρία, πύξος, ἀνδράχνη, φιλύκη, ἀφάρκη, δάφνη, κήλαστρον. Capite autem I. lib. IV. ſummis gelidiſſimiſque locis Celaſtrum prouenire ſcribit: φύεται δὲ καὶ ἡ κήλαστρος ἐπὶ τῶν ἄκρων καὶ χειμεριωτάτων: deſcendere tamen etiam in plana ait cap. IV. lib. III. καὶ ἐν τοῖς πεδίοις μυρίκη, λακάθη, ὀστρύα, κήλαστρον. Cap. verò VI. lib. III. inter tardiſſimè florentes & fructum perficientes enumerat: Πάντων δὲ πλείστην ἡ ἄρκευθος καὶ κήλαστρος, καὶ πρῖνος. & paullo poſt: Φασὶ δὲ καὶ τὴν κήλαστρον ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἀποβάλλειν. Cap. item VII. lib. V. Hiſt. Plant. Εὐτονώτατον δὲ φιλύκη, καὶ ἡ λευκότης ὥσπερ ἡ τῆ κηλάστρῃ. Et cap. VIII. eiuſdem libri: Κηλάστρῳ δὲ καὶ μόνῳ πρὸς βακτηρίας. Hi ſunt loci apud Theophraſtum de Plantarum hiſtoriâ, in quibus Celaſtri arboris fit mentio: & è quibus colligere licet perpetuò virere, ſummis frigidiſque montibus prouenire, transferri tamen in plana mitioraque loca poſſe; tardè admodum florere, & fructum propter iam ingruentem hiemem perficere non poſſe; adeòque inutilem eſſe, præterquam ad baculos pro ſenibus.

Diſpiciamus nunc, an pronunciare non liceat, illam arborem perpetuò virentem, quæ in Academico horto apud Lugdunum Batauorum colitur, Celaſtrum eſſe. Tinus certè, pro qua hactenus habita eſt, eſſe nequit: differunt enim inter ſe & floris formâ coloreque & ſitu, atque etiam foliis, licet vtrique plantæ ea ſint perennia. Quoniam autem à Neotericis, qui libros de Plantis ediderunt, nec eius hiſtoriam deſcriptam, nec illius iconem propoſitam inuenio, in rei herbariæ ſtudioſorum gratiam, illius arboris ramum cum floris rudimento in tabellâ adpoſitâ exprimi curauimus, cui ipſius arboris hiſtoriam ſubiecimus.

Celaſtrus Theophraſti.

ARBOR igitur illa Academici horti, quæ meâ opinione, Theophraſti Celaſtrus nuncupari poteſt, humanam ſuperat altitudinem; firmoque & duro caudice conſtat, atque in frequentes ramos diuiſo, qui dum nouelli ſunt, viridi cortice teguntur, annotini verò fuſco: numeroſa habet folia, ex aduerſo ſemper naſcentia, densâque ſerie congeſta, ſupinâ parte ſaturâ viriditate prædita, pronâ autem diluriora, perennia, hoc eſt, quæ non defluunt, niſi nouis & recentibus iam natis, vt in arboribus perpetuò virentibus plerunque accidere ſolet: ſplendent verò præ læuore ea folia, nec Alaterni foliorum magnitudinem ſuperant, imò pleraque ſunt illis minora, præſertim annotina, quæ ramulorum infimam partem occupant ſiue veſtiunt, nec in ambitu ſunt crenata, præterquam nouella, quæ crenarum quandam formam extremâ parte habere videntur, attamen verè crenata dici nequeunt: amariuſculi ſunt ſaporis. In nouellorum ramulorum extimâ parte inter folia naſcuntur vncialis longitudinis petioli, ſuſtinentes quinque aut ſex paruos floſculos, quatuor plerunque aut quinque foliolis ex flauo vireſcentibus conſtantes, ſuauiter odoratos, racematim Lentiſci floſculorum modo diſpoſitos, non vt Tini aut Sambuci vmbellæ inſtar expanſos, qui ſerò admodùm aperiuntur, & niſi extremo Autumno, aut hiemis initio, imò etiam (quando mitior aura) veris initio,

initio, vt anno Chriſti 1609. ex ramis florentibus à C. V. D. P. Paavwio, menſe Martio ad me miſſis obſeruare potui: eam ob cauſſam fructus maturari non poteſt: imò ſi æſtas humida & frigida fuerit, qualis hoc anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſeptimo, vix floſes apetientur: etenim floſculorum gemmas dumtaxat oſtendebat Octobri menſe. Qualem autem fructum proferat, dicere nequeo, quia nullum vnquam obſeruare potui, imò ne fructus quidem rudimentum. Facilè porrò ramis pangi poſſe, certum eſt.

Post *mortem Clariſſ*mi *Cluſii idem Cl. V. D. P. PaauWius fructus rudimentum in horto Medico obſeruauit, imò & fructum ipſum; qualem ſequentibus hiſce verbis deſcripſit: quæ addenda eſſe indicauimus, vtpote ad abſolutam huius arboris deſcriptionem neceſſaria.*

Anni 1610. menſe Iunio fructus rudimentum oſtendere cœpit, producens breuem pediculum, cui adhærebat bacca myrti baccis magnitudine ſimilis. Hæc quamdiu in accretione erat, viridem; iuſtam adepta magnitudinem, rubrum exhibebat colorem; qui paulatim ex puniceo corallinus reddebatur, adeò vt aſparagi maturam baccam (de minoribus loquor) tè videre dixiſſes. Arridebat gratiſſimo hoc colore ad Auguſti vſq. initium bacca: tunc etenim paulatim corrugari incepit cutis ſiue exterior ſuperficies, ſimulque colorem mutare: fuſcedinem namque contrahebat, tandemque aduſtam nigredinem. Simul etiam ipſe fructus figuram ſuam mutare, ac ex rotundo oblongus fieri cœpit. Poſtquam decidiſſet, repertum intùs ſemen vnicum, oblongum, quodammodo triangulare, vuarum vinaceis admodum ſimile. cuius cortice (durior is erat & quodammodo oſſeus) diffracto, prodiit granum quoq. vnicum, tectum membranulâ crocei coloris; eâque ablatâ medulla ſiue caro durior, albicans, ei ſimilis quam nux auellana oſtendere ſolet. *Hæc D. PaauWius.*

Sambac Arabvm, *ſeu Iaſminum Arabicum, aut Syringa Arabica.*

Pag. 56. calci Capitis xxxvi. *de Frutice coronario, addi poteſt ſequentis fruticis deſcriptio: aut, ſi mauis, nouus titulus ei affingatur, vt ſit Caput* xxxix *Libri* i. *Rariorum Plantarum.*

Prosper Alpinus lib. de Plantis Ægypti cap. xix. Sambac Arabum, ſiue Iaſminum Arabicum deſcribit his verbis. Cayri eſt frutex ſarmentoſus, qui ſarmentis ſerpendo, altiùs ſe extollit, foliis mali aurantii proximis: flores albos proferens octonis foliis præditos, omnino ſimiles vulgaris Iaſmini floribus; à quibus differunt numeroſioribus foliis, magnitudine, odoreque præualidiore ac ſuauiore. Eius etiam Iconem exhibet octo foliorum floribus onuſtam. Tametſi verò ex hac illius deſcriptione, tum plantæ quam proponit icone, coniicere liceat, ipſum plantam eam innuere velle, cuius iconum coloribus expreſſam Illuſtris Vir Matthæus Caccini anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexto Florentiâ Hetruriæ vrbe ad me mittebat, hac appellatione, *Syringa Arabica*, ſiue *Iaſminum Arabicum*, vel *Iaſminum ex Cine*: magna tamen eſt differentia inter vtriusque flores, quòd Iaſmini Proſperiani flores octo foliis ſimplici ſerie diſpoſitis conſtent; iconis verò quam accipiebam flores dena folia habebat, duplici ſerie diſpoſita: duplicemque ſeriem foliorum eſſe debere, deprehendi è ramulo ſuis foliis & floribus onuſto, quem inſequẽte anno ad me mittebat: hanc ob cauſam illum in tabellâ adpoſitâ exprimendum curabam, vt ex eius cum Alpinianâ collatione, differentia faciliùs obſeruari poſſit.

Sambac Arabum, Iaſminũ Arabicum.

Iaſminum Arabicum, ſeu Syringa Arabica.

Vt porrò huius fruticis pleniorem cognitionem habere queant Lectores, præſtat vt ipſius Caccini verba ſubiiciam, quæ ad me ſcribebat; cùm iconem mitteret: Accipies

Digitized by Google

tami euiuſdam plantæ ex Alexandriâ Ægypri allatæ iconem, quam nounulli Iaſminum ex Gine appellant, quidam Syringam Arabicam, alii Iaſminum Arabicum. Creſcit porrò ea planta, quantum hactenus obſeruare potui, ad duorum cubitorum, vel quatuor pedum altitudinem: eius ſtipes infimâ parte pollicari eſt craſſitudine, ſolidâ materie conſtans, & quæ difficulter ſcindi poſſit: is duobus digitis ſupra terram, aut paullò ampliùs, in tenues & longiuſculos ramos diuiditur, inſtar Iaſmini Catalonici, ſiue Hiſpanici; floresq́ue proferre incipiens Aprili, deſinit extremo Octobri: ſic vt quinque aut ſex menſibus integris planta floribus onuſta conſpiciatur: flores eius albi ſunt, vt Narciſſi pleni Byzantini primi à me deſcripti, nunc decem, modò duodecim foliis conſtantes, & quando minimùm, nouem; duplici ſerie diſpoſitis, odoratiſſimi, Iaſmini Hiſpanici odorem etiam ſuperantes, vel quaſi florum mali aurantii & florum Iaſmini Hiſpanici ſimul permiſtorum odorem referentes: defluunt autem à planta flores eodem modo quo aliorum Iaſminorum flores; habentq́ue tubum illum pertuſum quo ſuis periolis adhærent, vt reliquorum Iaſminorum flores. Inſeritur ſupra vulgare Iaſminum; primoq́ue vel eodem etiam anno flores profert: melioresq́ue progreſſus facit vno anno planta tali inſitione hîc adquiſita, quàm ex Ægypto allata in tribus: quia quæ inde adferuntur, duobus aut tribus annis languent, & difficulter comprehendunt: quæ verò inſitione adquiſitæ, facilimè creſcunt: valdè tamen frigora metuunt. Hactenus Caccini.

Cæterùm cùm nullam in ea epiſtola foliorum ipſius plantæ mentionem faciat, quia ex icone quam mittebat, qualia eſſent ſatis apparere putabat: ex ramulo quem inſequente anno accipiebam, eorum formam, & quâ ratione in planta ſint diſpoſita, adiicere volui. Ea autem (quod ad formam attinet) non diſſimilia mihi videntur foliis eius fruticis, quem Syringam albo flore vulgò appellant, teneriora tamen, & in ambitu non crenata, ſemper ex aduerſo naſcentia, alternis, modò in vno rami latere, modò in alio, vt affabrè tabella oſtendit, quam ad ramuli miſſi normam exprimendam curaui: florum etiam vmbilicum in tubi ambitu flaueſcere obſeruabam. Quid porrò de florum Sambac Arabum vſu tradat Proſper Alpinus, hîc ſubiiciendum putaui. Vſus, inquit, florum eſt magis ad ornatum corporis, quàm ad ſanitatem: nihilominùs parant oleum, quo vtuntur mulieres in balneis, ad vterum calefaciendum; & laxandum; eius enim ſcirroſis tumoribus maximè conferre, expertæ ſunt: vt partum etiam faciliorem reddant, oleum hoc & bibunt calidum, & ipſo liniunt extrinſecas vteri partes: vtuntur etiam eo, exteriùs inungentes thoracis regionem; tum per os ipſum calidum ingerentes, ad tuſſim anhelitusq́ue difficultatem, & pleuritim lethalem, in quâ ſputum maximâ cum difficultate educitur; & ad peripneumoniam, atque ad dolores vehementes ſtomachi, inteſtinorum & vteri.

QVAMOCLIT, AVT QVAMOCHLIT, *ſiue Jaſminum Americanum.*

Huius iconem præcedenti Iaſmino Arabico ſubiungendam eſſe duximus, vt quiuis differentiam huius ab illo in picturâ ſaltem internoſcere queat. Deſcriptionem autem eius pleniorem, præter hanc picturam, à Clariſſ. Cluſio factam non comperimus. Et quamuis in literis ab Illuſt. Matthæo Caccini paulo ante mortem Cluſii ad eum miſſis, mentionem factam inuenimus cuiuſdam deſcriptionis huius plantæ, factæ à Reuer. P. Gregorio de Reggio: tamen cùm nihil tale inter eius ſchedas reperire poſſemus, præter hanc iconem, quam vltimis vitæ ſuæ menſibus ſculpi curauerat; huic deſcriptionem quidem

Quamoclit.

Clariſſ. Ioachimus Camerarius in ſuo Horto Medico dedit (cuius icon iſti noſtræ non diſſimilis) adiungere decreueramus: præſertim cùm eam in Indis Quamoclit appellari ſcribat, indeq́, ante paucos annos in Europam allatam, & à Cæſalpino ſub nomine Iaſmini folio Millefolii deſcriptam eſſe. poſſeq́ue non ineptè Conuoluulum tenuifolium vocari. Sed cùm eadem hæc ſtirps ante quadriennium à Clariſſ. Fabio Columna accuratiùs deſcripta & delineata ſit, titulo Conuoluuli pennati exotici rarioris, eius verba hoc loco poni curauimus; quæ ſunt hæc:

Iaſminum folio Millefolii.

Conuoluulus tenuifolius.

Conuoluulus pennatus exoticus rarior.

NON aptiùs poterat ad aliud genus planta hæc exotica referri, quàm Conuoluulorum familiæ adſcribi. Natura totoq́ue habitu ferè ſimilis videtur, præter foliorum pennatorum effigiem. Lacte quidem turget dilutiore: Floribus oblongis, tubuloſis, ſed quinquepartitis in ſummo, & roſeo colore hilari, lineis ſiue plicis ſtriatis, longo petiolo duobus vel ſingulis inſidentibus, alternato ſitu ex geniculis viticulorũ: apicibus quinis pallidis: Fructu deinde oblongo, ex ſquammoſo calice, in apicem deſinente, cartilagineo cortice obducto, vt vulgaris Conuoluuli, ſed anguſtiore

,, guſtiore, ſeminibus intùs quatuor
,, oblongis, nigris, duris, acri guſtu.
,, Folia viticulis purpuraſcentibus
,, alternatim hærent, pinnata, tenui
,, admodum diuiſura, duplo vulga-
,, tis Erucaginis Reſedæ putatæ, mi-
,, nora, obſcutè virentia, ſed tenella
,, pallentia, paucis primùm lobis,
,, deinde pluribus vtrinque, ad ter-
,, denos vſque, & vnico in ſummo:
,, at priores lobi biſurcantur. Pro-
,, pter innumeros viticulos folioſos
,, & floridos, quos profert, arundi-
,, naceas crates adimplentes ſeſe con-
,, torquendo, maximè oculos con-
,, ſpicientium recreat: quare penſi-
,, libus hortis iucunda. Semen pri-
,, mo Vere ſatum, Iùnio emicat: at-
,, que prima folia Aceris fructus re-
,, ferunt, effigie alata, vel Ari modo
,, biſurcata, vt expreſſimus, & apud
,, peritum aromatarium ac herbariæ
,, rei exercitatiſſimũ Ioſephum Gui-
,, dum, familiaritate nobis coniun-
,, ctum, obſeruauimus Romæ. Au-
,, guſti fine floret, & Septembri de-
,, inde fructus perficit. *Quamoclit* no-
,, mine ſibi miſſam refert.

Quamoclit, ſiue Iaſminum Americanum.

Hactenus Fab. Columna.

Eadem pag. 56. *lin.* 56. *legendum*, quas etuetam donabam, adoleuerunt,

Pag. 57. *lin.* 3. *legendum* continens: is in ſummo ramulo in icone ineptè collocatur, cùm ex imo, ut flores, reponi debuiſſet. Sub Autumn. *&c.*

Eadem pag. lin. 7. *legendum* ſilua illa quâ ex Greben

Eadem pag. linea vltima legendum deſcriptio extat

Mahaleb Arbor.

Mahaleb aut Malahab arboris hiſtoria concinnanda eſt verbis Appendicis Alterius, inſerendis pag. 65. *lin.* 2. *ante periodum* Sunt qui, *&c. circa finem capitis* XLII. (*aut vt immutari poſſet* XLV.) *de Chamaceraſo.*

Chamæciſtus Septimus.

Deſcribitur hic Chamaciſtus pag. 76. *ſed huic deſcriptioni ante periodum* OCTAVVS, *&c. adiice hac:* Creſcit hic Septimus Chamæciſtus etiam in Tyrolenſibus Alpibus: & Oeniponte ad me miſſus eſt anno 1608. à R. P. F. Gregorio de Reggio.

HIRCVLVS FRISICVS, *Dortmanni.*

Pagina 77. *ante Sectionem* ALTERAM, Madritiana, *&c. ſub extremum caput* XLVIII. *lib.* I. *Hiſt. Plantarum, inſerenda hac de Hirculo Dortmanni, qua ſequuntur.*

Typis iam expreſsâ meâ Rariorum Plantarum Hiſtoriâ, Ioannis Dortmanni pharmacopœi Groeningenſis celebris & eruditi epiſtolam, accipiebam cum paucis quibuſdam Plantarum iconibus, ipſius manu ſatis ſcitè delineatis, quarum neminem adhuc meminiſſe exiſtimabat, & Groeningenſi agro vicinisque locis peculiares eſſe credebat. Verum enim verò nonnullas in aliis prouinciis etiam naſci iam obſeruaueram, vt ex meâ Plantarum Hiſtoriâ liquet, quales ſunt Erica baccifera ipſius, quæ in variis alpibus reperitur, & eius Roſa alpina, à Sileſiis Roſmarinus ἄγριος nuncupata, in Tyrolenſibus etiam alpibus naſcens. Sed tres inter illas fuêre, quibus ſimiles anteà non vidiſſe, ingenuè fateor; eius videlicet Hirculus, Trifolium fragiferum, & Gladiolus ſtagnalis. Harum breuem deſcri-

ptionem, qualem ab eo accipiebam, poſtremæ iſti meæ Hiſtoriæ Plantarum recognitioni additam eſſe volui, atque earum icones Lectoris oculis propoſitas; & Hirculum quidem poſt Chamæciſtos collocandũ cenſebamus, quia meo iudicio congener illis eſt planta, notis quibuſdam quas in ea planta obſeruabam, vt ita cenſeam me impellentibus: Trifolium autem in Trifoliorum claſſe collocabimus & Gladiolum inter aquatiles reponemus.

Hirculus, qui Chamaciſti genus.

PLANTVLA hæc Celticæ Nardo ferè ſimilis foliis & radice, eiusdemque propemodum magnitudinis: cauliculo tamen diſpar eſt; qui gracilis, ſeſe attollens, quinis aut ſenis floribus onuſtus conſpicitur ſpecioſis, Ranunculi florum æmulis, ſex foliis ſimplici ſerie diſpoſitis conſtantibus, flaui coloris, paruis tamen maculis alterius coloris, duplici ſerie, circa vmbilicum orbiculatim diſtinctis: iis ſuccedunt capita ſeu vaſcula mucrone bifido prædita, paleaceo ſemine referta. Tota planta aliquantulum grauiter olet. Naſcitur in paluſtribus ſiccioribus locis, permixta Gramini Parnaſſi vulgò dicto, prope amœniſſimum quemdam pagum in Comitatu Drentiæ.

Cognationem quandam habere videtur cum Madritiana illa pinguiuſcula planta, cuius memini cap. XLIX. Lib. I. pag. 76. inter Chamæciſtos annuos.

Pag. 79. de Ardineſ a repone quæ in Altera Appendice.
Pag. 97. lin. 19. legendum ſubiiciendos non exiſtimaui.

DORYCNIVM HISPANICVM.

Pag. 101. ad caput de Dorycnio, nempe ante periodum VETERES porrò, &c. *acterſe quæ in Prima Appendice de Dorycnio vero Plateau ſcribuntur pag.* CCLIV.

Pag. 101 lin. 24. lege: Quo tempore florebat, ſub eâ creſcere obſeruabam Hæmoderi, *&c.*
eâdem pag. lin. 27. leg. materia turgens
Pag. 103. lin. 58. leg. retexendam non putaui.
Pag. 105. lin. 23. legendum quoddam animalculum referentia.
Pag. 111. in titulo capitis LXXIX *expunge* PVMILA.

Spina Infectoria.

Pag. 112. ad cap. de Spina infectoria, ante ſectionem Spinam infect. *&c. adde*: Creſcit illa etiam in Tyrolenſibus Alpibus, vt obſeruabam ex plantis ſiccis à P. Gregorio ad me miſſis: quæ Alpes multas alias ſtirpes alunt quas in Auſtriacis, Stiriacis & Pannonicis legeram.

ROSA FLAVA PLENO FLORE.

Ad caput de Roſa, nempe pag. 114, ante periodum CETERVM, *adde ea quæ de Roſâ flauâ pleno flore notata ſunt in Appendice altera, his verbis*: Et certè, *&c. quibus attexe & ſubſequentia verba.*

ANNO Chriſti porrò ſexcenteſimo quinto ſupra milleſimum, accipiebam à Generoſâ Dominâ de Heuſenſtain, ſimilis Roſæ fruticem, ſuis radicibus præditum, cum Caſtaneæ Equinæ puſillâ arbuſculâ: vtramque autem plantam ſtatim in Academicum hortum perferendam curabam; in quo nunc adhuc conſpiciuntur.

Roſa

Roſa flaua, pleno flore.

ANNO porrò Chriſti MDCVII. Octobri menſe accipiebam à prædicto Friderico Mayero Roſæ flauo pleno flore plantam, quæ paucas radices habebat, ſed valdè exſiccatam, vt metuam an comprehendet: telluri tamen commiſi, vt periculum faciam an cum tempore ſit ad frugem peruentura: ſed aſperrima hiems quæ ſubſequuta, prorſus corrupit.

Roſa ſemper virens.

Huius deſcriptio (quæ eſt in Auctario Appendicis alterius) collocanda eſt pag. 116 *Hiſtoria plantarum, ante Roſam Campeſtrem.*

Pag. 121. *lin.* 5. *legendum* patut *pro* pata

CLEMATIS ALTERA FLORE PLENO.

Pag. 122. *ad Caput de Clematide, ante ſectionem* AD eorum, *&c. addendum de eâ quæ eſt pleno flore, ex Altera Appendice, nempe Paragraphus* CETERVM intra paucos: *&c. iisq́ attexenda verba ſubſequentia, vnà cum icone.*

Sed anno Chriſti MDCVII, Octobri menſe accipiebam à prædicto Friderico Maiero, eiuſdem Clematidis alterius, vt ſcribebat, pleno flore (cuius ſicci ſpecimen paucis antè annis ab eo accipiebam) plantam, nonnullis radicibus præditam, quam telluri ſimiliter commiſi, vt videam an comprehenſura ſit. Verùm eodem anno accipiebam ab Ill. Viro Matthæo Caccini ſimilis plantæ rami ſuis floribus onuſti iconem viuis coloribus expreſſam, quam ilicò in tabellâ delineandam curabam, vt hoc loco apponeretur.

Clematis altera, flore pleno.

Poſſet autem eius noua hiſtoria concinnari, ſimulac planta hæc comprehenderit, & flores protulerit: poſſetque illi peculiare caput aptari.

Pag. 123. *lin.* 31. *legendum* núllaque.

Aſclepias Cretica.

Pag. 126. *poſt deſcriptionem Apocyni, ante periodum* AD huius libri, *&c. reponenda ſunt ea quæ de Aſclepiade Cretica pag.* CCLV. *in prima Appendice extant.*

RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO SECVNDO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. 127. *lin.* 41. *ſcribendum* plutibúsve aut paucioribus foliis.

Pag. 132. *ante ſectionem* Memini, *adde ex altera Appendice, illam Lilii Byzantini miniati ſpeciem, nunc in Italiá* Rizo della ſignora (*aut* Ricci della ſignora) *appellari ſolere.*

Martagon Pomponii.

Pag. 133. *ante paragraphum* Lilii porrò *adde illaqua in Altera Appendice tractantur de* Lilio Miniato tenuifolio: *vbi paragraphus* Vtrumque genus, *&c. ita eſt reſcribendus & augendus.*

Martagon Pomponii.

Vtrumque genus, ab iis qui dis aluerunt, *Martagon Pomponii* vocatur, & hac appellatione ex Italiá ſe accepiſſe aſſerunt. Ratum adhuc eſt in his prouinciis, quia adnatis difficillimè ſe propagat, nec apud quempiam ipſam plantam ſemen præbuiſſe intellexi: At anno MDCVI. in meâ plantâ vnica triangularis theca nata, iis ſimilis quas Lilium Byzantinum miniatum ferre ſolet; ſed minor: in quâ ſextuplici ſerie continebantur ſemina, illa verò prorſus inania, præter decem aut duodecim aliquantulum ſolida, plana, orbiculata, parua, ſubrubentia: inſequente etiam anno binas ſiliquas, in quarum alterâ circiter viginti grana ſolida continebantur, reliqua in vtrâque thecâ inania. Obſeruabam etiam meam plantam faciliùs alterâ proles proferre.

Pag. eádem poſt præcedentia verba, ante eandem periodum Lilii porrò, *erunt addenda quæ in Prima Appendice, nempe pag.* CCLV. *de* Lilio *montano flauo flore, &c. tractantur: & ibidem, nempe ante periodum* Ceterum quatuor, *inſerenda ea quæ de Lilio montano flauo puro flore aguntur in calce Appendicis alterius: quibus & hac adde:*

Lilium montanum, magis flauo flore, & atrioribus maculis.

Solus verò Hogelandus Lilii montani flauo flore puro plantam non habuit, ſed etiam Chriſtianus Porretus pharmacopœus Leidenſis diligentiſſimus, cuius me participem fecit, licet ex iis quas à Venerio puſillas acceperim, vna tandem purum flauum dederit. Similis generis planta folia habet ſaturatiùs virentia, floremque magis flauum, & atrioribus maculis diſtinctum.

Hinc redeundum ad illam periodum Appendicis primæ Cæterum quatuor illi, *&c. pag.* CCLVI. *cui addenda & hac, ex fine Appendicis alterius, nempe periodus* Sine difficultate, *&c. cum altera periodo* Poſteà verò, &c.

Lilium Montanum albo puro flore.

Pag. 134. *de Lilio montano flore albo puro, ante ſectionem* Eſt etiam, *adde ſequentia, paulo aliter in Appendice alterâ ſcripta, ſed nunc hoc modo immutanda.*

Lilium montanum albo puro flore.

Habui etiam à doctiſſimo viro Ioachimo Venerio ſimilis plantæ bulbum Burdigalâ miſſum, cuius quidem forma ab illius bulbo non differebat, ſed eius caulis non purpuraſcebat quemadmodum illius quæ albos profert maculis purpureis interiore parte diſtinctos, at magis ex viridi candeſcebat, eius etiam folia magis candicantia, flores autem ſiue florum gemmæ antè quàm expandantur multâ candidâ lanugine ſunt obſitæ: explicati flores prorſus ſunt niuei, nec vllis maculis infecti; ſtaminum etiam apices ferruginei coloris non ſunt, vt in aliis, ſed flaui: ſubſequutæ thecæ triangulares planum ſemen aliarum inſtar continent, ſed magis album.

Cæterum quotquot adquiſiui plantas alterius albos flores purpureis maculis inſignitos proferentis ſemine natas, mirùm in modum florem variârunt, nec vllam habui matris colorem referentem.

Hvivs autem quæ puro albo eſt flore, nondum feci periculum, & vix faciam ob grandem ætatem: ſed aliis me iunioribus hanc prouinciam relinquam.

Pag. 149. *lin.* 54. conſeruate vid.

eádem pag. lin. 55. mutationem adquirebant, exigua ea erat, & pler.

eâdem pag. lin. 56. conſiſtebat. Poſtea ſucceſſu temporis obſeruatum eſt illarum ſemine

plantas

plantas naſci quæ flores gererent mira colotum varietate diſcretos: atque etiam nonnunquam ex elegantiſſimarum verſicolorum ſemine, flauas & rubras dumtaxat generari.

Solet caulis, *etc.*

TVLIPA PERSICA.

Pag. 150. cap. x. ſit Tulipa Perſica, deinde Byzantina altera: atque conſiderandum an ea non ſit Cretica Caccini: tandem poſt Mompelianam agendum etiam de eâ quæ in montanis Placentiæ, hoc modo: Ad calcem capitis IX addi poteſt deſcriptio Tulipæ Perſicæ, aut ex ea nouum caput X faciendum: ita vt Tulipa Byzantina altera caput XI occupet. Tulipa autem Perſica hæc eſt deſcriptio.

TAMETSI Herbariæ rei ſtudium ad ſummum culmen perueniſſe videatur, ſingulis tamen ferè diebus, nouæ alicuius, nec adhuc à quopiam deſcriptæ plantæ cognitionem adquirimus: adeò infinitum eſt hoc ſtudium.

Tuliparum certè cùm præcocium, tum ſerotinarum, ſumma varietas ab his qui noſtro ſæculo rei herbariæ operam dederunt, eorumque qui Plantarum hiſtoriam ſcripſerunt, eſt obſeruata, atque quotidie adhuc obſeruatur: ſemine enim quanta varietas colorum adquiratur, verbis exprimere vix aliquis queat: nullus tamen hactenus illius meminit, quæ paucis abhinc annis ab Aſia in Europam eſt tranſlata: primusque omnium talem reperiri, me (quo eſt candore) monuit Nobilis vir Florentinus Matthæus Caccini, qui licet ante quadriennium dumtaxat ad hoc ſtudium applicare cœperit animum, adeò ſedulus & diligens fuit, vt nunc hortum habeat ſelectiſſimarum plantarum copiâ inſtructiſſimum. Is anno Chriſti ſexcenteſimo ſexto ſuprà milleſimum, extremo Februario accipiebat Conſtantinopoli Tulipæ cuiuſdam nouæ aliquot bulbos ſatis puſillos, quos è Perſia allatos eſſe ſcribebat qui ipſi mittebat: hi, licet adeò puſilli, & longiore vecturâ ſatis adflicti, ſequente nihilominus Aprili elegantiſſimum florem protulerunt, bipedalis longitudinis cauli ſubnixum: cuius iconem viuis coloribus expreſſam, cum bulbulo ſub extremum Iulium ad me mittebat; ego verò extremo Septembri accipiebam: is terræ creditus comprehendit, licet toto bimeſtri in itinere hæſiſſet, nec ſperaſſem adeò exiguum bulbum (vt qui exiguæ nucis auellanæ magnitudinem non excederet) florem producturum. Quia porrò plantam florentem videre mihi contigit, eius hiſtoriam deſcribere, atque iconem, quam in lignea tabella exprimendam curabam, Lectoris oculis proponere volui. *Tulipa Perſi-ca.*

Tulipa Perſica præcox.

HVIVS itaque anni M. DC. VII. Aprili menſe, cum præcocibus Tulipis, florem dedit mea plantula, Septembri præcedente, vt dixi, terræ commiſſa: eam tamen altitudinem non adquiſiuit, quam N. V. ſuam habuiſſe ſcribebat, (etenim propter imminentem hiemem, quam aſperiorem futuram metuebam, fictili vaſi credideram;) ſed pedalis longitudinis caulem dumtaxat protulit, ſatis gracilem, quatuor foliis non valdè latis præditum, imò anguſtis, & Narbonenſis Tulipæ foliorum latitudinem haud ſuperantibus, non adeò tamen virentibus, & ad præcocium Tuliparum colorem magis accedentibus ac carinatis: qui supremâ parte florem ſuſtinebat delicatulum, Narbonenſis vel Hiſpanicæ Tulipæ flore paullò maiorem, (quin altiùs aſſurgat, & maiorem florem libero loco nata proferat planta, non dubito; ſed qualem mea planta in anguſto loco adſeruata habuit, deſcribo) ſex foliis binas vncias longis conſtantem, quorum terna exteriora paullò longiora & mucronata, foris quidem ſuauerubentis coloris, oris tamen albis, internè verò prorſus albis. tria autem

interiora folia, quæ aliquantulum breuiora, mucronem habebant nonnihil orbiculatum, niueiq́ue planè erant candoris: omnium autem vngues purpureâ maculâ inſigniti: ſtamina nigra, apices etiam nigri: bulbi cortex foris nigricans & fuſcus, interiore parte molli lanugine fuſci & quodammodo ferruginei coloris obſitus, quali ferè Rhododendri ſiue Nerij ſemen eſt, aut caſtaneatum cortex ipſum nucleum tegens. De ſemine, nihil pronunciare poſſum, quia obſeruare non licuit, quandoquidem caulis ſuperiorem partem cùm duobus foliis & flore præſcindebam, vt pictori delineandam traderem: eamq́ue cauſam eſſe arbitror, cur inſequente anno florem non protulerit, ſed adeò imminuta fuerit planta, vt vnicum dederit folium, illudq́ue vallè anguſtum & quaſi iunceum, accedente præſertim illius eiuſdem anni aſperrimâ hieme.

Anno porrò Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſeptimo accipiebam ab eodem T. Perſicæ alterius generis exiguum bulbum, paulſo oblongiore formâ, non orbiculatâ vt ſuperioris, cuius pretium maius eſſet quàm ſuperioris, licet illud ſatis ingens eſſe ad me ſcriberet: protulit quidem anno inſequente vnicum anguſtum & carinatum folium prioris folio non diſſimile, ſed breui marceſcens: eam ob cauſam Maio menſe eximebam, vt viderem an bulbus corruptus eſſet; & prorſus flaccidum & inanem reperi. atque eodem menſe ad me ſcribebat nobilis ille vir, bulbos quos ſibi retinuerat, vnicum folium dumtaxat protuliſſe, nullum florem.

FRITILLARIÆ VARIETAS; AC DE ALBA.

Pag. 152. ante Sectionem Sponte, *in extremo paginæ adde ea quæ notata ſunt in Appendice Altera; de Fritillaria ſerotina, & Fritillaria albo flore, his verbis*, præcocior videlicet, *&c. quibus & addenda ſunt illa quæ in Auctario eiuſdem Alterius Appendicis de eâdem Fritillariâ albâ aguntur, his verbis*, Mittebat verò, *&c. cuius periodi fini attexantur & ſequentia verba*: Similes deinde anno 1606 vidi apud Hoghelandum & Porretum: ſed & anno præcedente à rhizotomis Gallis aliquot bulbos redimebam (quos illi in Hollandiam venales proferre cœperunt) quos flores albos ferre affirmabant. eorum aliquos anno 1608 florentes habui: ſed bini dumtaxat albi fuerunt prorſus, maturè cum vulgari præcoce: reliqui non albi erant, etſi pro iis venditi, ſed iis prorſus ſimiles quos proferunt plantæ in Pyrenæis erutæ, hoc eſt, ex viridi fuſco & obſoleto colore mixti; adhæc non præcoces, ſed ſerotini. Obſeruatu enim dignum eſt, plantas quæ album florem tulerunt, caules & folia vulgarium habere ſimilia, & præcociùs cum vulgaribus florere.

Fritillaria albo flore.

Pag. 153. poſt verſum 12, ante ſectionem N.V. Ioannes Boiſot, *adde ex Appendice altera*: Poſteà in variis Galliæ prouinciis ſponte naſci intelligebam; apud Pictones, (vbi circa vrbem Villeſagna *des Peſlonnes* appellant) apud Britannos, Aquitanos, & alios.

Fritillaria diuerſi natales.

Pag. eâdem 153. lin. 17. legendum reflexæ verſicolores erant.

FRITILLARIA PYRENÆA.

Pag. eâdem 153, ante ſectionem QVI ad me primum genus *adde ea quæ notata ſunt in primâ Appendice, de Fritillariâ Pyrenæâ, ac ibidem (nempe in Appendice Primâ pag.* CCLVII) *ante Sectionem* Florebat Maio *adde ea quæ præterea de Fritillariæ Pyrenææ varietate tractantur in Appendice Alterâ: & tunc demum redi ad Sectionem prædictam* Florebat Maio, *&c.*

His demum omnibus ſubtexenda eſt ſequens Fritillariæ Luſitanicæ deſcriptio: & tunc redeundum eſt ad dictam periodum eâdem pag. 153, QVI ad me primum, *&c.*

FRITILLARIA LVSITANICA.

Fritillaria Luſitanica.

ANNO Chriſti ſexcenteſimo quarto ſupra milleſimum, Nicolaus le Quelt, rhizotomus Gallus, inter alias plantas quas venales proponebat, Fritillariæ quoddam genus habebat, quod in Luſitaniâ legiſſe, & flauum florem geſtare afferebat: ego & plerique alii redemimus: mihi quidem primo anno periit; apud nonnullos alios creuit, atque vnum aut alterum annum permanſit, ſed etiam tandem periit, nullo prolato flore: itaque nullus noſtrûm plantam conſeruare potuit, præter vnum Chriſtianum Porretum pharmacopolam Leidenſem diligentiſſimum. Is enim vnicam plantam non modò conſeruauit in tertium annum, ſed etiam florentem vidit in ſuo horto inſtructiſſimo; atque eius caulem cum flore præciſum ad me miſit vt conſpicerem, & quâ in re ab aliis Fritillariis differret, meliùs obſeruare poſſem.

Eius porrò cauliculus pedalis erat longitudinis, valdè gracilis, firmus tamen; & viridis; quem ſena aut ſeptena inæquali ſerie ambiebant foliola, breuia & admodùm anguſta:

ſummo

ſummo autem faſtigio ſuſtinebat florem nutantem, & nolæ vel tintinnabuli inſtar pendulum, reliquis Fritillariis minorem, & vix vnciam longum, ſex foliis conſtantem, quorum mucro reflexus non erat, & terna interiora externis tribus erant latiora; foris quidem coloris purpurei obſoleti, in venas quaſdam ad extimas oras vergentes diſtincti, nullis maculis teſſellarum diſpoſitis apparentibus, ſingulorum mucrone ex viridi paululum flaueſcente. floris pars interior ſubflaui coloris erat; vngues verò vireſcente maculâ infecti: è floris vmbilico prodibant ſena ſtamina alba, flauis apicibus prædita: mediuſque ſtilus albus iis longior, & extremâ parte trifidus: extremo Aprili flos aperiebatur, in quo nullum odorem deprehendere potui: radix exigua, ſed eiuſdem formæ cum aliarum Fritillariarum radicibus.

NARCISSORVM HISTORIA ET VARIETAS.

Pag. 154. cap. XII. Narciſſorum genera aliter poſſent diſtingui, in Latifolia videlicet & Anguſtifolia, ſimplici & duplici flore: deinde in Vernos & Autumnales. Ideò videnda Appendices, Prima, Altera, & Auctarium: & inſerenda aliquot noua deſcriptiones, hoc modo:

NARCISSVS VERNVS PRÆCOX FLORE FLAVO,

& Narciſſus oblongo calice.

Pag. 154 Ac primùm ante caput XII *addantur duo capita ex Appendice altera, nempe quibus deſcribuntur Narciſſus vernus præcocior, flauo flore: & Narciſſus oblongo calice. Ac ſub finem capitis de Narciſſo oblongo calice adde hæc verba.* In Narciſſo oblongiore calice manifeſtum obſeruabam diſcrimen: nam quorundam flores medium ſtilum habebant oblongiuſculum, & ipſum tubum ſemunciâ pænè ſuperantem; aliorum ſtilus tubi oras non excedebat: prætereà quorundam tubus coloris erat prorſus aurei; aliorum flaui, oris croceis; plurimorum omnino flaui, & is interdum anguſtior, nonnunquam laxior. *Varietas Narciſſi oblongo calicis*

His ipſis verbis ſubnectenda eſt & ſequens Narciſſi latifolii flauo flore differentia.

NARCISSVS LATIFOLIVS FLAVO *flore, amplo calice.*

A radice bulboſa oblongiuſculaque inſtar Narciſſi iuncifolii, eaque multis fibris prædita, terna aut quaterna producebat folia latiuſcula, vt alii Narciſſi latifolii, ſeſquipedem longa: inter quæ nudus prodibat caulis, pedalis longitudinis, ſtriatus, viridis, ſummo faſtigio ſuſtinens vnicum florem è membranaceo folliculo emergentem, ſex foliis pallidis ſiue dilutè admodùm flauis conſtantem: è cuius vmbilico exiliebat calix ſiue tubus ſemunciam lõgus, oris valdè fimbriatis, coloris aurei, paullo tamen laxior; in quo ſex breuiuſcula ſtamina, flauis apicibus prædita, & medius ſtilus ſtaminibus longior: odor ſatis obſcurus, nonnihil tamen ſpinæ appendicis floris odorem referens, qui Aprili & Maio menſe aperiebatur cum Narciſſis anguſtiore ſiue iunceo folio.

Primùm mihi conſpectus eſt huius Narciſſi flos Lugduni Batauorum in horto generoſæ Dominæ de Mateneſſe, anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexto, cui planta pro re valdè ſingulari ante aliquot annos donata fuerat quidem, ſed florem dumtaxat eo anno ipſi protulerat, à quâ abruptam prolem mihi communicabat: ſed cùm incommodo tempore è terrâ eruta fuerit, hinc factum arbitror vt demum biennio poſt apud me floruerit.

Pag. 158 *ante periodum* HÆC ſunt, &c. *inſeri poſſet alia & paulo accuratiùs delineata Narciſſi Indici rubro flore icon, prò illa quæ eſt paginâ* 157.

Narciſſus Indicus rubro flore.

NARCISSVS IVNCIFOLIVS MINOR.

Sed Pag. 159 *ſub calcem capitis* XII, *ante periodum* Intellexi, *etc. addi poteſt Narciſſi Iuncifolii minoris hiſtoria, quæ eſt in Appendice Primâ, paginâ* CCLVII.

NARCISSVS IVNCIFOLIVS ALBO FLORE.

Ipſi verò calci eiuſdem capitis XII *addenda hæc verba ex Appendice Altera:* imò illos ipſos nullo modo auctos anni à Chriſto nato milleſimi ſexcenteſimi aſperum gelu, quod Februario menſe valdè apud Belgas ſæuiit, prorſus corrupit, cum pleriſque aliis rarioribus plantis. *Huic ſubtexenda & hæc:* At anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſecundo miſſi ſunt quidam Narciſſi à doctiſſimo Veneto tali nomine inſigniti, atque eodem anno & ſequentibus aliquot à rhizotomis Gallis etiam allati, quorum tamen folia prorſus iuncea non erant, longè tamen anguſtiora quàm reliquorum Narciſſorum: quorum flores mihi videre non contigit: imò quædam plantæ integro anno latuerunt: deinde aſperrima hiems annum Chriſti MDCVIII ſubſequuta, prorſus corrupit.

NARCISSVS IVNCIFOLIVS ALBO FLORE REFLEXO.

Poſtea ſubſequatur Narciſſus Iuncifolius flore albo reflexo, deſcriptus in Appendicis alterius Auctario cuius deſcriptioni & hæc attexantur verba: Simili appellatione præditos bulbos annis iſti MDCV & MDCVI etiam venales attulerunt tres rhizotomi Galli, à quibus ego & aliquot redemimus: ii in terrâ ſtatim repoſiti, magnâ ex parte prodierunt quidem, ſed illum florem tulerunt; vt incerti ſimus, qualis futurus fuerit: anno etiam inſequente quo terræ crediti fuerant, latuerunt prorſus, nec vllum folium tulerunt: anni autem MDCVIII aſperrima hiems omnes ſuſtulit, & alias pleraſque rariores.

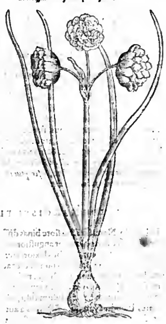
Hîs

Hic ſubnectenda, aut potiùs pag. 162 ante ſectionem CETERVM hi flores, *&c. inſerenda eſt deſcriptio ſequens Narciſſi Iuncifolii pleno flore.*

NARCISSVS IVNCIFOLIVS PLENO FLORE.

RARISSIMA eſt hæc planta: propterea mirum videri non debet, ſi qui eam poſſident magno æſtimant. Ego quidem iam ante plures annos ſimilem plantam reperiri intellexeram apud nonnullos meos Belgas, qui rariorum plantarum culturæ dant operam; nunquam tamen ab eis impetrare potui, vt aut ipſius plantæ flores vel iconem, multò minùs plantam conſpicerem; cupiebam enim illius hiſtoriam, vti aliarum variarum ſtirpium, in publicum proferre, quandoquidem nullum eorum qui plantarum Hiſtorias ſcripſerunt eius meminiſſe videam. Tandem nuperrimè Nobilis Vir Matthæus Caccini Florentinus, (quem huiuſmodi plantam habere ex horti ipſius Indice cognoueram) rogatus vt meo voto ſatisfaceret, & iconem ſuis coloribus expreſſam, atque ipſius etiam plantæ caulem tres flores è membranacea vaginula prodeuntes ſuſtinentem, præciſum, hoc anno milleſimo ſexcenteſimo octauo mittebat: ex quibus & aliquot quas adiiciebar notis, hanc hiſtoriam concinnare, & icon eius vt in lignea tabella exprimeretur curare potui, quæ hîc adponeretur.

Narciſſus iuncifolius pleno flore.

E radice bulboſa & infimâ eius ſede multis fibris firmata inſtar Narciſſi iuncifolii vulgaris, profert hæc planta quaterna aut quina folia, ſurrecta, læuia, anguſta, viridiaque, qualia Narciſſus iuncifolius vulgaris: inter quæ aſſurgit, vt in illo, caulis rectus, enodis, viridis, ſatisque firmus, ſummo faſtigio ſuſtinens membranaceum quoddam inuolucrum ſiue vaginulam, vt reliqui Narciſſi, è quo exilit vnicus interdum, nonnunquam plures flores oblongiuſculo graciliique pediculo inhærentes, & multiplici foliorum texturâ conſtantes, coloris prorſus aurei, & diuerſæ omnino à vulgari formæ, vt qui longiore illo tubo atque etiam calice carent, & ſtatim ab extremo pediculo confertim oriuntur, vt in Anemones latifoliæ pleno flore, eleganti ſanè ſpectaculo: nullum autem ſemen ferre arbitror, quòd nodo illo careat qui ſub flore in vulgari conſpicitur, & tandem in caput trigonum formatur ſemen continens: ſed adnatis eius propagationem fieri veriſimile eſt, vnde eius raritas. Nam qui iconem & flores mittebat, mihi ſignificabat neminem huiuſmodi plantam habere Florentiæ præter ſe; & ſe dolere quòd bulbum communicare non poſſet, quia vnicus illi eſſet, iſque nullâ propagine auctus.

VARIETAS PSEVDONARCISSI PLENO FLORE.

Pag. 105. ad cap. XVII de Pſeudonarciſſo (cuius numerus immutari poterit, ob inſertas præcedentes deſcriptiones, quibus ſeparata capita debebantur) nempe ante Sectionem Eſt etiam, *inſere ea quæ ſunt in Altera Appendice de Pſeudonarciſſo pleno flore. Sed & eidem Capiti de Pſeudonarciſſo pleno flore, ante ſectionem* Scribebat, *interſere ſequentia verba:*

Ceterùm videbam anno Chriſti 1607 alium Pſeudonarciſſum pleno flore, alterius formæ: nam ſex dumtaxat habebat folia expanſa, deinde tubum aureum, oris quidem criſpis, ſed in profundas repandaſque lacinias diuiſis præditum, qui continebat alia ſex folia pallidi coloris, amplectentia ſecundum tubum aureum, profundis etiam laciniis ſciſſum, con-

tinentem in medio alia pallida folia, & tertii aurei tubi informis lacinias ſimul permixtas, egregio ſpectaculo. Hunc alebat in ſuo horto Chriſtianus Porretus pharmacopœus Leidenſis, cum ſequente.

Alter non valdè diſſimilis erat Pſeudo-Narciſſo maiori Hiſpanico, ſed graciliore infirmioreque caule præditus, & ſex floris foliis tubum ambientibus pallidioribus: tubo autem è medio protuberante aurei coloris, & per oras fimbriato, qui continebat alium eiuſdem coloris tubum in tres profundas lacinias diuiſum, & frequentibus plicis conuolutum, vt tres tubi peculiares viderentur, eiuſdem cum tubo eos amplectente longitudinis: in quorum medio ſingularis ſtilus eminebat breuior, nec ad tubi oras pertingens.

Prior Martio florebat, & in Aprilem vſque flos eius perdurabat: Alterius verò flos Aprili duntaxat aperiebatur.

Neuter horum ſimilis erat illi, cuius picturam ad me mittebat triplici tubo conſtantis, quem ambiebant duodecim pallida folia, cuius figuram in Altera Appendice exhibui: nihil etiam commune habebat cum Pſeudo-Narciſſis vulgaribus pleno flore præditis, cuius duo reperiuntur genera: nam vnus, qui elegantior, florem explicatum ſemper gerit; alter rarò admodum florem explicat, ſed ſuo inuolucro vtplurimum inclufus permanet: vtriuſque autem flores ex pallidioribus foliis multiplici ſerie diſpoſitis conſtant, & nullo tubo ſunt præditi.

Eorum porrò qui ſimplicem florem gerunt, præter vulgatem vbique obuium, atque maiorem & minorem Hiſpanicum, quorum in Plantarum Hiſtoriâ memini, Ioachimus Venerius plantam mittebat è maiori genere, quam *Aurioles* ab incolis nuncupari ſcribebat: ea florem longè ampliorem atque laxiorem habebat, quàm maior Hiſpanicus: cuius color non valdè diſſimilis vulgari: binos item alios eiuſdem formæ & magnitudinis cum vulgari, quorum vnius ſex folia tubum amplectentia exalbidi erant coloris; tubus ſeſcunciam longus, anguſtior, & per oras fimbriatus, aurei coloris, ſex ſtamina flaua continens, protuberante in medio longiuſculo ſtilo: alter ſex foliis flauis conſtans vt vulgaris, tubo verò ſimili cum præcedente, anguſtó & fimbriatis oris prædito, qui continebat ſtamina & ſtilum priori ſimilia. horum vterque ſpinæ appendicis florum odorem referebat, & Aprili florebat. Rhizotomi Galli etiam genus adferebant non diſſimile vulgari, quod pro Narciſſo duplici flore flauo ſupponebant: quam fraudem duntaxat anno milleſimo ſexcenteſimo octauo deprehendimus, flore qui eo anno apertus eſt, fucum & impoſturam prodente. Alius eſt præterea his, atque etiam vulgari præcocior, cuius quidem forma ſimilis reliquis, ſed color elegantior & magis viuidus, tubus etiam paulo anguſtior.

Hinc demum redeundum eſt ad Sectionem Scribebat, *in dicta Appendice Altera: eiuſq́; fini attexendus Pſeudonarciſſus albo flore, deſcriptus in Appendicis Alterius Auctario: & eius deſcriptionis calci ſequentia verba ſubnectenda:*

PSEVDONARCISSI FLORE ALBO VARIETAS.

In Pſeudo-Narciſſo albo flore binas differentias obſeruabam: vnam altiùs aſſurgente caule, cuiuſque flos oblongior anguſtiore tubo conſtabat: alteram humiliore caule præditam, cuius flos breuior, & tubus laxior, vterque tamen oris inæqualibus & paullulum fimbriatis: alioqui foliis & bulbo non diſcrepabant. Sed & eius cuius caulis altior & flos anguſtiore longioreque tubo præditus, mihi nata eſt planta, quæ florem protulit album quidem, ſed ad ὀχρόλευκον colorem tendentem. Porretus ſimiliter plantam habuit, quæ florem non nutantem & pendulum tulit, aliorum eius generis inſtar, ſed protuberantem vt vulgares Pſeudo-Narciſſi. Aſperrima autem hiems, quæ annum Chriſti milleſimum ſexcenteſimum ſeptimum ſubſequuta eſt, omnes ferè corrupit, præter paucos, quorum bini duntaxat florem tulerunt.

Pag. 166. ante ſectionem Vulgarem porrò *inſere ſequentia:*

PSEVDONARCISSI IVNCEIS FOLIIS VARIETAS.

Ceterùm non modò in Cantabrorum montibus, ſed etiam vicinis Burdigalæ locis naſci poſteà intelligebam. Nam anno Chriſti ſexcenteſimo ſecundo ſupra milleſimum, mihi atque aliis mittebat eruditiſſimus vir Ioachimus Venetius aliquot Pſeudo-Narciſſi iuncifolii bulbos, ſequentibus verò annis rhizotomi Galli ad Batauos etiam inferre cœperunt: inter eorum autem qui Batauicum aërem ferre potuerunt, nec corrupti ſunt, flores, non exiguam differentiam obſeruabam, quoniam alii aliis ampliores erant, illiq́ue vel flaue-

ſcentis

ſcentis coloris, vel flaui, vel aurei: vnum enim habui, qui anno milleſimo ſexcenteſimo quarto florem tulit flauum ampliſſimo calice præditum; inſequente verò anno nullum: cauſſam dum requiro, prorſus corruptum repperi. in nonnullis præterea floribus ſtilus ex vmbilico inter ſtamina emergens longiſſimus erat, & floris oras ſuperabat; in aliis vix ad floris oras pertingebat. Omnium porrò iſtorum folia ſurrecta erant, & plerumque bina numero, interdum etiam terna; non autem humi procumbentia, vt nec eorum qui ex ipſorum ſeminibus terræ creditis mihi nati ſunt. Anno autem ſexcenteſimo ſexto ſupra milleſimum, ex eorum numero quos à rhizotomis redemeram, vnum habui qui florem protulit aurei prorſus coloris, æqualibusque oris, non autem fimbriatis aut criſpis vt reliquorum; ſed illi valdè ſimilem, quem primo loco in mea Plantarum hiſtoria deſcripſi, in peregrinatione Hiſpanica obſeruatum; cuius etiam folia ſurrecta, & ſtilus medium florem occupans breuior, nec oras exuperans, quemadmodum plerique illorum quos à Venerio accipiebam, aut à rhizotomis Gallis redimebam: is anno inſequente in oblongiuſculo trigono capitulo puſillum ſemen nigrum tulit: quod iuxta matrem ilicò ſatum, feliciter prouenit.

NARCISSVS MARINVS.

Pag. 167 *ante Sectionem* Eo porrò tempore *etc. interſere ſequentia*:

E variis Galliæ, Hiſpaniæ, Italiæque locis maritimis, vt dixi, huius plantæ bulbos erutos, & diuerſo tempore accepi; omnemque diligentiam adhibui vt eius flores elicere poſſem, procuratâ etiam è marinis locis terrâ in quâ reponerem, ſed operam luſi: etiam dum in Mompelio viuebam narrabant mihi quidam ſe plantam illam ante duodecim annos in ſuos hortos tranſtuliſſe, ſed florem non conſpexiſſe. Sed etiam nobilis vir Florentinus ad me ſcribebat, eas plantas quæ in continente è maritimis locis ſunt tranſlatæ, rariſſimè flores proferre; ſed quæ ex inſulis petitæ, illas florem dare. ſe autem nonnullas plantas in Iſchia inſula erutas habere, quæ ſingulis annis illi florerent. Sed hoc in calidioribus regionibus fieri poteſt: in his verò frigidioribus regionibus, non florent, vt dixi.

Calci verò eiuſdem capitis adde illa quæ in Appendice alterâ notantur, nempe Hemerocallidem illam Valentinam in poſterum NARCISSVM MARINVM *nuncupari poſſe.*

NARCISSVS TERTIVS MATTHIOLI.

Pag. 168. *ante Sectionem* Illius porrò, *adde illa quæ in Appendice Altera traduntur de Narciſſo montano ſiue marino altero, qui Matthioli tertius.*

Calci verò eiuſdem capitis XIX (*poſt periodum* Illius porrò) *etiam addenda ex Auctario Appendicis Alterius quæ de Narciſſo marino ſecundo ibidem præterea tractantur, his verbis*, Quum anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo, *etc.*

LEVCOIVM BVLBOSVM VERNVM MINIMVM.

Pag. 169. *ante ſectionem* QVARTO, quinque; *etc. adde ſequentem deſcriptionem Leucoii Bulboſi folio capillari præcocis, ſeu Verni minimi.*

ANNO Chriſti ſexcenteſimo quinto ſupra milleſimum, inter bulbos peregrinos quos Nicolaus le Quelt Pariſienſis rhizotomus venales in Hollandiam adferebat; nonnulli fuerunt à nobis antea non conſpecti, quorum aliquot ab eo redimebam, ſed pauci comprehenderunt, reliquos hiems ſubſequens corrupit. Ex his autem qui perſtiterunt, vnus cui nomen dederat Narciſſi parui ſtellato flore, veriùs inter Leucoii bulboſi genera recenſendus meo iudicio quàm Narciſſi, niſi quis (Matthioli ſententiam ſequutus) Leucoia in Narciſſorum numero habere velit. *Leucoium bulboſum folio capillari præcox.*

Proferebat verò id Leucoium ante hiemem terna aut quaterna foliola penè capillaria, iis non valdè abſimilia, quæ Leucoium minimum autumnale (in Luſitania à me anno milleſimò quingenteſimo ſexageſimo ſub finem Octob. obſeruatū) habere dixi: ea ſequente Aprili emarcuerunt. Extremo autem ſubſequentis anni Maio nudus exilisque exortus eſt cauliculus anguloſus, ſemipedalis longitudinis, ſummo faſtigio membranaceum ſuſtinens folliculum, è quo bini exibant floſculi longiuſculis tenuibusq. pediculis ſubnixi, deorſum inſtar campanulæ propendentes, ſenisque foliolis conſtantes candidis, quorum terna interiora latiuſcula, externa verò paullo anguſtiora, & foris ſecundum exortum circaque capitellum ſubrubentibus, flauis ſtaminibus vmbilicum occupantibus: totus elegans erat hic

hic floſculus & ſuauis odoris, perſtabatque in ſua elegantia quinos aut ſenos dies: nullum verò dedit ſemen: atque ſubſequens hiems plantam corrupit.

Huic addi poteſt & deſcriptio Leucoii Autumnalis, quod etiam capillari eſt folio, petenda è pag. 170.

Bvlbvs vnifolivs.

Bulbus unifolius.

Ac poſtremò ante caput XXI *de Scilla inſerendum eſt caput de Bulbo vnifolio, qui deſcribitur in Appendicis alterius Auctario.*

Pag. 173 *lin.* 3. *legendum* Sciſſini.

Hyacinthvs præcox flore albo, Caccini.

Pag. 175 *lin.* 9. *ante ſectionem* Anno porrò, *etc. adde ſequentem deſcriptionem Hyacinthi præcocis flore albo, Caccini.*

Sed poſt viceſimum ab illo annum, Florentiâ accipiebam à nobili viro Matthæo Caccini, aliud Hyacinthi genus albo flore, cæteris præcocius: nam ſcribebat, iſthîc circa Kal. Nouembres flores proferre: mihi certè anno ſubſequente, qui fuit milleſimus ſexcenteſimus octauus, poſt videlicet aſperrimam illam hiemem, ſub Kal. Martias flores dedit, ſuperioribus, ſi rectè obſeruaui, minores, ipſiusque plantæ folia aliorum Hyacinthorum foliis minora mihi viſa, anguſtiora & dilutiùs virentia. Nullum ſemen dedit: ſed quando feret, an ex eo natæ plantæ genus ſuum conſeruabunt, aut degenerabunt, & alterius coloris flores proferent, quemadmodum in ambarum præcedentium ſemine natis plantis non ego ſolus obſeruaui, ſed etiam alii obſeruârunt, dies docebit.

Eâdem pag. 175. *lin.* 15. *initium periodi* Diuerſis, *ita immutabis*: Diuerſus autem à iam dictis, *etc.*

Pag. 176. *ante caput* XXV. *addere potes ſequentes duas deſcriptiones, & ſingulis integrum caput aſſignare, nempe vt* XXVI *caput ſit de Hyacintho Aſiatico* φυλλοφόρῳ *caule, &* XXVII *de Hyacintho Orientali ſubuireſcente flore: ſed tunc capitum ſequentium numerus etiam immutari debet; & quod hactenus fuit* XXV, *erit* XXVIII. *& ſic in reliquis progrediendum.*

Hyacinthvs Asiaticvs φυλλοφόρῳ *caule.*

Hyacinth. orient. foliato caule.

Qvotqvot hactenus viderim Hyacinthos vel Aſiaticos vel Europæos, eos omnes nudum caulem habere obſeruaui: quapropter omnium Hyacinthorum peculiarem naturam eſſe exiſtimaui, vt nudum caulem proferrent: verùm nullis Naturæ legibus Deus eſt adſtrictus, ſed pro ſua voluntate Naturæ leges mutat, vt ex hoc Hyacintho, cuius iconem in tabella expreſſam propono, videre licet: cuius ſanè notitiam acceptam fero Illuſtri viro Matthæo Caccini Florentino, qui iconem mittebat XV Auguſti, anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſeptimo; accipiebam verò Septembri inſequente: me autem eâdem operâ monebat, ne monſtroſum quidpiam eſſe arbitrarer, quod interdum in plantis contingere ſolet, ſed huius Hyacinthi peculiarem eſſe naturam, quandoquidem plures quàm decem ſimiles Hyacinthi plantas Florentiæ fuiſſe conſpectas, quæ omnes caulem folioſum, & flores eiuſdem prorſus formæ ſimilique ratione diſpoſitos habuerunt, vt eius planta quam vnicam illo anno Conſtantinopoli accepiſſet: hanc ob cauſam illam vt ipſi prouenerat, viuis coloribus exprimi curabat, vt ad me mitteret: itaque me confidenter illam deſcribere, & iconem exhibere poſſe. hanc igitur in lignea tabella expreſſam, Lectoris oculis, vt rem nouam, & à nemine adhuc exhibitam, proponere volui.

Tametsi ipſam plantam non viderim, ſed eius dumtaxat iconem viuis coloribus expreſſam, illam ex pictura ad me miſſa, & quibuſdam notis, quas in ſua epiſtola Illuſtr. ille vir addiderat, huius Hyacinthi hiſtoriam texere non ſum veritus, quia veracem ipſum eſſe, experientiâ didici, cùm in Tulipa Perſica, cuius antè memini, tum in aliis plantis quas ad me miſit.

Porrò habet iſte Hyacinthus bulboſam radicem, aliis Hyacinthis Aſiaticis parem, aliquot candidis craſſioribusque fibris firmatam, è qua prodeunt quina aut ſena folia, viridia, carinata, inſtar eorum quæ profert Hyacinthus orientalis vulgo notus, inter quæ exit caulis dodrantalis, cinctus aliquot foliis arctè ſimul iunctis, ante quàm flores oſtendere incipiat, quæ deinde, caule incrementum capiente, explicantur, & nullâ ſerie ſeruatâ, caulem ambire deprehenduntur: flores, qui aliorum Hyacinthorum orientalium floribus

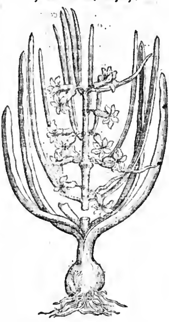
formâ

formâ & colore non ſunt diſſimiles, etiam confuſo ordine in caule naſcuntur, modò in foliorum ſinu, modò extra ſinum è nudo caule dependentes, qui an ſint odorati perinde ac aliorum Hyacinthorum Aſiaticorum flores, me latet, quia in epiſtola nihil erat adſcriptum: nec ſcio an quæ apud alios creuerunt ſimiles plantæ, nodoſum caulem etiam habuerint vt ea, cuius icon ad me miſſa, & hîc propoſita. Illud ſolummodò in epiſtolâ additum, ſeriùs cæteris florere; vel potiùs medio inter præcoces & ſerotinos tempore.

Cæterùm Maio inſequente ſcribebat plantam illam quam vnicam habebat, rurſus ſimilibus foliis prædirum caulem protuliſſe, & in eo ſeptemdecim flores, quibus ſucceſſerint trigona, vt in aliis Hyacinthis Aſiaticis; capita ſemen inſtar illorum continentia rotundum nigrum, quod ad me inſequente anno miſſum terræ credidi.

Addebat, eorum, qui Florentiæ illius generis Hyacinthos habent, plantas, ſimilibus foliis obſeptos caules habuiſſe.

Hyacinthus orientalis, caule folioſo.

HYACINTHVS ORIENTALIS SVBVIRESCENTE FLORE.

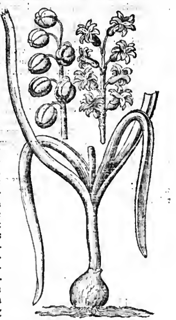
ISTIVS peregrini Hyacinthi notitiam lubens acceptam fero (quemadmodum aliarum aliquot plantarum de quibus in hoc libello ago) N. V. Matthæo Caccini Florentino, qui VI. Id. Martii anno Chriſti ſexcenteſimo ſeptimo ſupra milleſimum ad me ſcribebat Conſtantinopoli aduectos eſſe aliquot Hyacinthos ingentis quidem pretii, ſed valdè raros, & nunquam antea iſthîc conſpectos; nec à quopiam deſcriptos: quorum vnum de tribus qui aduecti fuerant, non ſine magna difficultate adquiſiuiſſet. Illius deſcriptionem (quia eodem anno florentem habuit) ad me etiam mittebat. *Hyacinth. orient. ex albo vireſcente flore duplo.*

Bulbum, inquit, & folia habet aliorum Hyacinthorum foliis & bulbo non diſſimilia: eius flos initio cùm prodit viridis eſt, deinde ſubcæruleum colorem contrahit dum explicari incipit, apertus verò albus fit ex viridi, retinentque eius omnia folia exteriorem illum neruum ſiue venam medium folium occupantem viridem. petiolus florem ſuſtinens paullo longior eſt quàm in reliquis Hyacinthis: caulis verò viridis eſt vt & aliorum Hyacinthorum Orientalium, ſed ſuperiore parte purpuraſcit: quod autem flori venuſtatem addit, eſt alter floſculus tribus foliis conſtans è medio flore prorumpens, qui colorem perinde mutat, vt primarius flos. Allatus eſt cum inſcriptione Hyacinthi viridis: & initio quidem valdè obſoleti coloris appâret, deinde paullatim venuſtior fit.

Illum ipſum bulbum inſequente Octobri cum aliis quibuſdam ſelectioribus plantis ab eo accipiebam, quas aſperrima hiems ſubſequuta corrupit præter paucas admodùm, licet aduerſus aëris inclementiam probè muniiſſe exiſtimarem. E conſeruatarum numero hic Hyacinthus fuit, & Aprili flores protulit, cum magna mea lætitia: Eam ob cauſam in lignea tabella delineandam curabam, vt lectoris oculis ſubiicerem.

CÆTERVM eius caulis prodibat inter quinque aut ſex folia catinata, qualia ſunt aliorum Hyacinthorum, eaque ſurrecta, initio purpuraſcens, deinde dum in longitudinem excreſcit viridem colorem contrahens, aliquot ſuſtinens flores, initio antè quàm expanderentur virides, deinde foris circa petiolum ex ſubcæruleo candicantes, ſex foliis conſtantes, quorum extremæ oræ, aut floris laciniæ albeſcebant, nonnihil tamen remanente conſpicua viriditate: è floris vmbilico deindè emergebat alius flos ternis foliis conſtans interiore parte albeſcentibus; exteriore verò, viridi illa vena ſiue neruo præditis: medium florem occupabant pauca ſtamina nigris apicibus prædita. Nullum gratum odorem in illo obſeruabam, ſed herbaceum quidpiam ſpirantem; cœli ne noſtri inclementiam iocuſem nec ne, hæreo. Maio portò inſequente ad me ſcribebat, eas plantas quæ Florentiæ adſeruabantur longè plures flores protuliſſe, quàm mea hæc; cuius ſuptemos flores præſcindebam, vt pictor in pugillaribus ſuis delineare poſſet, donec illi integram plantam in lignea tabella exprimendam traderem: reliquos in planta relinquebam in ſpem ſeminis colligendi, nam libenter periculum facerem an eæ plantæ quæ ex illius ſemine naſcentur, ſimiles flores quales mater habuit ſint prolaturæ: capita verò quæ iis floribus ſucceſſerunt trigona etiam fuerunt vt reliquorum Hyacinthorum, eaque oblongiuſcula, ſemen continentia quale eſt reliquorum Orientalium Hyacinthorum, orbiculare, nigrum, quod dumtaxat ſub extremum Iunium maturum fuit: cum enim annum valdè ſerotinum habuimus, ob præcedentem aſperrimam hiemem.

Hyacinthus flore duplici, ex albo vireſcente.

HYACINTHVS MINOR HISPANICVS.

Hyacinthus minor Hiſpanicus orientalis facie, albo flore, cæruleo interdum mixto.

Pag. 177 poſt caput de Hyacintho Hiſpanico addenda deſcriptio Hyacinthi minoris Hiſpanici, in Appendice altera. Sed in illa hæc emendanda; & ei, ſi volueris, nonum caput aſſignabis, vt ſit caput XXIX. *Verùm priùs illud integrum caput in Appendice Altera prorſus concinnandum, & in ſequentibus locis immutandum. Nam linea 6* conſeruari, *ſcribendum* conſeruaui: *& poſt verbum* continentia, *ante periodum* Reliquorum, *addenda hæc verba:* Poſtea obſeruabam adultiores plantas longè plures flores proferre, etiam vſque ad vicenos. *Sed ante ſectionem* Ceterùm illo ipſo anno Nicolaus le Quelt, *etc. adde ſequentia verba*: Hyacinthi porrò minoris Hiſpanici ſerotini flore albo ſemine natas plantas habui, quæ tertio & quarto à ſatione anno flores protulerunt, non albos vt ſperabam ſed prorſus cæruleos; ſic vt incerta ſit earum ſatio, perinde ac Hyacinthi Orientalis albo & niueo flore: nam quotquot eius ſemine natæ mihi plantæ diuerſis annis, maximâ ex parte alterius coloris flores tulerunt, non albos aut niueos, ſed vel cæruleos dilutiores & ſaturos, vel cineracei quodammodo coloris, vel exalbidi.

Eadem Pag. 177. linea vltima lege conſpicerentur, quidam etiam pænè virentes. *& adde ſequentem periodum ex Appendice altera*: CETERVM mittebat iam dictus Venerius, *etc. ſed eius ſectionis calci adde & hæc verba:* prorſus eſſe ſimiles, anni ſubſequentes declarârunt.

Pag. 178. calci capitis XXVI *adde ſequentem deſcriptionem:*

HYACIN-

HYACINTHVS OBSOLETVS ÆTHIOPICVS.

PLANTAM Hyacintho obſoleto ſimilem, ab extremo Æthiopiæ promontorio, cui Bonæ Spei nomen, relatam à Batauis, habuit ornatiſſimus vir Dauid Moſtart: cuius caulem præciſum & folia ad me mittebat; atque flores ſex foliis conſtantes proferre ſcribebat, quorum terna externa nonnihil reflexa eſſent, terna interna oras dentatas & albicantes haberent; totos tamen alioqui flores luteo colore præditos, ſed interna parte virides: ipſius verò plantæ caulem, quum primùm prodit florum gemmis onuſtus, aliquantulum nutare ſcribebat, ſed ſenſim floribus ſeſe aperientibus erigi: certè caulis quem emittebat, craſſiuſculus erat & firmus, viridis, quinque denos aut plures flores ſuſtinuiſſe videbatur confuſo ordine naſcentes, quemadmodum Hyacinthi obſoleti, cuius Hiſtoriam dedi, flores, vncialibus petiolis ſubnixos: folia etiam quæ mittebat quina aut ſena, impensè viridia, Hyacinthi obſoleti foliis valde ſimilia, paullo tamen firmiora. *Hyacinthus obſoletus Æthiopicus.*

Alteram etiam plantam ab iisdem nautis relatam, ſibi donatam ſcribebat, cuius radix Hyacinthi vulgaris bulbo perſimilis eſſet, & alba; huius folia mihi mittebat, quæ valdè breuia erant, vt earum longitudo vix quatuor vncias ſuperaret: etiam illa fracta lanugine abundare deprehendebam.

HYACINTHVS MAVRITANICVS.

Eidem pag. 178, poſt præcedentes deſcriptiones Hyacinthi obſoleti, nempe ante caput de Muſcari, interſere caput de Hyacintho Mauritanico, ex Appendice primâ: eiq́; peculiarem numerum aſſcribe, nempe Cap. XXXI. ſed vltimam periodum, quæ de Siſyrinchio Mauritanico agit, omitte: illam enim ad caput de Siſyrinchio referendam eſſe, infrà monebimus ad paginam 217.

MVSCARI FLAVO FLORE.

Pag. 179 ante ſectionem Ad Hyacinthi, *adde ea quæ de Muſcari flauo flore notantur in Altera Appendice.*

HYACINTHVS STELLATVS BÆTICVS.

Pag. 182, ante periodum ALTER etiam, *poſt deſcriptionem Hyacinthi ſtellati Peruani, inſerenda ſequens deſcriptio Hyacinthi ſtellati Bætici:*

ANNO Chriſti ſexcenteſimo quinto ſupra milleſimum venales adſerebat in Hollandiam varii generis peregrinos bulbos Nicolaus le Quelt: inter quos Hyacinthi cuiuſdam craſſâ radice magnam copiam, quem ex Africa recenter allatum dicebat, & ſimilem ferè Eriophoro Peruano à me in Plantarum Hiſtoriæ lib. II. cap. XXIV. exhibito. Eos autem triplici colorum varietate flores proferre aſſerebat: nam alios eſſe cæruleos, alios albos, quoſdam etiam ſuaue rubentes ſiue carneos. Quos ab eo trium iſtorum generum redimebam, ſubſequente quidem anno folia protulerunt, nullum verò florem: Chriſtiano autem Porreto, pharmacopœo diligentiſſimo, aliquot plantæ flores dederunt cæruleos, vna autem albos ad rubedinem tendentes. *Hyacinthus ſtellatus Bæticus.*

E radice porrò bulboſa & oblongiuſcula, nec Muſcari bulbo valdè diſſimili (nam ſubfuſco cortice tecta erat, prominentemque ſedem habebat, ſupra quam in ambitu craſſiuſculas fibras ſpargebat) quina aut ſena nouo Vere prodibant folia viridia, penè vnciam lata, carinata, dodrantem longa, humi in orbem fuſa: inter quæ dodrantalis aſſurgebat caulis, tubi pennæ ſcriptoriæ craſſitie, qui circa faſtigium frequentes longiuſculos petiolos ex purpura quaſi nigricantes producebant; quorum ſinguli ſuſtinebant floſculum ſex mucronatis foliis conſtantem, ſtellulæ inſtar expanſis, coloris nunc è cæruleo purpurei, modò purpurei ſaturatioris & quaſi violacei: è quorum vmbilico craſſiuſculus exibat vmbo, coloris impensè purpurei, cinctus ſex ſtaminulis latiuſculis, dilutioris in quibuſdam cærulei & quaſi albeſcentis coloris, in aliis paullò ſaturatioris, quorum apices flaui. tota autem florum congeries æqualis ferè erat altitudinis, & veluti vmbellæ formam referebat: nullam verò ſuauitatem odoris in iis floribus obſeruabam: ſed cortex & folia abrupta, non minùs in tenuiſſima ſtaminula diſtrahebantur, quàm in bulbo Eriophoro.

Qui ex albo rubicantibus floribus erat, ſimilia iam dicto folia habebat, humi etiam in orbem ſparſa, ſed rariores flores, nec adeò confertim naſcentes, ſex tamen foliolis inſtar

 illorum

illorum expanſis præditos, vmbone floris vmbilicum occupante, ſtaminuliſque eum cingentibus albis, apicibus flauis: pediculi verò eos ſuſtinentes purpuraſcebant; florum autem gemmæ extrinſecus ſuave rubebant.

Flores in vtroque genere Maio menſe expandebantur, nullum autem ſemen præbuerunt: Nec verò id genus quod albo flore præditum eſſe dicebatur, hic florere conſpectum eſt. atque quotquot eo anno & ſubſequente plantas redemeramus, hiems rigidiſſima præcedens annum milleſimum ſexcenteſimum octauum, prorſus corrupit, cum ſelectiſſimis quibuſque plantis.

Hoc autem Hyacinthi genus planè mihi perſuadeo illud eſſe, cuius memini cap XXX. Lib. II. Hiſt. Plant. quodque Ioannes Robinus Chriſtianiſſimi Francorum Regis Henrici IIII. Simpliciſta in horto Regio alebat, à Ser^mo magno Duce Hetruriæ miſſum Regi cum pleriſque aliis bulbis, cuiusq. iconem C. V. Lobelius in Rariorum aliquot Simplicium Appendice exhibet: magnam verò affinitatem habere cum meo Eriophoro Peruano, nemo diffitebitur; cuius tamen folia erant duplo latiora.

Anno porrò milleſimo ſexcenteſimo octauo me monebat Gulielmus Boëlius rhizotomus diligentiſſimus, non fuiſſe neceſſe hunc bulbum ex Africa peti, quandoquidem circa inſulam Gades, atque adeò in ipſa inſula (vnde aliquot adferebat) ſatis copioſe naſcatur; ex quibus locis & ei vicinis Nicolaus haud dubie ſuos acceperat.

HYACINTHVS STELLATVS LILII FOLIO ET RADICE.

Pag. 183. ante Sectionem TERTIO quaterna, *&c. reponendus eſt Hyacinthus ſtellatus Lilii folio & radice, ex Appendice altera: eique ſubnectenda ea quæ in Auctario eiuſdem alterius Appendicis notantur: nempe Paragraphus* CETERVM anno milleſimo, *&c. cuius fini & hæc verba ſubiungantur, (poſt verbum* corrupit.) omnes autem tam qui cæruleo præditi ſunt flore, quàm qui albo, ſemen ferunt in triangulis capitellis, nigrum & craſſiuſculum, non ſplendens.

Eadem pag. 183. lin. 18. & 19. ipſe paragraphus TERTIO, *ita immutandus:* TERTIO quaterna aut quina ſunt folia humi fuſa, longa, carinata, dilutè virentia, Hyacinthinis valdè ſimilia; ſed latiora, & ad ſuperioris foliorum latitudinem quodammodo accedentia. inter hæc, *&c.*

HYACINTHVS STELLATVS, *à Porreto.*

Eadem pag. 183. ante Sectionem QVARTVM, &c. *Hyacinthus ſtellatus Porreti reponendus; cuius hæc eſt deſcriptio:*

Hyacinthus ſtellatus Porreti. E craſſiuſculo & quaſi nucis iuglandis magnitudine bulbo quaterna duntaxat promebat hic Hyacinthus folia latiuſcula, Hyacinthi ſtellati Byzantini foliis non valde diſſimilia; inter quæ quinque aut ſex exilibant dodrantalis longitudinis cauliculi, firmiores quàm in Byzantino, purpuraſcentes & ſtriati, ſuſtinentes è longis petiolis dependentes ſeptem aut octo flores expanſos, & ſex foliis cæruleis cõſtantes: quorum vena medium folium ſecans ſaturatior erat & quaſi violacei coloris. floris vmbilicum occupabat trigonum capitellum viteſcens, exiguo ſtilo prominente præditum, ſex violaceis ſtaminulis cincto, quorum apices nigri: flos Aprili aperiebatur, & tenuem quemdam atque euanidum odorem habebat: excuſſo flore trigona illa capitula maturitatem adepta puſillum nigrum ſemen continere deprehendebantur: radix autem non valde diſſimilis erat Hyacinthi ſub autumnum flores proferentis bulbo.

Eadem paginâ, præcedenti Hyacinthi ſtellati deſcriptioni addi etiam poteſt ſequens Hyacinthi ſtellati ſpecies.

HYACINTHVS HISPANICVS STELLATO FLORE.

Hyacinthus Hiſpanicus ſtellato flore. HVIC Hyacintho, quem Nicolaus le Quelt anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quinto venalem in Hollandiam adferebat, & ſtellatum Hiſpanicum appellabat, ſimilem antè conſpicere non meminetam: eam ob cauſſam illius etiam hoc loco mentionem facere volui.

Is ſubſequente Vere terna aut quaterna produxit folia humi expanſa, pedem longa, viridia, carinata, ſemunciam verò lata, atque ſenſim in mucronem deſinentia: inter quæ ſub extremum Aprilem produit caulis dodrantalis aut paullo longior, viridis, firmus, ſuſtinens ex interuallis octodenos vel vicenos flores, ſex foliis ſtellæ in modũ expanſis præditos, coloris cærulei ſaturi, præſertim circa vmbilicum, nec valdè diſſimiles Eriophori Peruani floribus:

floribus: è quorum vmbilico prodibant ſex pallida ſtamina medium capitellum violacei coloris amplectentia: floribus ſuccedebant trigona capitella; ſed quale ſemen continuiſſent, mihi ignotum, quia ad frugem non peruenerunt, & radicem ſubſequens hiems corrupit.

Pag. 1`4. *ſectionem* Floret *ita auge ex Appendice Altera*: Floret cum vulgari, hoc eſt, ſub extremum Martium, vel etiam Aprili; paulo tamen ſeriùs vulgari: illius etiam ſemen, quod in trigonis capitibus naſcitur, maturitate nigredinem & ſplendorem acquirit.

Hyacinthus ſtellatus æſtiuus.

HYACINTHVS STELLATVS ÆSTIVVS MINOR.

Pag. 185. *ante caput* XXXI. *de Hyacintho autumnali inſerenda Hyacinthi ſtellati æſtiui hiſtoria ex Appendice altera. cuius deſcriptionis calci adde & hac verba*: Hyacinthi æſtiui flores ſubcærulei dilutioris ſunt coloris, & minoris adhuc dilutioris: cuius ſemine nata altera planta album protulit florem anno 1607, ſtaminibus præditum purpuraſcentibus; quem prorſus corrupit ſubſequentis hyemis aſperrimum gelu,

Huic ipſis verbis ſubnecte deſcriptionem Hyacinthi ſtellati æſtiui minoris, ex Auctario eiuſdem Appendicis Alterius: ſed & illam auge ſubſequentibus verbis, (nimirum poſt verbum peritis.) Huius ſemine natæ erant binæ plantæ, quæ quarto à ſatione anno flores protulerunt in breuibus cauliculis, matri quidem formâ ſimiles, ſed alterius coloris, videlicet exalbidi: ſed eæ plantæ valdè tenellæ aſperrimam anni 1608 hiemem ferre nequiuerunt, ſed prorſus corruptæ ſunt.

Hyacinthus ſtellatus æſtiuus minor.

Pag. 186 *lin.* 53 *ad extremum caput* XXXII, *pro his verbis*, licet Matthiolus, *& his quæ ſequuntur, repone illa quæ in Altera Appendice notata ſunt, nempe paragraphum* Italos nunc, *&c.*

ORNITHOGALVM NEAPOLITANVM.

Eadem pag. 186 *ante Ornithogalum aliud, reponendum ex Altera Appendice Ornithogalum Neapolitanum.*

ORNITHOGALVM MAXIMVM.

Pag. 187. *ante ſectionem* ALTERVM, *adde Ornithogalum maximum, ex Appendice prima.*

ORNITHOGALVM PYRENÆVM.

Pag. 188. *ante ſectionem* QVINTVM, *adde ex Altera Appendice deſcriptionem Ornithogali Pyrenæi: eiuſq. fini (nempe poſt illa verba,* veriſimile eſt) *adde ſequentem periodum*: Annus autem Chriſti M. DCVI, nihil aliud eſſe docuit, quàm Ornithogalum primum, à me lib. II. capite XXXIII exhibitum, & à Dodonæo Aſphodelus bulboſus Galeni nuncupatum

Ornithogalum Pyrenæi.

Eadem pag. 188. *ante ſectionem* SEPTIMVM, *adde Ornithogalum minus è Pyrenæis, ex Appendice prima.*

Ornithogalum minus, è Pyrenæis.

Pag. 189. *lin.* 22 *legendum* Lachn proximam, & in ſicciotibus, *&c.*

Eadem pag. 189 *ad calcem capitis* XXXIII *adde ſequentem Ornithogali peregrinam ſpeciem.*

ORNITHOGALVM ÆTHIOPICVM.

GENERIS cuiuſdam Ornithogali bulbos Bataui nautæ Amſteldamum referebant, lectos vt aiebant in quodam ſinu, ad occaſum extremi illius & celeberrimi Æthiopiæ promontorii, cui vulgò nomen Caput bonæ Spei inditum, ſito; in quo per aliquot dies hæſerunt, vt ſe reficerent. Huiuſmodi Ornithogali caulem ſuis floribus onuſtum Amſteldamo adſerebat Chriſtianus Porretus extremo Auguſto anni milleſimi & ſexcenteſimi quinti, quem mihi donabat: ex quo, & paucis aliis quas intelligebam notis, breuem hanc hiſtoriam concinnabam.

Ex radice Ornithogalo maiori vulgari (quod nonnulli Aſphodelum Galeni cognominant) pænè ſimili, teſte Dauide Moſtart, qui huius folia cum aliquot floribus ad me mittebat, multa producebat folia pedalem longitudinem habentia, vnciam aut paullo ampliùs lata, mollia, quæ confracta tenui lanugine prædita apparebant perinde ac Eriophori folia (quam ſimiliter notam in aliquot aliarum bulbacearum plantarum foliis non ſemel obſeruare memini) inter quæ cubitalis aſſurgebat caulis ſatis firmus, viridis: à cuius medio ad ſummum vſque faſtigium prodibant flores, vncialibus aut longioribus, iiſque craſſiuſ-

Ornithogali Æthiopicum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

culis & viridibus pediculis inhærentes, ſex foliis niueis conſtantes, Ornithogali Arabici floribus penè ſimiles, nec multo minores; quorum vngues aliquantulum flaueſcebant: ex eorum autem vmbilico prodibant ſex candida ſtamina flauis apicibus prædita, quorum terna latiore baſi capitulum medium craſſiuſculo breuique ſtilo præditum amplectebantur, ac illud trigonum, quod ſucceſſu temporis oblongum euadebat, ſemen continens.

Pag. 191 *lin.*8.*ita legendum*: potuerim. Sed & multos poſt annos Lugduni apud Batauos, cum aliis aliquot bulbis accipiebam, qui nonnumquam in tantam altitudinem excreſcebat, vt humanam altitudinem ſuperaret. Eum autem, *&c.*

MOLY MONTANVM LATIFOLIVM FLAVO FLORE.

Pag. 193. *ante caput* XXXVII. *inſerenda Moly montani flauo flore hiſtoria, ex Altera Appendice.*

MOLY PYRENÆVM PVRPVREO FLORE.

Pag. 195 *ad extremum caput adde Moly Pyrenæum purpureo flore, ex eâdem Appendice alterâ.*
Pag 196 *lin.* 35 .*leg.* eo deuotato.

ASPHODELVS MINIMVS.

Pag. 197 *ante ſectionem* GRÆCIS, *inſerenda Aſphodeli minoris ſeu veriùs minimi hiſtoria, ex prima Appendice, qua eſt paginâ* CCLVIII.

COLCHICVM VERSICOLORE FLORE ALTERVM.

*Pag.*200 *ante ſectionem* QVARTVM, *adde ex prima Appendice Colchicum* πολυανθὲς *alterum: cuius deſcriptionis fini, nempe poſt verbum* præcedente, *pag.* CCLVIII, *adde ſequentem paragraphum.*

Ceterùm anno Chriſti ſexcenteſimo ſexto ſupra milleſimum ſimile Colchici genus in pratis Francofurto ad Mœnum vicinis naſci obſeruabam ex iis bulbis quos præcedentis anni autumno honeſtiſſimi eius vrbis ciues Ioannes Theodorus, & Ioannes Iſraël de Bry fratres germani mittebant: nonnulli enim flores protſus ſimiles iam dicto tulerunt, aliqui etiam omnino niueos, aliqui ſuauè rubentes, quorum folia venam exalbidam per eorum longitudinem excurrentem habuerunt.

Pag. 201. *ad finem ſectionis* PAVCOS porrò, *adde ex Appendice prima, paragraphum* Ex illis tamen ipſis, *&c. pag.* CCLIX.

*Pag.*202 *ad finem ſectionis* ALIVD porrò, *id eſt, ad finem capitis* XL, *adde paragraphum* Huius autem Colchici, *&c. ex Appendice altera, pag. eadem* CCLIX.

COLCHICVM VERNVM.

Pag. 203 *ante caput* XLII, *reponenda Colchici verni hiſtoria, ex Altera Appendice.*
Pag. 204 *lin.* 15. *leg.* longiora & latiora: radix, *&c.*

CROCI VERNI LATIFOLII VARIETAS.

Croci verni latifolii varietas.

Eâdem pag. lin. 16 *addenda quæ ſequuntur*: ſublata: ſed aliquot poſt annos vnum & alterum ſimilem bulbum denuò nactus ſum, cuius foliis nulla alia latiora conſpexi, licet genus illud quod niueum fert florem, ea etiam valdè ampla habeat.

Sed poſtea ſemine terræ commiſſo ſimiles plantas adquiſiui, atque etiam ab amico ex Italia reduce habui, quæ maiores reliquis Croci verni generibus flores protulerunt, multoque latiora folia: præmaturè autem floret, non ſecus ac purpureus verſicolor, & flauus varius; nec iis infeliciùs adnatis ſe propagat.

Quartæ folia, *&c. vt eſt in textu.*

Pag. 207. *poſt lineam* 25 *adde*: Et hæc quidem ſunt quæ circa Croci verni latiore folio plantas obſeruabam: nunc de illis quæ anguſtiore & quaſi capillari ſunt præditæ folio, agamus.

CRO-

CROCVM VERNVM CAPILLARI FOLIO.

Pag. 208, ante ſectionem NONNVLLI Primum,&c. *adde illa quæ de Croco verno capillari folio tractantur in Appendice prima, pag.* CCLIX. *& ibidem, ante ſectionem* Id autem, *adde ea quæ notantur ſub finem Appendicis alterius, nempe hæc verba:* & certè illius, *&c. quibus addenda & hæc; nimirum poſt verba*, erant ſegregatæ.

Huic plantæ accidit quod quibuſdam aliis, vt videlicet ſemine natæ, parentis colorem non retineant, ſed varient: nam Ioannes Hogelandus, qui plantas habebat albi coloris flores proferentes duorum generum, maiores & minores, vtriuſque generis ſemen colligebat anno 1604. cuius me participem faciebat illo ipſo anno, & ipſe ſerebat: ego ſimiliter quæ communicauerat, terræ committebam, vtriuſque generis ſeorſim: ille aliquot plantas habuit, quæ tertio anno flores tulerunt: ego binas habui: ſed vterque pro albis floribus, quos expectabamus, cæruleos nacti ſumus.

CROCVM PYRENÆVM AVTVMNALE.

Eâdem pag. 208, ante ſectionem ALTERVM, *adde de Croco Pyrenæo, ex Altera Appendice.*
Pag. 210 lin. 23. legendum bullis argent.

IRIDIS BVLBOSÆ LATIFOLIÆ VARIETAS.

Pag. 211 ante ſectionem TERTIÆ, quinque aut ſex, *&c. addenda ea quæ ſequuntur, pro iis quæ in Appendice altera de Iride bulboſa latifolia cæruleo & albo flore annotata fuerant; id eſt, periodus hæc*, Multos poſt annos, *&c. itémque illa*, CETERVM ex epiſtola, *quæ erant in dicta Appendice altera, deleri debent, proq; iis ſequentia ſubſtituenda:*

MVLTOS poſt annos erudiriſſimos vir Ioachimus Venetius me monebat hanc plantam maximâ abundantiâ ſponte naſci in Pyrenæis montibus; atque à Christi natiuitate ſexcenteſimo primo ſupra milleſimum, inter multas myriades illarum quæ cæruleum ſiue violaceum florem gerunt, vnicam plantam eiuſdem generis reperiſſe quæ florem prorſus niueum haberet: anno autem inſequente, quum denuò montes illos conſcendiſſet, venuſtarum plantarum quæ in eis naſcuntur conquirendarum causâ, paucas ſimiles reperiſſe ſcribebat; quarum vnam Ioanni Hogelando, alteram mihi mittebat. Quam accipiebam; præter meam expectationem (nam valdè vecturâ adflicta) anno MDCIII, binos flores tulit congeneris violaceæ floribus formâ quidem ſimiles, ſed niuei prorſus coloris, præter paruam maculam flauam terna repanda folia media inficientem vt in violaceis, & etiam quemadmodum illæ odoris expertes. Mea porrò hunc aërem diu ferre nequiuit, ſed periit nullo prolato ſemine: Hogelandus verò ex ſua maturum ſemen legit, quod terræ credidit, natæque illi ex eo plantæ: mater tandem etiam paullo poſt corrupta.

Iris bulboſa latifolia cæruleo flore.

Eadem albo flore.

CETERVM ex epiſtola quam idem Venetius ad me dabat illo ipſo anno quo niueam mittebat, varias alias Iridum bulboſarũ huius generis plantas ab ipſo in Pyrenæis illis montibus obſeruatas intelligebam, quarum formam & colorem ſcripto cõprehenderat, vt ad me mitteret exactam illarum deſcriptionem: verùm enim verò dum in diuerſis illorum montium iugis (quæ penè ſexagena conſcendit) perluſtrandis occupatus erat, ſcriptum illud ipſi excidiſſe & periiſſe, magno cum ſuo dolore: ſe enim non probè meminiſſe colorum diuerſitatem; certò tamen ſcire, viginti ſex generum deſcriptionem feciſſe: nullum tamen genus aut flauo aut rubro flore in illis montibus obſeruaſſe.

Ingens Iridum bulboſarum varietas in Pyrenæis montibus.

ET ſanè vera eſſe quæ Venetius ſcribebat, rhizotomi Galli, qui in Hollandiam plantas è Pyrenæis erutas venales adferebant, confirmabant: & præſertim ſummam varietatem naſci aiebant in iugis quæ Narbonenſem Galliam ab Hiſpaniâ Tarraconenſi ſeparant: ipſe profectò Plantinianus Gaſſanus, Christophori Plantini ò filia nepos, qui ſupra Tholoſam Tectoſagum habitat, anno Christi ſexcenteſimo quinto ſupra milleſimum ex illis iugis erutas plurimas plantas ſub extremum Auguſtum adferebat, flores ſuos tametſi ſiccos adhuc retinentes, in quibus conſpiciebatur ſumma colorum varietas, periode ac 10 anguſtifoliis, vel etiam maior: nam quædam planè niueum, præter maculam, habebant florem; aliæ prorſus ciner acei coloris, quem ſecabant violaceæ venæ; nonnullæ albi quidem coloris, ſed quarum repanda folia parte infernâ quæ maculam ambit cineraceis venis erant diſtincta: aliquarum flores terna repanda folia habebant ferè ſupradictis ſimilia, terna autem ſurrecta folia vel prorſus ſaturo violaceo colore erant prædita, vel dilutiore. erant etiam

flores

flores quorum repanda folia extremas oras habebant obſoleti coloris, circum verò maculam erant cærulea; terna ſurrecta folia vel prorſus ſaturi violacei coloris, vel dilutioris: aliorum flores protſus violacei ſaturi, vel remiſſioris: quidam flores albo & violaceo coloribus varia ratione inter ſe mixtis conſtantes: quidam etiam quaſi ſericeo panno villoſo coloris violacei contexti. omnes autem flaua illa macula in medio folio reflexo ſiue propendente labro inſigniti, quam interdum albi radii ambiebant. Illud etiam obſeruabam; geminos flores, hoc eſt binos, in ſingularum Iridum caulibus natos. Hanc autem adeò inſignem varietatem ſeminio fieri non eſt dubium, quemadmodum etiam in pleriſque aliis plantis quotidie experimur. Certè Hogelandus ex iis plantis quæ ex albæ ſemine ſunt natæ, ſex aut ſeptem habuit, quæ MDCVIII florem protulerunt geminum, illum verò non niueum, qualem ſperabat, ſed totum cæruleum dilutiorem, præter flauam maculam, labrum vt in aliis medium occupantem.

Iris bulboſa rubro aut potius purpuraſcente flore. * Plantinianus porrò vnam plantam obſeruaſſe ferebatur, quæ rubrum haberet florem: eius ſanè iconem inter alias aliquot oſtendebat. Eam, licet vnica illi eſſet, biennio pòſt Porreto ſe mittere ſcribebat, addito etiam illius ſemine: ſed anno milleſimo ſexcenteſimo octauo purpuraſcentem quidem potiùs quàm cæruleum, non tamen exactè rubrum, protulit florem.

Ipſa autem ſectio quæ eâdem pag. 211. incipit TERTIÆ, *hoc modo immutanda eſt:*

HACTENVS de Iridibus bulboſa radice præditis quæ latiuſcula habent folia egimus; nunc de illis quæ anguſtiore ſunt folio, nobis inſtituendus eſt ſermo.

Harum autem quæ mihi primùm conſpecta & cognita, Primaque dici eam ob cauſam meruit, quinque aut ſex habet folia, *&c.*

Pag. 212. lin. 4. legendum ALTERA, iam dictæ Primæ per omnia ferè ſimilis, *&c.*
lin. 15. quemadmodum & Primæ, folia
lin. 20. TERTIAM primùm conſpexi Lugduni Batauorum
lin. penult. in margine Iris bulboſa IIII.

Pag. 213. lin. 5. nigricabat. Huic Quartæ nomen dari poſſet.
lin. 14. ſcio. Primam anguſtifoliam
lin. 16. appellabant. Alteri à floris, *&c.*
lin. 18. vocabant. Tertiæ, quum

Pag. 215. lin. 42. in XIII. *ſpecie Iridis bulboſæ ſic legendum:* capitula trigona oblongiuſcula, inſtar ferè capitum verſicoloris latifloræ, quæ tamen primis aliquot annis nullum probum ſemen tulerunt: ſucceſſu tandem temporis nonnullæ plantæ ex earum nucleis adquiſitæ ſemen ad maturitatem perduxerunt, è quo terræ commiſſo natæ plantæ florem matri ſimilem protulerunt, vt exiſtimarem in hoc genere nullam mutationem futuram, præſertim cùm viderem apud alios quibus ſemen communicaueram (multi enim ob floris elegantiam expetebant) plantas illo ſemine natas flores matri ſimiles etiam protuliſſe: at è plantis quæ anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo tertio mihi natæ ſemine in peculiari capſa ſato, nec ex ea erutæ, vt certius quidpiam obſeruare poſſem, binæ quintum poſt annum florem dederunt longè à matre diuerſum, non formâ quidem & foliorum numero, ſed colore: nam tria repanda folia lutei ſiue flaui coloris fuerunt, aureâ tamen maculâ in medio inſignita, terna alata & bifida ligulam flauam tegentia ſubalbidum colorem habebant; terna verò ſurrecta & anguſta ſubcæruleum, medium tamen neruum per longitudinem excurrentem exalbidum: odor illius qualis in matre, hoc eſt perexiguus aut nullus: radix bulboſa vt reliquarum Iridum bulboſarum, pluresque nucleos ad latera generans.

Iridis bulboſæ XIII. varietas.

Floruit primo anno circiter quindecim dies ante illas quæ latifoliæ cæruleum habent florem, aut anguſtifolias Flauas: interdum etiam flores profert eodem tempore cum aliis, pro actis temperie aut intemperie.

IRIS MAVRITANICA.

Eidem pag. 215, ad capitis calcem addenda ſequentia, de Iride Mauritanica:

Iris Mauritanica. At anno Chriſti ſexcenteſimo ſupra milleſimum ex Libyæ maritimis adſerebat Doctiſs. Medicus Augerius Clutius, inter varias plantas quas in ea peregrinatione collegerat, Iridis bulboſæ genus pumilum, cuius paucos bulbos Chriſtianus Porretus habuit; ii ſequente anno (licet valdè exigui & extremum minimi digiti articulum magnitudine vix æquantes) flores tulerunt aliis Iridum bulboſarum floribus formâ non valde diſſimiles, in quibus tamen quoddam diſcrimen appareret.

Tota autem planta ſupra cubitalem altitudinem non attollitur: promitque ex illo exili bulbo cubitalem teretem caulem, nodis aliquot diſtinctum, quem ambiunt terna aut quaterna anguſta ſtriataque folia pedalis longitudinis: ſummo cauli inſidet vnus aut alter flos è vaginulis quibuſdam prodiens aliarum Iridum bulboſarum inſtar, ſed longè minor, eiuſdem tamen propemodum formæ; nam tria repanda folia habet, quibus incumbunt arcuata illa & alata folia ligulam tegentia, eaque parte interiore venis quibuſdam nigris in latera vergentibus inſignita: tribus illis foliis ſurrectis quæ in aliarum Iridum bulboſarum floribus conſpiciuntur, carens, atque eorum loco tenues & quaſi capillares apophyſes habet circiter vnciam longas: flos eſt totus flauus, & ſerius reliquis Iridibus bulboſis expanditur, ferè cum Luſitanica anguſtifolia cærulea (quæ nunc eſt Anguſtifolia Tertia) atque odoris expers: ipſe bulbus multis nigricantibus duriſque tunicis tectus.

SISYNRICHIVM MAVRITANICVM.

Pag. 217, ante ſectionem Quo potiſſimùm, *addenda illa qua de Siſyrichio Mauritanico olim notata in fine capitis de Hyacintho Mauritanico, Appendice prima, nempe illa ferè quæ ſequuntur:*

INTER reliquos bulbos, quos è Mauritaniâ acceptos, mihi & aliis communicabant honeſtiſſimi viri Willelmus Parduyn, & Ioannes Somer, ciues Medioburgenſes in Walachriâ, fuerunt Narciſſi (quorum flores iam præterierant) & Siſyrichii maioris genus, quod mihi flores protulit Siſyrichio maiori, quod in Luſitaniâ obſeruabam, formâ prorſus ſimiles, non tamen cæruleos, vt illius, ſed purpurei dilutioris coloris, valdè etiam fugaces & ephemeros, quorum terna maiora folia inflexa & terram ſpectantia, albâ maculâ erant inſignita. *Siſyrichium Mauritanicũ.*

Allati autem erant iſti bulbi ex eâ Mauritaniæ parte in qua Feza & Maroco vrbes ſitæ, initio anni nonageſimi noni ſupra milleſimum & quingenteſimum.

Pag. 218. *lin.* 11. *legendum* Elizabethæ Auſtriadis, Galliæ reginæ, *&c.*
Pag. 220. *lin.* 14 ſint diſcreta
lin. 28 purpurâ.
Pag. 221 *lin.* 54. αἰχμαλώτω.
Pag. 221 *lin.* 9 radiis diſtincta ſunt
Pag. 228 *lin.* 56 quibuſdam Hungariæ.

RANVNCVLVS PYRENÆVS ALBO FLORE.

Pag. 237 ante Caput LIII *de Ranunculo grumoſa radice, reponenda eſt deſcriptio Ranunculi Pyrenæi albo flore, ex Appendicis alterius Auctario.*

RANVNCVLVS CRETICVS.

Pag. 242 ante ſectionem Et hæc quidem, *Ranunculi Cretici hiſtoria eſt inſerenda, quæ eſt in altera Appendice, hoc titulo:* Ranunculus Creticus grumoſa radice, flore niueo.

Huic deinde addenda eſt deſcriptio Ranunculi Aſiatici grumoſa radice, flauo vario flore; à Caccino; quæ eſt talis:

RANVNCVLVS GRVMOSA RADICE, FL. V. FLORE; *à Caccino.*

CVM Tulipa illa Perſica, cuius antè hiſtoriam dabam, grumoſam radicem cuiuſdam Ranunculi rari admodùm, nec adhuc à quopiam deſcripti accipiebam ab eodem N. V. cui etiam floris iconem ſuis coloribus expreſſam addiderat, ne ſimilem reperiri dubitarem, rametſi negligentiùs à pictore expreſſam eſſe conquereretur, & propter temporis anguſtiam non potuiſſe magis perfectam mitti: ex notis tamen quas adſcripſerat, atque foliis quæ mea planta binis ſequentibus annis tulit, ipſam iconem emendandam, atque in lignea tabella delineandam curabam, vt ſculpta lectoris oculis ſubiici poſſet: mea enim planta nullum adhuc florem dedit. *Ranunculus Aſiaticus grumoſa radice, flauo vario flore.*

Ex radice igitur multis grumis conſtante, qualis eſt Raounculi Tripolitani flore rubro, prodibant initio terna aut quaterna folia longis pediculis innixa, per oras inciſa & in tres lacinias diuiſa, quemadmodum in Tripolitano, dilutiùs tamen aliquantulum virentia: inter quæ exiliebat cauliculus ſatis firmus, foliis in tenuiores & frequentiores lacinias diuiſis præditus, præſertim iis quæ ſummum cauliculum ambiunt: ſummo verò cauli inſidebat flos ſatis amplus, nouem foliorum ſimplici ſerie conſtans, orbiculato mucrone ſeſe mutuò arctè contingentium & veluti ſcandentium, flaui ad viriditatem vergentis coloris, quæ rubellis ſiue purpureis venis virgatim ſunt diſtincta: medium florem occupati ſcribebat capitulo, quali in Tripolitano, eoque multis ſtaminibus purpuraſcētibus cincto. an verò magis frugiferum ſit quàm Tripolitani, me latet: ſed quandoquidem eius radix aliis propaginibus grumoſis augetur, bulbilli adnati ſeminis vicem ſupplent. Eodem autem tempore florere arbitror quo Tripolitanus; licet nihil adſcriptum eſſet, & folia eius plantæ quam habeo, præcociùs contabuerint quàm Tripolitani.

Ranunculus Aſiaticus grumoſa radice, flore flauo rubris venis diſtincto.

Eâdem pag. 242 *lin.* 46 *dele* munere.
Pag. 245. *lin.* 48 *lege* Vienna.
Pag. 251. *lin.* 18 fuit is annus
Pag. 252. *lin.* 6. florem protulit anno MDC.
Pag. 254. *ante ſectionem* ABSOLVTA, *addenda ſunt ſequentia, de variis ſpeciebus Anemonarum latifoliarum:*

ANEMONES LATIFOLIÆ VARIETAS.

Anemones latifoliæ ſimplici flore variæ ſpecies.

HABVIT porrò Ioan. Hoghelandus anno Chriſti MDCVII Anemonarum latiore folio plantas ſemine natas, quæ eo anno primos ſuos flores protulerunt, in quibus ſumma varietas conſpiciebatur; inter quas circiter quinquaginta, quarum flores omnis ferè generis coloris duplicata atque etiam triplicata foliorum ſerie conſtantes, vt ad me ſcribebat, & vt conſpectum irem inuitabat, quod ſanè libenter feciſſem, niſi imbecilles corporis vires vſpiam progredi prohibuiſſent. Verùm, ne tam amœno ſpectaculo prorſus priuarer, is vigiti ex ſelectioribus ad me mittebat colorum varietate diſcretos, duplici & triplici foliorum ordine conſtantes, vt in nonnullis triginta, quadraginta, vel etiam plura numerauerim, & illa quidem anguſtiora iis quæ in octo foliis dumtaxat conſtantibus conſpici ſolent: color autem erat vel exalbidus, vel ſuave-rubens, vel carneus, vel ruber, vel coccineus, vel ſanguineus, vel violaceus ſatur aut dilutus: foliorum vngues vel albi maiores & minores, vel flaueſcentes, vel nulli: media capita vmbilicum occupantia, aut cineracei coloris, aut fuſci, aut nigri: ſtamina illa ambientia vel cærulea, vel ſubcærulea: aperiebantur autem ii flores luoro. Sequente verò menſe alios etiam mittebat, in quorum colore non minor varietas: ex his nonnulli octo dumtaxat foliis latiuſculis conſtabant elegantiſſimi coloris, vt ex ſericeo villoſo panno kermeſini coloris conflati eſſe viderentur, & eorum vngues albi, oræ etiam albicantes, caput medium fuſcum, ſtamina ambientia nigra, apices ex fuſco cærulei, alii nouem, decem, vndecim, duodecim & tredecim folia habebant colore violaceo saturiore prædita, quorum vngues magni albi; vel dilutiore, nullis conſpicuis vnguibus; vel purpureo saturo, vel coloris fæcum vini rubri inelegantis, vel initio exalbidi, deinde quodammodo cineracei, cui pro ſtaminibus multa anguſta foliola eiuſdem coloris medium caput cingebant. vnus etiam octo foliis conſtans elegantiſſimi coloris, cui parem videre non memini; nam veluti ex coccineo, ſanguineo & kermeſino mixtis coloribus

contexta

contexta eſſe videbantur, eiſque valdè ſplendentibus: vngues ſatis magni & prorſus niuei, ſtamina fuſca apicibus ſubcæruleis prædita vmbilicum occupabant. ſupra quæ capitulum ex violaceo fuſcum aſſurgebat, vicenis aut pluribus anguſtis foliolis cinctum, eiuſdem cum maioribus foliis coloris: breuiter, omnes inter ſe diſſimiles erant; nec binos conſpiciebam eiuſdem coloris.

Sed etiam extremo Iulio flores habuit, quorum vnus 8 foliis exalbidis conſtabat, & iis quidem ſuave-rubentibus venis radiatim diſtinctis, vnguibus autem paruis albicantibus, ſtamina cum apicibus fuſca. alter vndecim aut duodecim præditus erat foliis vario colore radiatim diuiſis purpureo ſaturo, dilutioreque & exalbido, vnguibus ex albo flaueſcentibus; medium caput fuſcum cingebant ſtamina ſubcærulea. tertius ex eadem planta quæ cineracei coloris illum foliola anguſta pro ſtaminibus habentem tulit, natus, valdè elegans erat: nam viginti latiuſculis foliis conſtabat ex albo cineraceis: ſtamina erant breuia, ex cineraceo violacea, inter quæ nata innumera alia anguſta foliola ex cineraceo violacei coloris caput fuſcum cingentia, vt meritò pleni nomen ſibi vendicare poſſet: an verò ea planta ſimiles anno proximo flores ſit datura, tempus docebit.

Breuiter, Latifoliarum Anemonum ſemine deciduo ſponte naſcuntur ſingulis annis plantæ, in quarum floribus conſpicitur tanta colorum varietas, vt verbis exprimere ſit valdè difficile; variante etiam mirum in modum foliorum quibus conſtant numero, tam vnguium illorum colore: nam hoc anno MDCVIII habuit idem Hogelandus flores duplici, triplici, quadruplici, quintuplici foliorum ſerie conſtantes, atq. etiam pleniores, vt triginta, quadraginta, quinquaginta, ſexaginta, & plura vel etiam centum folia in vno flore numerare meminerim; an verò eædem plantæ flores adeò plenos proximo anno ſint prolaturæ, dies indicabit: fit enim interdum vt plantæ ſemine natæ quæ florem valdè plenum protulerunt mutentur, & inſequente anno duntaxat illum habeant ſimplici octo, decem, aut duodecim foliorum ſerie conſtantem.

Pag. 257. *lin.* 9 qui purpureis venis
lin. 16. ex radice promebat
lin. 18. quæ exurgebat palmaris
lin. 19. ſidebat flos maior
lin. 21. eiuſdem ferè erant coloris
lin. 22. adhærebant quodammodo
lin. 23. abiit.

ANEMONES TENVIFOLIÆ FLORE SIMPLICI VARIETAS.

Pag. 260, *ante ſectionem* Hæc ſunt, *addenda ſequentia:*

Haud diſſimilia folia & radicem habebat XXI genus Anemones tenuifoliæ, eandemque floris formam habebat, ſed eius color planè ab aliis diuerſos: nam ex cineraceo ſiue furuo albicans erat, & tenui rubedine veluti perfuſus, qualis ferè pannus eſt quo Franciſcani monachi & Capuccini amiciuntur, Galli *enfumé* quaſi fumo tinctum, Belgæ *Monickgrau* appellant. *Poſtq. hæc ipſa verba, ante dictam periodum* Hæc ſunt, *&c. fieri etiam poſſet mentio ſequentium ſpecierum Anemones tenuiore folio, his vel ſimilibus verbis:* *Anem. hort. tenuifol. XXI. ſimpl. flore.*

Inter has porrò ſpecies Anemones tenuiore folio, duæ ſunt rariores, quas in horto ſuo alere ſe, litteris ſuis mihi ſignificauit Illuſtr. vir Matthæus Caccini, nobilis Florentinus: Quarum prior florem fert Album, purpureis venis radiatim diſtinctum: Altera verò ſpecies album etiam fert florem; ſed cuius vngues ſunt purpurei. *Anemones tenuifolia, ſimplici albo flore, varietas.*

ANEMONE LATIFOLIA PLENO FLORE, *Caccini.*

Pag. 262, *ante periodum* CETERVM Alterius, *&c. addi poſſunt ſequentia verba:*

Idem Nob. Vir Matthæus Caccini Anemones latifoliæ ſpeciem alit, vt ex eius litteris Florentiâ miſſis intellexi, cuius flos duplex eſt, ſed longè amplior quàm Pauo maior vulgo dicta: cuius quidem radicem anno 1607 ad me miſit; ſed ita afflictam accipiebam, vt florem nondum videre licuerit. *Anemone latifolia pleno flore, Caccini.*

Pag. 263 *lin.* 41. *legendum* Iacobo de Caudenhouen.

Eadem pag. ante ſectionem Quod ſi, *id eſt, poſt Anemon. tenuifol. ſanguineo pleno flore, inſerenda eſt deſcriptio Anemones tenuifoliæ pleno purpureo flore, Caccini; & alterius pleno flore ſuaue rubente: quæ ſunt tales:*

ANEMONE TENVIFOLIA PLENO PVRPVREO FLORE, *Caccini*; *& altera tenuifolia pleno flore ſuaue-rubente, eiuſdem Caccini.*

QVANTA fiat colorum varietas in Anemonibus ſemine natis, quotidie experimur: vix enim quiſpiam enarrare queat colorum varietatem, quæ in illarum floribus conſpicitur, præſertim plantarum quæ latifoliarum ſemine prognatæ ſunt, quemadmodum paullo antè ſcripto comprehendere conati ſumus. In tenuifoliarum ſemine natis longè minor fit varietas, ſed eſt tamen etiam aliqua mutatio: nam præter eas quæ florem habent ſimplici foliorum ſerie conſtantem, eúmque aut coccinei, aut kermeſini, ſi ita appellare fas eſt, aut ſanguinei, aut violacei, aut albi, aut cineracei quodammodo & obſoleti coloris (variantibus etiam earum vnguibus) reperiri certum eſt etiam albo flore rubris venis diſtincto conſtantes, & albas purpureis vnguibus præditas, quarum flores inter chartas repoſitos anno Chriſti M.DC. VII. atque etiam radices, ſed prorſus aridas & in pollinem attritas, ab Illuſtri viro Matthæo Caccini Florentino, qui anno præcedente me monuerat etiam tenuifolias reperiri pleno flore præditas, qualis eſt illa quæ coccineum aut ſanguineum eum habet, ſed alterius & diuerſi ab ea coloris; earumque binas ſe habere plantas, quarum vna purpureo-cæruleum florem proferret, cuius etiam iconem viuis coloribus expreſſam ad me mittebat, altera verò cum haberet ſuaue-rubentis & nitidi coloris, cuius etiam iconem miſiſſet, niſi ipſa planta vitium contraxiſſet, eámque ob cauſam illo anno florem non protuliſſet. Cùm itaque neminem eorum qui de Plantis ſcripſerunt iſtarũ mentionem facere comperiam, rem non ingratam me facturum putaui, ſi illius cuius exemplum ſuis coloribus depictum ad me miſit Nob. ille vir, in tabella ſculpendum curarem, quæ hoc loco adponeretur, adſcriptis Plantæ ipſius notis quas iconi adiunxerat: nam cùm plantam non viderim, nihil de illa pronunciare poſſum, niſi quod ab alio didici; tametſi biennio poſt & huius, & alterius quæ ſuauiter rubet, florem inter chartas repoſitum Maio menſe acceperim, vt ſimiles reperiri non dubitarem.

Anemone tenuifolia pleno purpureo-cæruleo ſeu tanneto flore, Caccini.

Anemone tenuifolia pleno flore ex atro purpuraſcente.

SCRIBEBAT porrò ad me Illuſtris ille vir, qui vnicam huius Anemonidis plantam habebat, his verbis. Mitto tibi iconem Anemonidis tenuifoliæ violaceo ſiue purpureo-cæruleo flore pleno, quam Conſtantinopoli accepi: huius flos cùm emergere incipit, violacei prorſus eſt coloris, ſed vt expandi incipit, ſenſim colorem in icone expreſſum contrahit, vel aliquantulum dilutiorem: eius folia & radix, nec à foliis nec à radice tenuifoliæ pleno flore vulgaris & omnibus notæ differunt. Hæc ille: ſed quantum ex icone colligere licet, flos tredecim latioribus foliis exterioribus conſtat; reliqua quæ ab illis ambiuntur latiuſcula etiam ſunt, & non adeò tenuia, vt quæ in vulgari plena conſpiciuntur.

Additum erat in epiſtola, ſe paucis antè diebus Conſtantinopoli accepiſſe pro valdè raris plantis binas Anemonidis radices, cum hac inſcriptione, Anemone Chalcedonica *Cacumeni Mergi & Cacumeni Maringi*; ſed illarum florem nondum vidiſſe: ſed nec qualia proferrent folia ſignificabat.

Præterea in alia quadam epiſtola ſcribebat ſe Conſtantinopoli etiam pro planta rara accepiſſe Anemonidis latifoliæ genus coccineo flore duplo vel etiam triplo denſiore & pleniore quàm illud ſit illius genus, cuius iconem in Hiſtoriæ Plantarum lib. II. exhibeo, ab Herbariis vulgo Pauo maior appellatum; alioqui eiuſdem coloris & formæ, cuius etiam radicem

radicem anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſeptimo mittebat; ſed aſperrima ſubſequens hiems corrupit cum ſelectiſſimis quibuſdam aliis quas adiunxerat plantis: ſignificabat autem eum florem carere capitulo illo nigro aliorum florum vmbilicum occupare ſolito.

Pag. 265 lin. 14. legendum viderentur

eâdem pag. lin. 16 legendum cœpit, atque etiam è Pictonibus. Sed & ex Italia multos rhizotomi quidam adferre ſoliti.

CYCLAMINI FOLIO HEDERÆ MAGNA VARIETAS.

Poſt quæ verba, eadem pagina, nempe ante ſectionem HABVI etiam, *addenda de Cyclamini folio Hederæ magna varietate, ex Altera Appendice.*

CYCLAMINVS VERNVS ALBO FLORE.

Pag. 266. ad finem capitis de Cyclamino adde deſcriptionem Cyclamini verni albo flore, ex Appendicis alterius Auctario: ſed illius deſcriptionis vltimis verbis, nempe poſt periodum Sub extremum illum, *adde ſequentia:*

Cyclaminus vernus albo flore.

Cyclaminus vernus albo flore.

Ex iis porrò quas à Venerio accipiebam plantis; quasq; à rhizotomis Gallis illo & ſequentibus annis redimebam, anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexto & ſequente nonnullæ ſub extremum Aprilem & ineunte Maio binos aut tres flores proferre cœperũt, ſed longe minores quàm in vllo Cyclamini genere, eiuſdem tamen formæ cum illo qui rubellum fert florem, eumq. odoratum, ſed niuei prorſus candoris, ſuauiterque vt ille ſpirantes, quinq. anguſtis laciniis ſurſum reflexis conſtantes; quibus deciduis tenelli cauliculi ſiue petioli ſubrubentes, qui eos ſuſtinebant, ſeſe contrahebant, & in orbiculos conuoluebant alterius Cyclamini inſtar, atque in ſumma tellure procumbebant cum ſua theca qua ſemen continebatur: plantæ folia maiora ſeſcunciam longa, tantundem circa pediculum lata, anguſtiora tamen circa mucronem, per oras aliquantulum anguloſa, pronâ parte quinque craſſiuſculis neruis prædita, & omnino rubeſcentia, ſupinâ verò viridia ſed frequentibus maculis albis aſperſa, quorum pediculi circa ſummum craſſiuſculi, & ſubrubentes qua parte extra terram extât, ſub terra autẽ candicant & paulatim exiliores fiunt ad exortum vſque, quemadmodum etiam florum pediculi, vt ex adiecta icone videre licet, quam ex viua planta delineari curabam. at rigidiſſima hiems, quæ anni 1608 initio ſubſequuta, omnes pene plantas, vt & alias pleraſque ſelectiores, corrupit.

PLANTA PRO CYCLAMINO SPVRIO MISSA.

Poſt quæ verba addenda eſt & deſcriptio plantæ cuiuſdam pro Cyclamino verno ſpurio miſſæ, ex eiuſdem Appendicis alterius Auctario.

Pag. 267 lin. 8. legendum qua etiam appellatione.

PHALANGIVM ALLOBROGICVM.

Pag. 271 ante caput LXIII reponenda eſt deſcriptio Phalangii Allobrogici ex Appendice altera: eiusque hiſtoriæ calci adde ſequentia verba:

Huic non valde diſſimilem plantam poſtea ad me mittebat Argentorato ampliſſ. & doctiſſ. Vir Fridericus Mayerus, eius vrbis Armamentario Præfectus; cuius tamen folia Phalangio Allobrogico congener.

huius foliis eſſent anguſtiora, & flores paullo minores. Sed etiam in Pyrenæis montibus creſcere ſimilem plantam poſtea intelleximus à Venerio, qui illam iſtîc legiſſet, & à Richæo Profeſſore botanico Mompelienſi Liliaphodelũ albo flore nuncupari ſcribebat; & rhizotomi Galli ſimiles plantas in Pyrenæis erutas ad nos inferre cœperunt: atque Ioannes Hoghelandus plantam habuit florentem anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo octauo (à quo acceperit ignoro) cuius folia longè ampliora, longiora & craſſiora quàm meæ, caulis etiam multo procerior, qui & flores longiore ſpatio ab inuicem diſtantes proferret. itaque non modò Allobrogicum Phalangium appellanda erit hæc planta, ſed montanum: & mihi omnino perſuadeo fuiſſe notam Valerio Cordo, atque ab ipſo Liliaginem vocari.

Phalangium montanum.

Liliago Valerii Cordi.

Pag. 275 in titulo iconis, pro Veratrum nigrum II. Dodon. *reponenda fuerat Veratri nigri* III *figura*, Plinii Conſiligo.

Pag. eâdem, lin. 11 ſcribendum re ſolet: interdum tamen à radicis latere noua germina producit.

CAROLI CLVSII
ATREBATIS
RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ
LIBRO TERTIO
hæc addenda vel immutanda.

Pag. 291 lin. 28. legendum PRIOREM & Octauam Salmant.

GALASTIVIDA.

Pag. 500 ad capitis finem adde ea quæ de Galaſtiuida ſcribuntur in Appendice altera.

AVRICVLÆ VRSI VARIETAS.

Pag. 304 ante ſectionem MINOR *repone ea quæ ſequuntur:*

Huic valdè ſimilem ad Batauos adferebat Franciſcus rhizotomus Gallus, è Pyrenæis montibus erutam, anno Chriſti ſexcenteſimo quarto ſupra milleſimum: certe illius folia non erant diſſimilia: ſed triennio poſt dumtaxat florem protulit mihi, & Hoghelando, breui quidem pediculo ſubnixum, eiuſdem prorſus coloris cum Quintæ ſiue Landgrauianæ flore. Chriſtianus etiam Porreius tres aut quatuor plantas habuit, quæ in extremo ſeſcuncialis cauliculi capite ternos aut quaternos flores ſemuncialibus petiolis inhærentes protulerunt: & anno ſequente mea planta auctior facta cauliculos protulit firmos triuncialis longitudinis, ſummo faſtigio ſuſtinentes ſeptem aut octo flores ſemuncialibus petiolis præditos; vt dubitare nequeam quin illud ipſum genus ſit Quinto loco deſcriptum: copioſum autem habuit ſemen in vaſculis Secundæ vaſculis ſimilibus.

Eâdem pag. 304. ad finem ſectionis MINOR, *adde:*

Similem aliquot poſt annos Lugduni Batauorum accipiebam à Iacobo Plateau, cum hac inſcriptione Auricula Vrſi albo flore: ſed ea demum florem proferre cœpit anno ſexcenteſimo ſeptimo & octauo ſupra milleſimum in triunciali gracilique cauliculo, & eum quidem non album, ſed verius *ὠχρόλευκον*, qui tandem ſeneſcens quandam albedinem contrahit.

Auricula Vrſi pallido flore.

His ſubnecte hiſtoriam ſeptimæ Auriculæ Vrſi, hoc modo:

SEPTIMÆ folia iis erant ſimilia quæ primum genus flauos geſtans flores, habet: præſertim his quæ candicant, & veluti farinâ quadam ſunt aſperſa, minus tamen ampla: caulis dodrantalis, tamquam farinâ etiam aſperſus, ſummo faſtigio multos flores in quinque lacinias diuiſos ſuſtinet, quarum ſingulæ in extremo crenâ ſunt præditæ, inſtar florum flauæ, paulo

Auricula Vrſi VII.

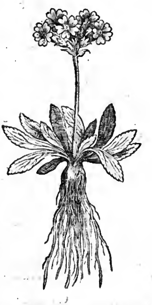
paulo tamen minores, coloriſque exalbidi carneo perfuſi: odorem habet Primæ.

In Batauiam, vbi conſpiciebam, ex Angliâ primùm allatum eſſe intelligebam hoc genus: an verò ſponte iſtic naſcatur an aliunde illarum, me latet.

Octava craſſiuſculâ, &c.

Deinde in contextu, pro Septima craſſiuſculâ rad. *ſcribendum* Octava craſſiuſc. *&c. Hac enim eſt deſcriptio Octaua ſpeciei Auricula Vrſi: cui addenda (nempe poſt finem ſectionis* Creſcit, *&c.) deſcriptio ſimilis cuiuſdam plantæ, cum icone ex ſiccâ plantâ P. Gregorii delineatâ, quæ eſt talis:*

Auricula Vrſi octaua.

Auricula Vrſi VIII.

Similem huic Octauæ etiam naſci, (ſed breuioribus foliis) in Tyrolenſibus Alpibus, poſtea intelligebam: nam inter ſiccas plantas, quas R. P. Gregorius da Reggio à ſe lectas Oeniponte ad me mittebat ſub extremum Auguſtum anni 1608, hæc etiam erat: repoſita nimirum inter chartas, cum aliis Alpinis plantis, è Tyrolenſibus iſtis montibus eruta ab illô Reuerendo Patre, profeſſione Capuccino: ex quibus obſeruabam pleraſque plantas in iis montibus naſci, quas in Pannonicis & Stiriacis antè legeram. Cumque huius Auriculæ plantæ (cui in poſterum Octauæ locum dabimus) ſatis integram iconem acceperim, illam in tabellâ exprimendam curabamus, vt inter alias locum haberet.

Deinde ſtatim ſubiicienda Nona Auricula Vrſi, cuius hiſtoria petenda ex Auctario alterius Appendicis, & ibidem Auricula Vrſi IX *in margine eſt notanda.*

Poſtremò ſequetur Decima Auricula Vrſi, quæ omnium minima, & in contextu Octauum locum occupabat. Itaque in contextu quædam vocabula erunt immutanda, nempe pag. 305. lin. 8. pro his verbis Octavæ folia, *&c. ſcribendum erit* Decimæ folia vnguem, *&c. & in margine notanda* Auricula Vrſi X. *Itaque titulus iconis illius minimæ Auriculæ Vrſi ſpeciei, pro* Auricula Vrſi VIII minima, *immutandus eſt in* Auricula Vrſi X minima.

Eâdem pag. 305 lin 34. ſcribe: Sextum, ſeptimum & octauum, primus omnium, *&c.*

lin. 59 ſcribe nuncupatur: octaua apud Stitiæ

Cortvsa.

Pag. 307 ad calcem capitis X *de Cortuſa adde quæ ſequuntur:*

Et certè, poſtquam ad Batauos veni, Cortuſæ plantas in hortis eorum qui elegantes flores in deliciis habent, ſatis copioſè naſcentes conſpexi, ſed nullas obſeruaui, quæ flores geſtarent ſurrectos & cælum ſpectantes, vt Cortuſus de ſua aſſerit, ſed nolarum inſtar pendulos & deorſum ſpectantes, quales eſſe meæ Saniculæ montanæ flores ſcripſi.

Viola montana pvmila.

Pag 310 ad finem capitis XXI *de Viola montana adde ſequentia:*

Gulielmus Boëlius in Hiſpania obſeruauit Violam montanam quandam valdè pumilam, adeò vt binas vncias altitudine vix ſuperaret. Satis craſſâ radice conſtabat: cuius foliis anguſtiora videre non memini. nam quaſcunque alias videre mihi contigit, orbiculata folia habebant; huius verò vt roriſmarini coronarii anguſta erant, & vnciam dumtaxat longa: flos inter folia exili pediculo inſidens, niueus, inodorus.

Pag. 311. ad calcem capitis XIV *adpone ex altero Appendice, ſequentia verba*: Iſtam plantam in Pyrenæis montibus etiam naſci, mihi relatum eſt: quemadmodum & Gentianarum varia genera.

Pag. 312 in margine pro Gentiana ſecunda Aſclepiadis flore; *ſcribendum eſt* Gentiana ſecunda Aſclepiadis folio.

Pag. 355 lin. 6. legendum Serpyllum.

CARO-

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ LIBRO QVARTO

hæc addenda vel immutanda:

Pag. VI. *lin.* 4. Blau Rukartzu.
Pag. IX. *lin.* 4. eius deſcriptioni.

STOEBE PEREGRINA.

Pag. X. *nempe capiti* IV. *Libri* IV. *attexenda eſt Stœbe peregrina, ex Appendicis alterius Auctario.*

PTARMICÆ AVSTRIACÆ SPECIES.

Pag. XII. *poſt ſectionem* Sibi autem, *&c. addendum Ptarmicæ Auſtriacæ id quod ſequitur, de Planta Clutio ſemine natâ.*

Huic non valdè diſſimilis planta, ſed longè pluribus ramis gracilibus & firmis prædita, nata eſt Amſteldami D. Augerio Clutio, anno ſexcenteſimo octauo, ſemine ex Hiſpania relato præcedente anno. etenim longa anguſtaque habebat folia inſtar foliorum oleæ, ſed molliorum, non minùs tamen candicantium. ſinguli ramuli ſummi deſinunt in capitulum ſquamatum veluti Auſtriaca Ptarmica, aut Cyanus: quod tandem ſeſe in florem explicat ſex foliolis duris, ſiccis, & mucronatis, perinde ac Auſtriaca, ſed breuioribus & minùs elegantis dilutioriſque coloris; medium florem occupantibus multis villoſis ſtaminibus: tota planta manibus tractata non ingratum ſpirat odorem: florebat Auguſto.

CONYZA MINOR BÆTICA.

Pag. XXI. *poſt calcem capitis* IX *de Conyza, adde ſequentia:*

Conyza minor Bætica. Conyza minor, quam in Gallia Narbonenſi ſiue Septimania, tum etiam Salmanticenſi agro Caſtellæ veteris obſeruabam, licet valdè odorata ſit; tamen illam quæ in Bæticâ naſcitur, longè odoratiorem eſſe intelligo, licet forma non ſit diſſimilis, vt ex planta ſicca quæ mihi conſpecta (monſtrante Guil. Boëlio) coniecturam facere queo. De odore enim, qui prorſus euanuerat, nihil pronunciare poſſum.

Pag. XXV. *ante ſectionem* Nata forſitan, *&c. adde quæ ſequuntur:*

Aliquot tamen poſtea plantas è ſuæ ramis telluri commiſſis adquirebat; quas amicis communicabat: apud quos Lugduni Batauorum non ſemel vidi ſingulis annis nouos flores proferentes, ſed non frugiferos, quoniam nimiùm ſerotini.

Pag. XXV. *lin.* 7. ramos diuaricata,

BAMIA ÆTHIOPICA, SILIQVA DECAGONA.

Pag. XXVII. *poſt lineam* 16, *ante Sectionem* Huius etiam, *interſere ex Altera Appendice, quæ de Bamia Æthiopica ſiliquâ decagonâ tractantur.*

Pag. XXXI. *lin. vltimâ, poſt verbum* conueniunt, *adde* Huius radici in picturâ fibræ addi debuerant, quas pictor neglexit.

STACHYS SPINOSA.

Pag. XXXIIII. *ante Cap. de Alyſſo Galeni, Caput de Stachyde Spinoſa inſerendum, ex Appendice primâ.*

PARIE-

PARIETARIA MONTANA.

Pag. XLV. calci capitis XXVIII. adtexe ſequentia, de Parietaria montana:

VALDE elegans etiam erat ea planta, quæ à nonnullis Parietaria montana appellatur, è Bætica relata, pedalis longitudinis caule prædita, quadrangulo, & tenui molliq́ue lanugine tecto, in aliquot ramos ſecundum radicem (quam non perennem ſed annuam vti aliarum, eſſe arbitror) diuiſo, quos per interualla, ex aduerſo ſemper naſcentia ambiunt folia oblongiuſcula & anguſta, per oras ſerrata, perinde ferè vt Stœchados ſerratæ folia. Summum ramorum faſtigium in oblongiuſculam ſquammatam molliq́ue tomento conſtantem ſpicam deſinit: è qua flores elegantes oblongi prodeunt; formâ quidem aliorum floribus ſimiles, & in latus propendentes. Parietaria montana.

VALERIANA ALPINA.

Pag. LVI. poſt deſcriptionem Valerianæ ſaxatilis II. ante Sectionem DE Valerianis, &c. *adde ſequentia verba:* Valerianam Alpinam II. ſiue Saxatilem in Tyrolenſis Comitatus montibus etiam creſcere didici ex ſiccâ plantâ, quam P. Gregorius de Regio anno 1608 iſtic eruerat, quemadmodum & Sedum minus IX & X à me in Plant. Hiſt. lib IV. exhibita.

Pag. LXIV. lin. 17. ſemen in illis ſiliquulis.

PISTOLOCHIA ALTERA SEMPER VIRENS.

Pag. LXXII, ante ſectionem NOVVM autem, *inſerenda eſt Piſtolochia altera ſemper virens, cum icone à Iacobo Plateau miſſâ, ex Appendice Primâ.*

LIMONIVM RAVWOLFIANVM.

Pag. LXXXII ad calcem Libri IV Limonii Rauwolfiani hiſtoria cum icone reponenda, & peculiari cap. inſignienda, quæ eſt talis:

Limonium Rauwolfii, ſeu peregrinum.

Limonium peregrinum, ſeu Rauwolfii.

PEREGRINA illa planta, quam D. Augerius Clutius è Numidia redux in Malacenſi Bæticæ portu naſcentem obſeruabat; cuiúſque ſemen lectum apud Batauos cõmunicabat, & ipſemet Amſterodami ſerebat, quod natum eſt, illiuſque plantam florentem mihi mittebat; nata etiam eſt in horto Academico Leidano, vbi toto Auguſto floruit, & Septembri. Ea autem non abſimilis mihi viſa eſt illi, quam Cl. V. Leonardus Rauwolfius apud Iopen obſeruabat, & Limonii generis eſſe cenſebat ſui Itinerarii Lib. III. cap. II. imo illam ipſam eſſe aſſerere non dubitauerim, adeò conueniunt omnes notæ quas ille ſuo Limonio tribuit. Quia autem elegans & non vulgaris eſt planta, nec à quopiam præterquam à Rauwolfio, quod equidem ſciam, deſcripta: rem non ingratam me facturum fuiſſe arbitratus, ſi paullo pleniorem eius hiſtoriam cum plantæ icone in medium proferrem.

MVLTA ab eadem radice producebat hæc planta folia, palmum aut amplius longa, binas vncias lata, crebriſque profundioribus inciſuris diuiſa, vt quodammodo aſplenii folia imitarentur, ſubhirſuta, craſſiuſculo neruo prædita, adſtringentis ſaporis, humi in orbem fuſa, inter quæ excreſcebant aliquot cubitalis longitudinis aut ampliores caules, firmiores, ſatiſq́ aſperi, & quodammodo alati, vt ſpinæ ſolſtitialis caules, per interualla alternatim

tribus anguſtis triangulisque foliis tres vncias longis, & iis quidem rudibus etiam & aſperis cincti: deſinebant autem illi ſummo faſtigio in multos ramulos ſimiliter alatos, ſuſtinentes frequentia capitella, è quorum ſingulis ſimul coniuncti emergebant terni, quaterni, interdum etiam quini aut ſeni floſculi concaui, vnico folio membranaceo conſtantes tamquam parui calices, per oras ſtriati & fimbriati, coloris cærulei dilutioris ſed immarceſcibilis, e quorum vmbilico in nonnullis exilientem conſpiciebam altium floſculum altiùs aſſurgentem, quinquo foliolis prorſus niueis conſtantem, & aliquot candida ſtamina continentem, cuius notæ Rauwolfius in ſuo Limonio non meminit: ſemen non obſeruaui: radix autem oblonga erat & craſſiuſcula, à capite ad imum ſenſim gracileſcens, & raris breuibus tenuibusque fibris prædita, fuſco cortice tecta; quam ex notis quas in ea obſeruabam, perennem eſſe, coniecturam faciebam.

Similem etiam naſci pleriſque locis circa Gades poſtea intelligebam à Gulielmo Boëlio rhizotomo, qui illam florentem iſtîc obſeruauerat & inter ſiccas quas varii generis attulerat plantas mihi oſtendebat.

CAROLI CLVSII
ATREBATIS
RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ
LIBRO QVINTO
hæc addenda vel immutanda.

PAPAVER SPINOSVM.

Pag. XCIII. *cap.* VII. *de Papauere ſpinoſo, initio paginæ quædam immutanda: nempe illa verba* flos ſeſe oſtendit, *vſque ad ſectionem* Huius plantæ, *planè legenda & in Appendice Alterâ reperiuntur.*

Pag. XCIV. *lin.* 28. lacertos æmul.

Pag. CV. *lin.* 24. confertim.

PLANTAGINIS ANGVSTIFOLIÆ VARIETAS.

Plantago anguſtifolia fruticans. *Pag.* CX. *ante periodum* CÆTERVM huic, *adde ſequentia*: Plantago anguſtifolia fruticans, cuius ſpicæ admodum breues, inſuper molles, naſcitur ad ripas fluminum in Hiſpania, vbi eam Gulielmus Boëlius obſeruauit.

Plantago anguſtifol. alia. Altera anguſtifolia circa Hiſpalim creſcit, cui à radice multa exeunt folia valdè ſerrata, & quodammodo aculeata: inter quæ dodrantales emergunt pediculi, ſuſtinentes oblongam florum ſpicam, inſtar *Holoſtei* ferè.

OPHRIS SEV LVNARIÆ SPECIES NOVA.

Pag. CXIX *ante ſectionem* Cæterùm Sileſii, *addeq; Altera Appendice quæ ſcribuntur inibi de Lunaria minore ramoſa; atque inſuper adnotandum:* Lunaria autem quæ non ramoſa eſt, etiam in Tyrolenſis Comitatus montibus reperitur: an porrò ramoſa iſtîc etiam creſcat, me latet. *Ophris.* Sed Pater Gregorius Regienſis iſtîc obſeruabat pumilum & tenellum quoddam plantæ quam Ophrin vocant genus, cui ſanè antè ſimile conſpicere non memini.

Pag. CXXXIV. *lin.* 21. pliora: flores, *deletâ voculâ* ſunt.

Rvta montana legitima.

*Pag.*cxxxvi. *Ruta montana legitima icon inſerenda, eiusque inibi exhibetur loco; eaq́; ex Altera Appendice petenda: vbi & eius rei mentio ſit.*

Hieracivm parvvm Creticvm.

Pag. cxliii. *ad finem capitis* xxxvii *de Hieracio, adde ex Prima Appendice Hieracium paruum Creticum, cum icone.*

Hieracivm Bæticvm.

Eâdem pag. addi & quadam poſſe de Hieracio Bætico, monuit nos Gulielmus Boëlius idem: ſed eius deſcriptionem nanciſci hactenus non potuimus.

Cichorivm silvestre pvmilvm.

Ab eodem Gulielmo Boëlio in Hiſpania obſeruata eſt alia Hedypnoidis ſpecies, quæ etiam huic capiti xxxvii *ſubiungi poteſt; his verbis:*

Cichorium ſilueſtre, ſiue Hedypnois.

Cichorivm ſilueſtre, ſiue Hedypnois, Gadibus in maritimis naſcitur; pumila planta, alioqui tota facie nihil differens à vulgari, niſi quòd per omnia minor ſit. Frequens eius vſus apud incolas in acetariis: ciet enim vrinas, & hepar ab obſtructionibus liberat, haud minùs quàm vulgaris, cuius vſum olim expertus ſum mihi ſalutarem ex conſilio & præſcriptione C. V. Gulielmi Rondeletii, cùm apud ipſum viuerem.

Cynara silvestris Bætica.

*Pag.*cliv. *capiti* xliii *de Scolymo Theophraſti ſubiungi poſſet ſequens Cinaræ ſilueſtris deſcriptio:*

Cynara ſilueſtris.

Cynara ſilueſtris Bætica è ſummo radicis capite multa profert multifida eaque ſpinoſa folia, palmum & ampliùs longa, pronâ parte candicantia, ſupinâ verò viridia: inter quæ caulis aſſurgit firmus, caneſcens, cubitalis penè altitudinis; per quem alternatim ſparſa ſunt ſimilis formæ folia, ſed minora, præſertim circa ſummum eius faſtigium, quod craſſiuſculum ſuſtinet capitulum, è multis ſquamis ſpinoſis compactum; è quo flos exilit multis ſtaminulis purpureo-cæruleis conſtans.

Aſſerebat mihi honeſtus vir Gulielmus Boëlius, qui in ſportulis allatas mihi oſtendebat ſiccas plantas in ſua peregrinatione lectas, & nonnullas etiam communicabat, ea capita, dum flori proxima ſunt, à ruſticis Hiſpalim inferri, & in foro venalia proponi, quòd iſtîc non minùs in deliciis ſint, quàm ſatiuæ Cynaræ capita.

Carlinæ silvestris alia species.

*Pag.*clvi *&* clvii *deſcribo Carlinæ ſilueſtris (quam Theophraſti Acarnam eſſe autumo) genus, in collibus petroſis circa Salmanticam vrbem obſeruatum. Cui addere poteris (nempe poſt calcem capitis* xlvi.*) ſequentem congeneris plantæ deſcriptionem:*

Carlinæ ſilueſtris aliud genus.

Hvic elegantiâ non cedit aliud genus à Gulielmo Boëlio inter herbas quas in Hiſpania legit obſeruatum, quod in eius ſportulis conſpiciebam.

Planta autem erat pedalis altitudinis, radice longa, ſed non fibroſa, conſtans; idcircò, vt exiſtimo, annua non perenni, multa è ſummo eius capite ſupra terram habens folia, vnciam, interdum ſeſcunciam aut binas vncias longa, vix ſemunciam lata, per oras inciſa & ſpinoſa, vti illa quæ totum caulem indigeſta amplectuntur. Summus caulis deſinit in globoſum caput, è multis anguſtiſſimis foliolis, vtrinque longiuſculis ſpinis armatis conſtans: è cuius vmbilico exilit flos flauus: is cauliculus circa ſummum faſtigium interdum in binos ramos diuidebatur, qui ſupra globoſum illud caput aſſurgentes, capitella etiam ſpinoſa proferebant, ſed minora. Certè tota plantæ gratia conſiſtit in globoſis illis capitellis, quæ reticuli inſtar quodammodo ſunt compoſita.

In aruis naſci, mihi ſignificabat, cum Eryngio illo pumilo, quod poſt demeſſas ſegetes in aruis obſeruabam.

Pag. clxi. *lin.*48. *corrige*, quod ipſe etiam in meo hortulo alere ſolebam. Secundum, *&c.*

Google

ECHII VARIETAS.

Pag. CLXV. *capitis I. fini adde ſequentem Echii pumili deſcriptionem.*

Echium flauo flore. InGulielmi Boëlii ſportulis ex Hiſpania relatis videbam Echii plantulam vix dodrantalem, quam ille Echium flauo flore nuncupat. Echium profectò eſſe, nemo negare poterat, ita totâ facie reſpondebat: & interdum flauo flore reperiri, non magis mirum videri debet, quàm albo aut rubro, quæ mihi olim conſpecta.

CERINTHES QVINTA SPECIES.

Pag. CLXVIII. *adde ante ſectionem*, De huius nomenclaturâ, *quæ in Altera Appendice de Cerinthe Quinta traduntur.*

PYRAMIDALIS.

Pag. CLXXIV. *ante Cap. de Cori inſere cap. de Pyramidali (diuerſâ à Campanulâ Pyramidali, cuius mentio fit pag.* CLXXI.) *F. Gregorii de Regio, cum icone: quod erit peculiari numero inſigniendum, & ſubſequentium immutandus.*

Pyramidalis P. Gregorii de Reggio.

Pyramidalis villoſa, ſaxatilis, latifolia. HANC plantam, cui Reuerendus pater Gregorius de Regio, profeſſione Capuccinus nomen dedit Pyramidalis villoſæ ſaxatilis latifoliæ, ipſe non obſeruabam, ſed eius hiſtoriam cum icone viuis coloribus expreſſa ad me mittebat Placentiâ anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſeptimo, vnà cum Siliquaſtrorum Diſceptatiuncula, & illorum variis iconibus: quoniam autem non vulgaris eſt notitiæ, & à nemine deſcriptam reperio, eius hiſtoriam, qualem ab ipſo accipiebam, ſed Latio donatam (nam Italico ſermone ſcripta erat) in hac mea appendice locum habere volui cum aliis pleriſque plantis raris & cognitione dignis, à nullo adhuc, quod equidem ſciam, in publicum prolatis. Boni conſulat Lector, & Patris Gregorii, & meum de re herbaria promouenda propenſum ſtudium.

Habet hæc Plantá radicem candicantem, perennè, ſiue plures annos durantem: etenim quaſdam craſſiſſimas eruere memini, quæ ob vetuſtatem nodos vel tubera cótraxerant ſupra ſaxa inter quæ natæ, inſtar Rhodiæ radicis, vel Campanulæ lacteſcentis fœtidioris inueteratæ, qualem aliquando in hortis obſeruare memini. Ex hac radice proſiliunt interdum plures cauliculi teretes, inæquales & contorti, palmaris longitudinis, vel breuiores aut longiores, pro loci, in quo planta nata, aut vetuſtatis ipſius ratione, illique molli & candidâ lanugine recti, ſingulis pereuntes annis, nouis & recentibus ſequente renaſcentibus, qui ſummo faſtigio multis elegantibus floribus cæruleis ſpicæ in modum digeſtis ſunt ornati, vt in Trachelio minore: quibus ſuccedunt vaſcula etiam Trachelio minori ſimilia, minutiſſimo & vix ob exilitatem conſpicuo ſemine plena, longiuſcula tamen potiùs quàm rotunda, coloris ex ſpadiceo fuſci: folia inæqualiter hinc inde ſparſa cauliculos ambiunt, ad Pulmonariæ Gallicæ (quæ Hieracii genus) foliorum ſimilitudinem ſatis accedentia, cùm magnitudine, tùm crenarum in ambitu formâ, atque ipſa etiam candidâ lanugine fermè obſita, pronâ parte præſertim quâ terram ſpectant. Tota planta lacteſcit, & ad Sonchi odorem proximè accedit, ſaporeque eſt dulci, præſertim radix, vt pænè Rapunculus vulgaris; eamque ob cauſam nuncupari poſſet Rapunculus ſaxatilis montanus Doronici folio, vel, Rapunculus montanus Pulmonariæ Gallorum folio & Trachelii flore.

Naſcitur in aſperis & ſaxoſis montibus Brixianis, circa ſpecuum oras, inter duriſſima ſaxa,

ſixa, vt non ſine magno labore radices erui poſſint; licet commodis ad eruendas radices ferreis inſtrumentis ſæpiuſculè tentârim, nonnullas tamen magna cum moleſtia tandem eduxi, quas in hortum transferrem. Illud porrò notatu dignum in hac planta exiſtimaui, me nuſquam illam obſeruaſſe, præterquam locis cauernoſis, in quibus nullæ aliæ plantæ proueniunt: quodque magis mirum, ſæpiùs animaduertere nequiui, quâ ratione humorem, quo aleretur, ſugere, aut cæleſtem rorem excipere poſſet, nulla præſertim iuxta apparente terrâ. Verumenimverò, cùm nos mortales Naturæ ſecreta curioſiùs rimari non deceat, vt quæ noſtrum intellectum ſæpiſſimè ſuperent, ſoli Deo, qui omnia nouit, hæc relinquenda ſunt.

CAROLI CLVSII ATREBATIS RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBRO SEXTO

hæc addenda vel immutanda.

ASCYRVM SVPINVM.

Pag. CLXXXI *ad capitis calcem adde Aſcyri ſupini hiſtoriam, ex Auctario ſecundæ Appendicis.*

ANAGALLIS MONNELLI.

Pag. CLXXXIII. *ad capitis* IV *finem adde Monnelli Anagallidem, cum icone, ex Altera Appendice deſumptam.*

PLANTA HÆMORRHOIDES CVRANS.

Eâdem pag. addenda ad calcem capitis V *quæ in Altera Appendice de Planta hæmorrhoides curante.*

ANTHYLLIS VALENTINA.

Pag. CLXXXVI, *ante periodum* Κυθονίδα, Anthyllidem, *&c. adde hæc verba:*

Illam tamen aliis Hiſpaniæ locis etiam creſcere, poſtea deprehendi ex herbis ſiccis, quas Gulielmus Boëlius ex Hiſpania redux adferebat: nam prorſus ſimilem habebat, quam Herniariæ ſpeciem eſſe credebat. Sed cùm illam cum Anthyllide Valentina diligentiùs confero, eandem prorſus eſſe, manifeſtò comperio.

Pag. CLXXXIX *lin.* 20 ſoliolis *legendum, non* foliolis.

ANISOMARATHRVM.

Pag. CXCIX *adde ad cap. de Anthriſco finem, ex Altera Appendice, quædam de Aniſomarathro.*

Pag. CC. *lin.* 3. nouemque

Pag. CCI. *lin.* 8. *in titulo* CAVCALIS MAIOR, *dele* MAIOR.

CAVCALIS PVMILA.

Pag. CCII. *capitis de Caucalide fini adde ſequentia:*

EST etiam elegans pumila Caucalidis planta à Gulielmo Boëlio obſeruata, Gadibus in maritimis creſcens, binos aut ternos cauliculos triunciales teretes, & firmos inter folia multifida promens, ſuſtinentes vmbellam florum; quos non vidi, ſed ſemen duntaxat quod illis ſucceſſerat, ſtriatum & aſperum, quale ferè in maiore.

DELPHINII VARIETAS.

Pag. CCVII. *extremo cap. de Delphinio adde quæ in Altera Appendice annotata, de Delphinio aruenſi, flore verſicolore.*

Pag. CCXV, *Icon illa notata* Panicum vulgare, *retrahenda ad cap.* XXXVII.

PANICVM ÆTHIOPICVM.

Pag. CCXVI. *ante ſectionem* SED & hîc, *addenda ex Altera Appendice quadam de Panico Æthiopico.*

Eâdem pag. lin. vltimâ, ſcribe vllius alterius.
Pag. CCXVII. *lin.* II. *legendum* Gallias creſcit, ante

GRAMEN AMOVRETTES, ET VARIA ALIA *Graminum genera.*

PAG. CCXVIII. *nempe in fine capitis* XXXVIII, *agendum de Gramine Amourettes ex Hiſpaniâ relato à Guilielmo Boëlio, & de aliis generibus ab eodem inde relatis.*

Graminis Amourettes varietas.

Gramen tremula panicula (*Amourettes tremblantes,*) videbam in ſportulis à Gulielmo Boëlio ex Hiſpania relatis, duorum generum: vnum videlicet panicula longiore & laxiore, colore candicante; alterum verò breuiore, & fuſco ſiue fumigato colore, atque etiam maiore paniculâ, quàm ea quæ vulgata.

Cyperus rotundus pumilus. Gramen Hordeaceum.

Varia prætereà in illis ſportulis conſpiciebam & elegantia genera, à me vel non obſeruata, vel neglecta: quis enim in tanta Graminis varietate (quæ vt plurimum non eſt magni momenti) deſcribenda bonas horas impendere cuperet? Non poſſum tamen non meminiſſe elegantiſſimi pumili & pede humilioris Cyperi rotundi; & alterius pumilæ plantæ graminaceæ Hordeum diſtichum adeò perfectè æmulantis, vt legitimum hordeum quiſpiam aſſerere poſſit.

Pag. CCXIX. *lin.* 17. *legendum* graminacea folia

Pag. CCXX. *lin.* I. *In titulo lege* Spartum herba alterum.

ASTRAGALVS BÆTICVS.

Pag. CCXXXIII. *Aſtragali Bætici hiſtoria corrigenda erit: & diligenter perpendenda ſunt ſequentia verba, ad elucidationem eiuſdem hiſtoriæ pertinentia, & tota deſcriptio immutanda.*

Aſtragalus Bæticus.

Succedunt ſiliquæ tumentes, binas vncias cum ſemiſſe longæ, vnam craſſæ; dorſo & ventre aliquantulum depreſſis, extremo mucronatæ; in quibus maturis, ſi agitentur, ſemen crepitat, vt anno 1608. deprehendebam ex ſicca planta quam Gulielmus Boëlius ex Bætica cum pleriſque aliis plantis retulerat; vbi plurima naſcitur.

Sed etiam in Creta inſula naſcitur: nam memini à Cl. V. Honorio Belli ſemen accipere Phaſeoli peregrini appellatione inſignitum, quod Lugduni ſatum anno 1595 creuit, & in plantam ſatis firmam adoleuit: ad frugem tamen non peruenit.

Pag. CCXLV. *lin.* 18. *legendum* confertim naſcuntur,

Pag. CCXLVII *ante ſectionem* CETERVM, quoniam, *&c. reponendum Trifolium Fragiferum Dortmanni; cuius hæc eſt deſcriptio:*

TRIFOLIVM FRAGIFERVM FRISICVM.

Trifolium Fragiferum Friſicum.

TRIFOLII Fragiferi mihi dicti folia, à Trifolii vulgaris albi foliis nihil aut certè parum differunt: ſed in floribus & ſemine eſt quædam diſſimilitudo: illi enim in globulum collecti

colleɕti perquam exigui ſunt, & dilutè rubentes: quibus ſuccedunt vaſcula rubros acinos tum formâ tum colore referentia, intùs caua: ſemen fœnograeco minus continentia, quæ in capitulum contraɕta, fragum aut rubi Idæi rubrum fruɕtum formâ & colore valdè æmulantur, ſed maiora ſunt.

Eſt & alia eius ſpecies, cuius capitulum ad rubi vulgaris fruɕtus, qui violaceo ſaturatiore colore præditus eſt, formam valdè accedit, & decerptum, diutiùs colorem conſeruat.

Poſt reliqua trifolia Iulio floret & capita perficit.

Naſcitur in iis campis qui hiberno tempore ſtagnante aquâ obruuntur, diuerſis Friſiæ locis, præſertim in agro Groeningenſi.

Trifolium fragiferum.

TRIFOLIVM FALCATVM P. GREGORII RHEGIENSIS, *& alia Trifoliorum differentia.*

His Trifoliorum generibus addi poſſent & alia plurima, quæ à diligentiſſimo Viro Guil. Boëlio in Hiſpaniâ obſeruata & deſcripta ſunt. Sed quoniam eorum deſcriptionem ab eo nondum accipere contigit, huic capiti vnicum duntaxat aliud peregrinum genus Trifoliorum attexemus, nempe Trifolium Falcatum P. Gregorii Rhegienſis, cuius hiſtoria ex Altera Appendice petenda, & præcedenti Trifolio fragifero non ineptè ſubiungetur.

HEPATICA TRIFOLIA PLENO FLORE.

Pag. CCXLVIII. *poſt lin. 23 ante cap. de Oxy, adde de Hepatica trifolia pleno flore quæ ſequuntur:* Poſtquam verò Lugdunum Batauorum me contuli, bis ad me plantulam miſit, ſed adeò negligenter curatam & pyxidulæ impoſitam, vt quum ad me peruenirent, prorſus aridæ & corruptæ eſſent, atque in pollinem reſoluerentur; imò etiam ſi diligenter curata eſſet, vix ſalua ad me peruenire potuiſſet, ob longam qua in itinere hæſerat moram.

Hic deinde ſubiunge illa quæ in Altera Appendice de eadem Hepatica annotauimus.

MVSCI TERRESTRIS VARIETAS.

Pag. CCXLIX. *cap. de Muſco terreſtri addi potuiſſent quæ adnotata plantis ſiccis P. Gregorii Rhegienſis, & Gulielmi Boëlii. ſed & hæc ad manus noſtras non peruenerunt: ideóq; expectandum nobis eſt, ſi fortè aliquando ipſorum lucubrationes in lucem prodeant.*

Pag. CCLII. *lin.* 34. *lege* inter tribulum.

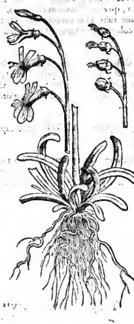
Pag. eâdem, ad calcem capitis & libri VI *repone Gladiolum lacuſtrem Dortmanni, nempe eius deſcriptionem cum icone: & illa nouo titulo inſigniendo, ſcilicet* CAP. LXVI. *hoc modo:*

GLADIOLVS LACVSTRIS. CAP. LXVI.

Gladiolus lacustris, Dortmanni.

PLANTAM, cui Gladioli ſtagnalis nomen dabat Dortmannus ille pharmacopola Groeningenſis, creſcere dicebat in ſtagnis quorum fundus puro ſabulo ſubſternitur, nullam alioqui plantam præter hanc alente. Eius folia dodrantalem longitudinem rarò excedunt: craſſiuſcula & concaua ſunt, interſtitioque diſcreta inſtar ſiliquarum albæ violæ & ſimilium; viridia alioqui, & dulcis ſaporis, anatibus vrinantibus gratum pabulum; nam ad aliquot vlnarum altitudinem ſub aquâ latent: quam tamen caulis inter illa emergens ſuperare conſpicitur, floribus albis onuſtus Leucoii flore amplioribus, cauâ illâ & infimâ parte, petiolo, à quo dependent, proximâ, ſubcærulei coloris, formam pænè referentes floris Gladioli, non prorſus tamen ſimiles; quinque foliis conſtantes, quorum duo ſuperiora ad pediculum reflectuntur; tria reliqua, quæ latiora, propendent. floribus ſuccedunt turbinata vaſcula, rufo ſemine plena. Sub extremum Iulium florentem ſe obſeruaſſe ſcribebat apud pagum Notch & Weſterveldc in Drentiâ; nuſquam alibi.

Gladiolus ſtagnalis, aut lacuſtris.

IN APPENDICE PRIMA

quæ addenda vel immutanda.

QVONIAM, *ſi quando Rariorum hanc Plantarum Hiſtoriam iterum excudi contingat, Appendices omnes ſuo loco inſeri voluit autor, ideò & ea quæ in Appendice primâ immutauit aut auxit, in his* CVRIS POSTERIORIBVS *ſuo quæque loco annotauimus, id eſt, in textum ipſum Hiſtoriæ Rariorum Plantarum inſerenda eſſe monuimus. Ita vt ſedulus lector poſthac non tam Appendicem primam emendare, ſed per Appendices primam & alteram, eiusq; Auctarium, ac demum per has Curas Poſteriores, ipſam plantarum Rariorum hiſtoriam immutare aut augere, iuxta deſiderium Clariſs. Cluſii, leuiſſimo negotio poſſit.*

Pag. CCLVIII. *lin.* II. Arabici, vel Lilii

Pag. CCLIX *lin.* 12 *poſt* NONNVLLI *adde* pag. 208.

IN

IN FVNGORVM HISTORIA
hæc addenda vel immutanda.

Pag. CCLXIII. *lin.* 21. *ſcribendum* corollas *pro* cotallas.
Pag. CCLXXIV *lin.* 36. *leg.* SEPTEMBRI.

FVNGORVM VARIETAS.

Pag. CCLXXVI. *ante periodum* Et hæc quidem, *in* XXI *genere Eſculentorum fungorum, adde ſequentia verba*: Huius iconem cum reliquis Moreto miſeram vt exprimendam curaret; quæ neſcio cur neglecta, quod valdè doleo: ſed longè magis dolendum, quòd & illius & reliquorum fungorum icones, ſuis coloribus ad viuum expreſſæ, quas ipſi miſeram, perierint.

Pag. CCLXXXVII, *ante ſectionem* Naſci etiam, *adde ſequentia*: Hoc etiam Lugduni apud Batauos ligneis tabellis mei hortuli puluinos cingentibus adnaſci Autumno obſeruabam.

Eadem pag. ante ſectionem Semipedalis magnitudinis, *inſerenda eſt icon quæ in Appendicis alterius fine poſita fuit, neſcio qua negligentiâ olim prætermiſſa. Sed poſt* XXV. *hoc pernicioſum Fungorum genus addenda eſt etiam illa Fungi coralloidis cancellati hiſtoria, cum Icone, quæ eſt in alterius Appendicis Auctario, ſub finem.*

CAROLI CLVSII
ATREBATIS
EXOTICORVM
LIBRO PRIMO
hæc immutanda vel addenda.

Pag. 8. *verſu* 28. *ſic lege*: ad circumferentiam ductis (vt in raphani radice tranſuerſim ſectâ conſpici poteſt) magnam gratiam.

Pag. 9. *ad capitis* IX *calcem adde:* Poſtea intelligebam hunc fructum ex inſula S. Michaëlis, Açorum vnâ, relatum, & circa locum, cui *Punta delgada* nomen, lectum.

Pag. 13 *&* 14 *&* 15. *pro* myriſtica *repone vbique* aromatica.

CARYOPHYLLORVM PLENIOR DESCRIPTIO.

Pag. 15 *&* 16, *capite* XVII *de Caryophyllis, adde ea quæ in Auctario de eiſdem Caryophyllis pag.* 376 *&* 377 *tractantur.*

Pag. 17. *lin.* 57. *ſcribe* conſiderans.

MAMOERA LVSITANORVM.

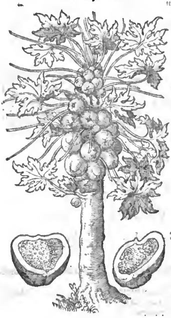
Pag. 20. *Libri primi Exoticorum calci attexenda eſt ſequens peregrina cuiuſdam arboris deſcriptio, Mamoera Luſitanis dicta: illique peculiare caput aſſignari poteſt. Eſt autem hæc:*

EST veriſſimum illud Poëtæ, Non omnis fert omnia tellus. Nullam enim Prouinciam inueniri arbitror, quæ peculiarem aliquam plantam, nec in aliis regionibus naſcentem non producat, vt teſtari poſſunt, qui peregrinas regiones perluſtrârunt, quando ad plantas obſeruandas animum applicuerunt. Inter eos certè numerandum cenſeo honeſtiſſimum & *Mamoera Luſitanorum.*

 huma-

humaniſſimum virum Ioannem van Vſele, qui ex Americæ ea parte, quæ Breſilia nuncupatur, redux, mihi oſtendebat anno Chriſti ſexcenteſimo ſeptimo ſupra milleſimum, Librum in quo aliquot plantas & animalia viuis coloribus ipſemet expreſſerat: nam, vt mihi referebat, cùm in varias regiones peregrinari inſtituiſſet, pictoriæ arti operam priùs dedit, quò poſſet, quæ ſingularia in iis obſeruaret, coloribus exprimere, in rei memoriá, & ſuam, vbi domum rediiſſet, delectationem. Inter eas verò, quas in illo libro expreſſas habebat, binas ſingulares admodum & admirandæ naturæ conſpiciebam, quarum exemplar ab ipſo nullâ difficultate impetraui: nam ipſe-met poſt aliquot dies viuis coloribus expreſſas attulit, & dono mihi dedit, cum Ciuettæ animalis, & Aranei ſiue phalangii cuiuſdam monſtroſi iconibus ad viuum expreſſis, quia illorum exemplar etiam deſideraueram, vt in Auctario quod meis lucubrationibus iam in lucem prolatis adiungere habeo in animo, locum etiam haberent. Arborum autem illarum icones cùm à nemine adhuc ſint exhibitæ, nec ipſæ arbores deſcriptæ, eas cum qualicumque hiſtoria, qualem videlicet ab Ioanne van Vſele habere potui, lectoris oculis proponere volui.

Mamoera fœmina.

Mamoera mas.

BINÆ porrò illæ arbores, quarum icones hic adiunctas habes, eiuſdem quidem ſunt generis, ſexu tamen inter ſe differunt: nam illarum altera, mas videlicet, ſterilis eſt, & flores dumtaxat gerit, nullum fructum; fœmina autem fructum ſolummodò, nullum florem: adeò tamen inter ſe amicas eiusque naturæ eſſe aiunt, vt, ſi longo interuallo ſint ſeiunctæ, nec fœmina marem vicinum habeat, etiam ſterilis fiat, nec fructum ferat; cuius naturæ etiam Palmam eſſe tradunt.

Ceterùm eius quæ fructum gerit caudicem ſiue truncum, circiter binos pedes craſſum eſſe intelligebam, & ad nouem pedum altitudinem aſſurgere, ante quàm fructum ferre incipiat: cùm verò iuſtam magnitudinem adquiſiuit, ſuperuam arboris partem fructu onuſtam conſpici, & ab eo confertim naſcente veluti cingi ad nouem etiam pedum altitudinem; fructus rotundus & orbicularis eſt, exigui peponis magnitudine & formâ, carne præditus, dum maturus eſt, flaueſcente, quam incolæ aluum laxandi gratiâ manducare ſolent: continet autem is fructus plurima grana exigui piſi magnitudine, nigra & ſplendentia: nullius vt intellexerat vſus, ſed quæ vt inutilia abiicerentur: folia inter fructus prodeunt longis

pediculis

pediculis ſubnixa, quorum forma ad Platani aut Aceris ampliſſima folia valdè accedit.

Quod nomen apud incolas obtineret, ignorabat qui obſeruauerat; ſed à Luſitanis qui in ea Prouincia habitant, *Mamoera* appellari aiebat; fructum verò *Mamaon*, ab vberum, vt opinor, ſimilitudine, quæ Hiſpanis *Mamas* & *Tetas* dicuntur.

Inter trunci porrò & foliorum formam maris & fœminæ nulla eſt differentia: ſolos autem flores mas profert è longis pediculis dependentes & racematim cohærentes, ſambuci florum æmulos, ex albo flaueſcentes, eoſque ad nullam rem vtiles, vt aiebant.

Naſcitur vtraque hæc arbor in ea Americæ parte, in qua celebris ille ſinus à Luſitanis *Bays de todos los Sanctos* appellatus, ſitus eſt, circiter tredecim gradus diſtans ab Æquatore verſus Antarcticum polum.

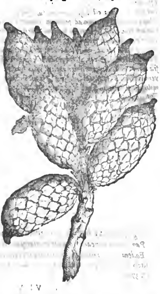
EXOTICORVM
LIBRO SECVNDO
hæc addenda vel immutanda

Pag. 24. ante ſectionem ERAT verò &c. *inſerenda eſt figura rami, quem cum aliquot fructibus inhærentibus delineari curaui, & admictenda ſequentia verba, pro iis quæ pag. 358 adnotata initio Auctarii.*

EXOTICI FRVTICIS AVT ARBORIS RAMVS, *cum fructibus ſquamoſis.*

CETERVM anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quinto, menſe Iulio accipiebat honeſtiſſimus vir Chriſtianus Porretus pharmacopola Leydenſis, Amſteldamo arboris vel fruticis ramum ſeptem aut octo vncias longum, digitalis craſſitudinis, materiâ valdè lentâ & neruoſâ cõſtantem, perinde ac magnarum illarum nucum Indicarum integumentum, & frequentibus ſquamis fuſci coloris obſitum, è quo vndecim fructus, illi, quem modò deſcripſi, ſimiles dependebant, & longè plures inhæſiſſe apparebat ex veſtigiis vnde exciderant, aut reſecti fuerant: horum maiores, tres vncias cum ſemiſſe erant longi, tres in ambitu craſſi, omneſq; magis integri quàm ille primus in tabella cap. III. Lib. II. expreſſus: nam extrema pars in ſemuncialis longitudinis mucronem deſinebat, ex quo manifeſtè apparebat omnes ſquamas ab extremo mucrone ſurſum verſus pediculum tendere: ſplendebant verò omnes, politique erant, & coloris ſpadicei; atque, ſi quos villos habuerunt ſquamæ, deterſi erant; eæ autem omnes mediâ parte quaſi in ſulcum aut lacunam depreſſæ: ſingulos autem fructus nucleum continere, ſonitus quem agitati edebant, indicio erat. Qualis verò ſit illa arbor in qua huiuſmodi naſcuntur fructus, terreſtris ne an marina, me fugit; quandoquidem nec nautam qui peregrè attulit, nec eum qui à nauta redemit, conuenire mihi licuit: propter elegantiam tamen & raritatem, ramum cum aliquot inhærentibus fructibus in tabella exprimendum curabam, qui deſcriptioni adiungeretur.

Ramus peregrinus, cum ſuis ſtrobilis.

BIENNIO autem pòſt Emanuel Swerts ciuis Amſteldamenſis, cuius in hoc libro aliquoties ſit mentio, ſimilis generis binos fructus mihi oſtendebat, ſed craſſiores breuioreſq;

que; & obtuſo prorſus mucrone, ſiue fructus extimâ parte; quique ad pleniorem maturitatem perueniſſe videbantur, nam ſquamæ magis tumentes & turgidæ, cordis formam (vt vulgo pingitur) quodammodo exprimentes, & ſupernâ parte latiores profundioreſque fulco ſiue lacunâ per medium diſcretæ, infimâ parte & petiolum ſpectante anguſtiores, omnes autem adeò arctè connexæ, vt nullum commiſſuræ veſtigium appareret, ſed continuo & ſolido cortice fructus conſtare videretur, eoque valdè terſo & ſplendente, coloris ex ſpadiceo fuſci, huius fructus longitudo à pediculo ad extimam partem trium vnciarum erat, eius verò ambitus quinque vnciarum cum ſemiſſe, & nucleum ſiue oſſiculum continere ex ſtrepitu quem agitatus edebat, deprehendebam.

Sed illo ipſo anno Chriſtianus Porretus corollam ſe redemiſſe dicebat ex ſimilibus fructibus breuibus obtuſoque mucrone præditis conflatam, quam mihi etiam conſpiciendam dedit. Conſtabat verò ea corolla ex vno & quadraginta fructibus funiculo per vtramque extremitatem traiectis, partim maiuſculis, partim minoribus: maiuſculi ſeſcunciam erant longi, quatuor vnciarum eorum ambitus: minores vnciam longi, ambitus trium vnciarum, omnes autem dilutiore colore præditi & quodammodo flaueſcentes, vt immaturos lectos fuiſſe ſuſpicer; alioqui non video quâ ratione oſſicula per adeò exilia foramina, per quæ funiculus traiectus, eximi potuiſſent fructu non corrupto. An porrò eiuſmodi fructus plures ſimul in eodem ramo naſcantur, vt modò deſcripti quorum iconem exhibui, me latet.

Similis verò fructus accuratiùs, vt videtur, delineatam iconem habemus ab Ampliſſimo & Nob. Viro Nicolao Fabricio, Domino de Peireſc, quam ad Clariſſ. Cluſium miſſam, paulo poſt eius mortem accepimus: ſed tamen vt hîc locum quem merebatur haberet; ſculpi eam curauimus vnà cum duabus aliis iconibus ab eodem Ampliſſimo Viro acceptis, quas infrà ſuo loco poſuimus.

Fructus ſquamoſi alia delineatio. *Scribebat autem Nob. ille Vir, in icone hac delineari ſe curaſſe fructum ipſum cum pediculo, aut fibraceis neruis, quibus arbori annectitur: ac deinde fructum ipſum confractum, & nigram ſubſtantiam ſeu pulpam, quæ eſt inter corticem ſquamoſum & interiorem nucleum: cuius nuclei acuminatior pars proxima eſt baſi ipſius fructus (quod in fructu à Cluſio deſcripto ſquamæ ad petiolum conuerſæ etiam declarare videntur) ſecus ac in Nucibus Indicis, quarum inferior pars, ſeu baſi propinquior, obtuſior eſt, vt appâret in Icone Nuculæ Indicæ, quam ab eodem Ampliſſ. Domino de Peireſc habemus, & cap. 26 huius libri inſerendam eſſe, infrà monebimus. Interior porrò nucleus huius fructus, variis venis diſtinctus, ſolidus eſt ac durus, Nuci Fauſel non abſimilis, quem nucleum ſimul hîc eâdem tabellâ ante oculos poni curauimus.*

Fructus ſquamoſi cap. III. Lib. II. Exoticorum deſcripti alia icon.

Pag. 35, lin. 12. legendum anguſtum coacto

Pag. 49. ad lineam 51 adde in margine Braſma.

Eâdem pag. in margine verba hæc ita reſcribe: Fruct. v. Wil. Parduyn, illi ſimilis quem Pona ad me mittebat Veronâ pro Amomo vero. Eius memini & iconem dedi in Auctario ad Exoticorum libros pag. 377.

NVCVLA INDICA SECVNDA.

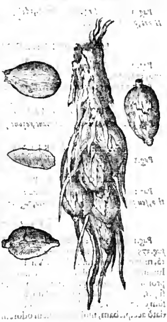
Pag. 54 Exoticorum, ſeu cap. 26, poſt lineam 42, ante periodum TERTIAM quandam, *&c. addi poſſet ſequens Scholiolum, vnà cum icone:*

AT anno 1603 allata eſt ex Guineâ in Galliam ſpica non diſſimilibus præcedenti Nuculæ Indicæ fructibus conſtans; cuius Iconem Nob. & Ampliß. Vir Nicolaus Fabricius, Dominus de Peireſc, Aquis Sextiis in Galliâ Prouinciâ ad Cluſium miſerat anno 1609. quæ cùm paullo poſt mortem Clariſſ. Cluſii ad nos demum perlata fuerit, tamen hoc loco collocanda eſſe videbatur, vt ſaltem quis eam cum alterâ icone, ſimulq; cùm deſcriptione à Cluſio factâ conferre poſſet, præſertim quia varias eius facies repræſentat.

Primùm enim in hac tabellâ videre eſt ſpicam ipſam, è diuerſis fructibus coagmentatam; eiuſque inuolucrum ſeu vaginam, vt appellare quis eam poſſet: deinde Nuculam vnam integram, proprio villoſo aut paleaceo cortice tectam: ac demum Nuculam ipſam, nudam, & exteriore illo cortice ſpoliatam; ſub eo enim eſt durior teſta, cohibens interiorem pulpam, ſeu medullam. Sed exterior ille cortex oleaceum quid emittebat, quod odore ſuo oleum amygdalinum vtcumque æmulabatur.

Cæterùm arbor, cuius hæc nucula fructus erat, plurimi vſus apud incolas eius regionis eſſe, memorabatur ab iis qui hos fructus inde retulerunt; nam ex foliis liquorem exprimunt; aut ea in aquâ decoquunt; qui liquor ipſis vini, ceruiſiæ've, aut ſaltem communis potionis vicem ſupplet. Ex fructu autem ipſo panem conficiunt, ſuauem, & guſtantibus admodùm gratum.

Nuculæ Indicæ ſecundæ alia icon.

Nucula Indica ſecunda, deſcripta cap. 26. lib. 2. Exoticorum, accuratior delineatio.

EXOTICORVM

LIBRO TERTIO.

Pag. 72 lineâ vltimâ, ad capitis XVIII *finem, adde:*

ANNO deinde Chriſti CIƆ. IƆ. CVII. huius lobi ſiue corniculi icon mihi miſſa à doctiſſimo Ioanne Ponâ pharmacopœo Veronenſi, pro effigie fructus Balſami Perſiani.

EXOTICORVM

LIBRO QVINTO.

AVIS PARADISÆÆ GENERA, ET PSITTACORVM HISTORIA, *& Veſpertilio ingens.*

Pag. 94. ante Caput de Veſpertilione inſere hiſtoriam ſeu deſcriptionem Manucodiatæ ſeu Auis Paradiſææ, ex Auctario: & totam Pſittacorum hiſtoriam, nempe à pag. 359, vſque ad pag. 366. Atque ita numerus capitum toto libro V *immutandus, vt caput de Manucodiata ſit primum libri Quinti, ſecundum de Rege Auium Paradiſæarum; tertium de Pſittacis; quartum de Veſpertilione ingenti (quod nunc eſt primum Caput libri* V.) *& ſic deinceps.*

NVMENIVS INDICVS.

Pag. 96 ante caput de Ouriſſia ſiue Tominejo repone Numenium Indicum, ex Auctario, pag. 366. mutato numero Capitum.

SVLA ET SKVA HOIERI.

Pag. 102 poſt Mergum maximum, id eſt, ad calcem capitis VI, adde ex Auctario Sulam & Skuam Hoieri, pag. 367, 368, 369.

CERCOPITHECORVM VARIA GENERA.

Pag. 110, poſt Tatou, (ante deſcriptionem Ignaui) inſere hiſtoriam Cercopithecorum, quæ eſt pag. 370, 371, 372.

Pag. 111. lin. 51. contextus ſic corrigendus: vt ferè meles, qui vulgo Taxus nuncupatur.

IGNAVI ANIMALIS PLENIOR DESCRIPTIO.

Pag. 112. ad calcem cap. de Ignauo, repone quæ de eo in Auctario, pag. 372, 373.

SERPENS PEREGRINVS.

Pag. 114, ad capitis de Serpente peregrino calcem adde quædam ex Auctario, pag. 373.

LACERTVS PEREGRINVS AQVATICVS.

Pag. 115 poſt Lacertum peregrinum alium, ad finem paginæ, inſere caput de Lacerto peregrino aquatico, ſeu potius ſquamoſo, ex Auctario, pag. 374 cum ſua icone.

MVS AQVATICVS.

Pag. 118 poſt Tuanæ hiſtoriam, id eſt, calci libri Quinti, adde Muris aquatici hiſtoriam ex Auctarii pag. 375, cui & ſubnecte verba quæ ſequuntur: Hac Hiſtoriâ iam ſemel in publicum euulgatâ, monebat me eruditiſſimus Vir D. Leonardus Doldius, medicus Noricus: binos ſe huiuſmodi mures vidiſſe, atque etiamnum vnius pellem ſe habere, cuius odor Zibethum prorſus æmularetur, præſertim autem ipſius caudæ, qui eo etiam eſſet grauior: addebat inſuper, opinionem eſſe quorundam, fomenta ex eo facta, fouendo ventri idonea, vniuerſum corpus moſchi vel zibettæ odore imbuere forinſecus. At in illo exuuio, quod commodatò accipiebam, nullum ſimilem odorem obſeruabam.

PHALANGIVM AMERICANVM.

Poſt præcedentia verba (aut, ſi velis, etiam poſt caput de Ignauo) id eſt in calce libri quinti Exoticorum pag. 118 addi poteſt ſequens Phalangii Americani deſcriptio.

Phalangium Americanum.

IN ea Americæ Prouincia quæ ab Æquatore verſus Antarcticum polum circiter tredecim gradibus diſtat, vbi magnus ille maris Sinus à Lusitanis *Baya de todos los Sanctos* appellatus ſitus eſt, quòd Kalendis Nouembris primùm ab ipſis detectus fuerit, obſeruabat honeſtiſſimus vir Ioannes van Vſele phalangium quoddam, ſiue Aranei genus non vulgare ſed monſtroſum; quod ob raritatem & diuerſam ab eiuſdem generis animalibus formam, in ſuo libro etiam viuis coloribus expreſſerat, obſeruatâ omnium partium magnitudine, cuius, vt alibi dixi, exemplar mihi donabat, vt Auctario, quod ad meam Exoticorum hiſtoriam meditor, adiungi queat: nam propter magnitudinem non vulgarem, & diuerſam à vulgari phalangio formam, tùm à nemine ſimilem iconem in publicum productam reperiam, in tabellà adpoſitâ exprimendam curabamus.

PLINIVS cap. XIV. lib. XI. Naturalis hiſtoriæ, omnibus Araneorum generibus, quorum naturam egregiè deſcribit, terna dumtaxat internodia tribuit in cruribus, & corpus exiguum Phalangio: at hic araneus, ſiue phalangium,

langium, cuius figuram damus, plura in ſingulis cruribus internodia habet, quàm terna: nam præter articulationem quâ corpori coniunguntur, ſingulis cruribus ſunt quaterna, & bifidi inſuper vngues, ſiue chelæ, vt exigui cancri crura quodammodo referre videantur. Totum autem corpus tres vncias ſiue pollices longum eſt, vnam aut paullò amplius latum, fuſci coloris quidem, ſed totum hirſutum denſiſque & longis pilis nigris vndique tectum, medio dorſo foramen conſpicuum habens tamquam vmbilicum, in ambitu ſimilibus pilis præditum: caput ſiue corporis pars anterior tota ſimilibus pilis denſe obſita, quemadmodum & poſterior ſiue aluus, quæ vnciam longa craſſiorque eſt, atque bifido mucrone prædita videtur: media corporis pars in vtroque latere quina crura habet ſimilibus pilis hirſuta, & quatuor, vt dixi, internodiis ſatis conſpicuis diſtincta, quia rubro colore infecta ſunt, vt etiam vngues ſiue chelæ. Breuiter: valdè monſtroſum hoc animalculum, & ipſo Ioanne van Vſele referente adeò noxium, vt ipſi incolæ contactum eius etiam fugiant & formident.

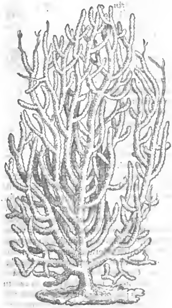
EXOTICORVM

LIBRO SEXTO

hæc addenda vel immutanda.

Pag. 122, ad capitis IV calcem inſerenda alterius Quercus marinæ icon cum ſua baſi elegantior, à Clariſs. Viro, D. D. Petro Paawio accepta. Quercus marina.

Quercus marina, cum ſua baſi, à D. Paawio.

FVNGVS LAPIDEVS.

Pag. 125 fungis lapideis ſubiice fungi lapidei formâ bubula lingua ſequentem deſcriptionem: Fungus lapideus, formâ bubula linguæ.

ALIVD porrò Fungi lapidei genus mihi oſtendebat Emanuel Sweris anno Chriſti MDCVII. Erat verò ſex vncias longus, duas latus, parte ſupinâ catinatus & aliquantulum aſper atque rudis, pronâ autem totus in ſtrias frequentes bifatiam & tranſuerſim diuiſus, bubulæque linguæ formam prorſus referens.

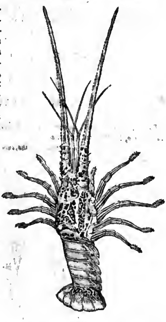
Pag

Pag. 128 lineâ vltimâ, muta initium Sectionis Qui canerum, *&c. hoc modo*: Hoc Cancri genus ignotum fuiſſe non videtur illi qui Virginiæ hiſtoriam ſcripſit: Parte enim II, in qua de Piſcibus agit, dum piſcandi rationem apud eius regionis incolas vſitatam in XIII figura exhibet, ſimilis Cancri iconem expreſſam videre licet: tametſi qui Cancrum iſtum Doctori Vorſtio commodabat, *&c. vt eſt in texto.*

Pag. 129. poſt hiſtoriam Cancri Moluccani ſequi poteſt deſcriptio Locuſtæ cuiuſdam peregrinæ, eique caput peculiare aſſcribi, quæ caput XV *de Mytulo Conchifero præcedat.*

MAGNAM & peregrinam Locuſtam marinam ſe habuiſſe mihi referebat anno ſexcenteſimo ſeptimo ſupra milleſimum honeſtus vir Emanuel Swerts ciuis Amſteldamenſis, quam præcedente anno Cæſareæ Ma^{ti} tradidiſſe quidem aiebat, illius autem iconem viuis coloribus expreſſam adhuc habere: eam vt ad aliquot dies mihi concederet, quô conſpicere & eius hiſtoriam deſcribere poſſem, non difficulter impetrabam: hanc nactus, ex notis quas ex pictura obſeruare licuit, eius hiſtoriam concinnabam, atq. ipſam iconem contractiore formâ in lignea tabella exprimẽdam curabam, vt Lectoris oculis proponerem: nam Locuſtam certè maiorem & elegantiorem (ſi exacta eſt pictura) neque videre memini, neque apud vllum Auctorem extare arbitror.

Locuſta marina peregrina, ſeu Squilla verſicolor.

Corporis porrò à capite ad caudæ extremum vſque longitudo duodecim vnciarum, ſiue pedis Romani erat, latitudo dorſi quinque vnciarum; cauda ſiue inferior pars corporis quinque tabellis tecta, pænè quatuor; ſingulæ verò tabellæ ſatis breues, vt quæ vnciâ longiores non eſſent, at in trium vnciarum latitudinem expanſæ: cauda in quinque pinnas binas vncias longas & totidem ferè latas deſinebat læues & cineracei coloris, quarum exorum tegebát duriores & mucronatæ tabellæ, flaueſcente nigroq́ue coloribus virgatim diſtinctæ: quinque autem illæ tabellæ extremam corporis partem ſiue caudam tegentes, coloris erant ſubcærulei viteſcentis, albicantibus quibuſdam maculis conſperſi; quâ verò parte ſimul connexæ, lineis modò flaueſcentibus, modò atris alternatim diſtinctæ, quemadmodum & tabellarum latera in mucronem deſinentia: teſta verò dorſum tegens mira colorum, ſitu, & forma differentium, varietate picta; nam & niger & flaueſcens, & exalbidus, & viridis, & cæruleus, & ſuaue-rubens variâ diuerſaque formâ inter ſe commixti in ea conſpiciebantur: quinos vtrimque pedes habebat, quorum medius longiſſimus, vt qui vndecim vnciarum eſſet; huic vtrimque proximi, ſeptem; primus & poſtremus, ſex; ſinguli tribus articulis conſtantes, quorum medius omnium breuiſſimus, & tribus coloribus virgatim diſtinctus, flauo, nigro, & ex viridi cæruleo, reliqui duo flauo dumtaxat & nigro, extremæ vngulæ flauæ & vtrinque frequentibus denticulis præditæ. Ceterùm duo habebat ante oculos maxima & longiſſima cornua, vt quæ viginti vnciarum longitudinem æquarent, in exortu ad quinque vnciarum altitudinem, valdè craſſa & aculeis prædita, atque ad ſecundum vſque articulum variis coloribus picta, flauo, nigro & ſuauerubente, deinde ad extremum vſque paulatim graciieſcentia, & frequentibus aculeis aſpera, nigroq́ue & flauo coloribus diſtincta. His adiuncta alia duo cornua articulata, læuiora, flauo & nigro colore etiam prædita, duobus primis quidem minora & graciliora, ſed quæ pede Romano breuiora non eſſent, & à ſex vnciarum altitudine bifida: oculi cornei ſemper prominentes: paullo ſupra anteriores pedes habebat vtrimque appendicem pedis formam æmulantem, binas vncias longam, tribus etiam articulis & ſimili vngulâ præditam, iiſdemque coloribus quibus pedes virgatim diſtinctam. Breuiter, toto corpore valdè elegans: hanc autem qualemcumque deſcriptionem

nem boni conſulturum Lectorem confido: quam certè exactiorem, niſi fallor, dare potuiſſem, ſi ipſum animal conſpicere mihi licuiſſet.

LIBRI BOTANICI SINENSES.

Pag. 144. ante Sectionem Ex hæc quidem ſunt, *&c. inſere ex Auctarii paginâ 376 quæ de Libris Botanicis Sinenſibus annotauimus.*

LIBRO I. GARCIÆ.

Pag. 161 margine, pro *Caphura hiſtoria* repone *Caphura natales.*

CARYOPHYLLORVM PLENIOR DESCRIPTIO.

Pag. 181 *adde de Caryophyllo quæ in Auctario, pag.* 376.

AMOMVM.

Pag. 200 *ad Amomi Scholium, ante Caput* XXXII *de Calamo Aromatico, adde quæ in Auctario, pag.* 377 *reperies. quibus & ſequentia verba adnectes:*

Ceterùm dum exotica quæ ſepoſueram excutio, ſimilem fructum reperio à diligentiſſimo pharmacopœo Wilhelmo Parduyn Middelburgenſi ad me miſſum; verùm racematim non cohærentem, at à ramulo diſtractas baccas, etiam toto quadriennio antè quàm hunc, qui expreſſus, à Ioanne Ponâ acciperem. Schedæ autem quâ fructus inuolutus, Parduynus adſcripſerat, Conſulem eius vrbis, inuitatum forſitan aromatico odore, licet grauiuſculo, quo præditus, baccam vnam ſiue fructum ediſſe, atque paulo poſt in morbum incidiſſe: eam ob cauſſam medicamentis iniiciendum minimè cenſerem. Vide Fructum v. cap. XXII. Lib. II. Exotic.

GEIDVAR.

Pag. 213. *ad Zedoariæ Scholion, adde de Geiduar, quæ in Auctario, pag.* 378.

Pag. 222. *lin.* 24. *in Scholio, ſcribe* lapide.

LIBRO II. GARCIÆ.

Pag. 234. *lin.* 25 *ſcribe* linum, *non* lignum.

CHRISTOPHORI A COSTA AROMATVM LIBRO.

Pag. 269. *lin.* 22. *legendum* Ex hac arbore in inſulis

Pag. 293. *lin.* 48. foliorum exortus inh.

NICOLAI MONARDI SIMPL. MED. HISTOR.

Pag. 300. *lin.* 25. *in Scholio legendum* cap. 4 & 52.

Pag. 322 *ad finem Scholii capitis* XXIV *addi poteſt icon alia arboris Molle, cuius folia, cùm arbor adulta eſt, non crenata ſed neutiquam diſſecta conſpiciuntur, vt in hac tabellâ videre eſt.*

Molle arboris adultæ ramus, cum ſuo fructu.

Pag. 342 *lin. vltima, pro* CAPSICVM *ſcribe* SILIQVASTRVM; *& pro* CAPSICVM BRASILIANVM *ſcribe* SILIQVASTRVM BRASILIANVM.

Pag. 343. *lin.* 11. *Scholia ita emenda:* Capſicum hoc, ſeù Piper Indicum (Americum potiùs) quod nonnullis Piperitis & Siliquaſtrum Plinii eſſe putatur, diligentiſſimè colitur, &c.

Eâdem pag. lin. 17 *ſcribe* Aliud Siliquaſtri ſiue Piperitidis genus, *&c.*

Eâdem pag. poſt lineam 22. *ſiue ad finem Scholii de Pipere, adde ſequentia quæ de Pipere Americano à R. P. Gregorio accepimus: cum eiuſdem P. Gregorii Commentario, de omnibus Piperis Americani generibus, quem ad me miſit. Sed hoc facto, poteris totum illud Scholium pag.* 343 *deleri.*

PIPER AMERICANVM.

EIVS *Plantæ quam Piper Americanum appellant, & quidam Piperitim, ſiue Siliquaſtrum Plinii eſſe cenſent, varietatem, neminem exactiùs obſeruaſſe exiſtimo, Reuerendo Patre Gregorio de Regio, profeſſione Capuccino, dum Bononiæ in cœnobio agebat, cui Montis Caluariæ nomen. Scripſit enim Commentariolum De varietate Capſicorum (ita vocari ab Actuario hanc plantam arbitrantur nonnulli) Indicorum, atque cum tredecim iconibus varias eorum formas exprimentibus anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſeptimo ad me mittebat. Illud quia plurima ſcitu digna continet, nec à quopiam, meâ opinione adeò accuratè in hac materia explorata (eſt enim vir ille diligens Plantarum obſeruator, atque omnes neotericos Auctores qui de re Herbaria ſcripſerunt ſedulò euoluiſſe ex hoc eius Commentariolo apparet) Latinum facere volui, vt qui Italici ſermonis, quo conſcriptum eſt, ſunt imperiti, ex illius lectione aliquam etiam vtilitatem conſequi poſſint: nam Auctario, quod ad meam Plantarum hiſtoriam facere volo, adiungendum putaui. Singulas tamen quas miſerat icones exprimere neceſſarium eſſe non exiſtimaui, tum quia integra non erant, ſed ſingularum ſpecierum ramum cum ſuo fructu duntaxat continebant, tum quòd typographum inanibus ſumptibus onerandum non cenſebam: ſed fructuum varietatem tribus ſolummodo tabellis comprehendendam & exprimendam curabamus, cùm ſingularum alioqui plantarum forma non ſit valdè diſſimilis; aut ſi qua eſt differentia, ea in foliorum*

latitudine

Digitized by Google

latitudine vel anguſtia dumtaxat conſiſtit; & quandoquidem cum vulgari atque omnibus noto Siliquaſtro creſcendi ratione & ramorum diſpoſitione conueniunt, illius iconem ipſis præponere ſtatueramus, exiſtimantes beneuolum Lectorem noſtrum conſilium non improbaturum: ſed cùm Auctor illud decimotertio loco reponat, eius ſeriem immutare noluimus: eam ob cauſam illius integram plantam iſtic requirere oportebit. Omnia autem genera in tres claſſes redegit, ſiue in tres Sectiones diſtinxit. Prima continentur quatuor genera fructum ſurrectum & ſurſum ſpectantem gerentia. Altera quatuor etiam genera habet, ſed fructu rotundo & ad terram inclinato prædita. Tertia quatuor genera deſcribuntur oblongas & deorſum propendentes ſiliquas habentia: deinde vulgatiſſimum peculiarem tabellam habet, cui adiunximus aliud à me in Luſitania obſeruatum. Sed ipſum Patrem Capuccinum loquentem audiamus.

PRÆFATIO.

NVNQVAM deſtitit ſummi Dei Maieſtas rerum cognitionem in hominum animos inſtillare & quaſi imprimere, cùm vt laudetur, magnificetur & celebretur eius gloria, tùm vt Diuinæ ipſius Maieſtatis magnitudo in infimis iſtis rebus agnoſcatur. Et licet ſuperioribus ſæculis extiterint doctiſſimi viri, & in Plantarum cognitione peritiſſimi, omnium tamen cognitionem non ſunt adepti, quia in dies nouarum & priùs non cognitarum fit obſeruatio. Nouiſſimo enim hoc ſæculo placuit æterno Monarchæ pauperibus & infimæ ſortis hominibus ſua ſecreta & opera reuelare, vt mihi pauperi diſcalceato cognitioné tribuere voluit varietatis huius Capſici, ſiue Piperis Americani, cùm agerem in nobiliſſima & illuſtri ciuitate Bononia, in cœnobio Mons Caluariæ nuncupato. Iſtic igitur obſeruabam ea quæ à nemine adeò exactè & particulatim antea fuerunt obſeruata, vt per iſtas res materiales, Dei ſummi omnium rerum Creatoris ineffabilis potentia & inſcrutabilis ſapientia conſpici poſſit.

HAS porrò meas Obſeruationes tibi donare volui, vt tam celebris viri operá in lucē prodeant, & quæ hactenus incognita atque ſepulta iacebant, omnibus nota fiant; gratiæque agantur Domino Deo noſtro propter tanta beneficia quæ ſingulis diebus, horis & momentis nobis confert. Cæterùm meam opellam in obſeruanda huius plantæ tam inſigni varietate non ingratam futuram arbitror, quandoquidem à nemine vel à paucis ſaltem tanta varietas fuerit obſeruata & ſcripto comprehenſa. Boni ergo conſulas hoc munuſculum tibi propter amorem quo te proſequor libenti animo conſecratum; atque licet integrum non ſit, ſed partium dumtaxat particulæ, vtpote ſoli rami, non integræ plantæ, culpa in me reiicienda, tum quia adeò ſerò ad eam rem animum applicui; tum quòd multæ occupationes me detinuerunt; deniq. quòd non ſim mei iuris: nihilominus non tam doni, quàm cordis eius qui tibi donat, quique ſeſe totum tibi offert, rationem habeto.

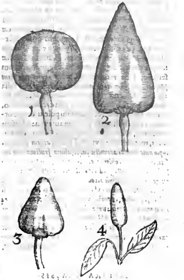
PRIMA CLASSIS SEV DIVISIO.

I. *Piper rotundum maius ſurrectum.*

PRÆTERITIS diebus Siliquaſtri, ſiue Piperis Indici (Americani veriùs) varietates obſeruabamus, exactiùs forſitan quàm alius quiſpiam, vt ex earum picturis ad viuum expreſſis liquere poteſt. Videtur quidem Bauhinus in ſuo Matthiolo Lib. II. ſupra Dioſcoridem cap. 153. pag. 434 figura ſecunda, ſiliquam rotundam pingere, quā fortè plantæ huius primo loco expreſſæ fructum repræſentare voluit, qui cæteris maior eſt, & ſatis cum Bauhini ſiliqua conuenit, pediculo tamen cui ſiliqua inhæret, differt, qui adeò reflexus exhibetur, vt terram ſpectare videatur; contrario planè modo, quàm de quo nobis nunc eſt ſermo.

Hæc igitur planta, atque adeò omnes ei congeneres naturâ ſunt calidæ ad quartum vſque gradum; quapropter in medicum vſum non vſurpandæ, neque eduliis admiſcendæ: nam ob inſignem acrimoniam non modò cutem inflammant, ſed etiam exulcerant. Similia autem cum Solano hortenſi habet folia, tametſi paullo maiora & longiora: caulem binos cubitos altum, interdum etiam longiorem aut breuiorem, pro loci in quo colitur natura, ſiue in fictilibus, ſiue in hortis fertili & pingui ſolo, viridem, nodis & articulis diſtinctum; florem verò album, quinque aut ſex foliolis conſtantem, vt Solanum vulgare: è quo naſcitur fructus rotundus mali apiani inſtar, ſurrectus & cælum ſpectans, initio viridis, matureſcens rubicundus, plenâ maturitate ruber vt corallium expolitum.

Prima tabella, quatuor genera fructu ſurrecto continent.

II. *Piper oblongum erectum maius pyramidale.*

EIVSDEM cum Priore naturæ eſt hæc Planta, ſimiliaque habet in ſingulis nodis folia, caulem & florem:

florem: cui ſuccedit fructus corniculi inſtar, tres aut amplius digitos tranſuerſos longus, mucrone ſurrecto & cælum ſpectante; initio viridis, deinde ruber.

III. *Piper erectum minus pyramidale.*

HABET etiam iſta Planta ſimilia folia cum aliis eiuſdem generis, licet paullo minora, & caulem humiliorem: flores etiam albi eiuſdem cum ſuperioribus ſunt formæ; quibus deciduis, ſuccedit fructus pyramidis formâ, dimidiâ tamen ex parte minor Secundo, nec adeo mucronatus, initio viridis, maturus ruber vt Primum.

IIII. *Piper oblongum, exiguum erectum pyramidale.*

NONNVLLI fortaſſis hanc Plantam eandem eſſe cenſebunt cum ea quam Cluſius exhibet in ſcholio ad Simplicium Monardi hiſtoriam pro Braſiliano Pipere; atque etiam in Iconibus poſita eſt pro Pipere Indico breuioribus ſiliquis pag. 317. [*qua ipſa è Cluſii, nempe ex eius ſcholiis in Monardum, deſumpta*:] poterunt rurſus aliqui credere illam eſſe quam proponit Tabernæmontanus pro Siliquaſtro rotundo anguſtifolio in Iconibus parte 2. ſect. 10. pag. 819. Si tamen diligentiùs eorum forma conſiderabitur, euidenter apparebit diuerſum eſſe ab eo quod apud illos conſpicitur: nam tametſi conueniant in ſiliquis surſum ſpectantibus, illorum tamen ſiliquæ magis ad oliuæ ſilueſtris formam accedunt; huius verò meæ plantæ ſiliquæ minores ſunt omnibus quas obſeruauerim, vt ex eius icone ad viuum expreſſa cum aliis collata deprehendere licet. Habent autem hæ ſiliquæ circiter digiti tranſuerſi longitudinem cum ſemiſſe, [*ſiue vncialem aut paullo maiorem, nam ſiliquas quas cum icone mittebat dimenſus ſum*] folia illi Lauri odoratæ vulgaris: caule conſtat recto, binos aut tres cubitos alto, & in plures ramos diuiſo, deinde tanta florum & fructuum pulchritudine ornato, vt mirandum ſit. primùm autem nati fructus vireſcunt, dum maturantur nigredinem contrahunt, maturi rubent vt alii. [*Monitũ autem Lectorem cupio huic fructui adiunctũ fuiſſe alium fructum cum inſcriptione Piperis oblongi erecti minimi, qui ſanè dimidio ferè minor erat illo quod modo deſcripſit, quódque picturâ expreſſum, & plurimũ accedere videbatur ad illud quod in ſcholio ad Monardum exhibeo; magnitudine tamen meum adhuc ſuperabat, vt probè memini; nam ipſe plantã in mea Luſitanica peregrinatione delineabam, ſeruatâ fructus iuſtâ magnitudine: ad huius poſtea normam icon in ſcholio ad Monardum poſita fuit ſculpta, & illa ipſa deinde exhibita à Lobelio in Iconibus; & illam Tabernamontanus etiam imitatus eſt; neuter verò plantam obſeruauit, ſed alienâ fide vſus eſt.*]

ALTERA CLASSIS.

ABSOLVTA quatuor generum Siliquaſtri quæ fructum ſurrectum & cælum ſpectantem gerunt hiſtoriâ, rationi conſonum eſt, vt de aliis quatuor generibus agamus quæ fructum non ſurrectum, ſed propendentem & ad terram obuerſum ferunt. Primumque mihi erit cordatum.

2. *Tabella, quatuor Siliquaſtrorum genera fructu rotundo propendente continens.*

V. *Piper cordatum.*

HABET hoc Siliquaſtrum folia, maioris Ocymi hortenſis foliis ſimilia, caulem circiter ſeſquicubitum altum: flores huius etiam albi ſunt, quinis aut ſenis foliis conſtantes; è quibus oritur fructus è pediculo anuli modo nunc magis nunc minus contorto propendens, cordis formâ & ad terram conuerſus, initio viridis, maturitatem adeptus ruber vt expolitum corallium. [*Mittebat etiam Pater Gregorius huius plantæ fructum, cuius duo genera conſtituebat, maius videlicet & minus ſeorſim in peculiaribus ſchedis repoſitum: addita præterea duo alia genera ſeparata, cum hac inſcriptione, Cordatum maius erectum, &, Cordatum minus erectum; quorum tamen in Cordati deſcriptione nullam mentionem facit; ſi ſemen naſcetur, videbimus an in nomine ſit error commiſſus.*]

VI. *Piper cum ſiliqua oliuaria.*

ISTVD Siliquaſtrum ſiue Piper, foliis non differt à Solano hortenſi: eius caulis ad binorum cubitorum altitudinem aſſurgit; fertque in ſingulis nodis florem aliorum flori ſimilem, cui ſuccedit fructus oliuæ formâ & facie, propendens & terram ſpectans; initio viridis, maturus ruber, vt aliorum generum. [*Sed etiam huius duplicem fructum mittebat diuerſis ſchedis incluſum, & diuerſis inſcriptionibus inſignitum: vni enim inſcriptio addita erat Capſici oliuarii non erecti, alteri verò Capſici oliuarii maioris erecti. itaque ſi vera erant inſcriptiones, bina huius generis diuerſa ſpecies reperientur.*]

VII. Piper

VII. *Piper cum ſiliquis rotunda ceraſorum modo.*

TERTIA Secondæ claſſis Siliquaſtri planta ſolia profert Circeæ ab Andræa Cæſalpino deſcriptæ Lib. VIII. de Plaotis cap. 33. pag. 333. foliis ſimilia, caulem binos cubitos altum, flores albos Solani hortenſis floribus ſimiles, & deinde fructum ceraſo ſilueſtri prorſus ſimilem, è ſingulis articulationibus pendentem, initio viridem, poſt maturitatem rubrum. [*Et illius binæ ſchedæ miſſæ, fructum continentes maioris, & minoris inſcriptione inſignitum: an duæ diuerſæ ſpecies inueniantur ignoro; an verò diuerſæ magnitudinis ſiliquæ in eadem planta natæ, vt interdum, imò ſæpiuſcule fieri ſolet.*]

VIII. *Piper cum ſiliquis lata ac rugoſa.*

FVCHSIVS Lib. quem de Plantis ſcripſit, præſertim verò in iconibus 8. & 16 formâ expreſſis pag. 427. pro Capſico lato hanc plantam exhibet; in eo verò qui Latinè in folio cuius cap. 280. pag. 732. pro Siliquaſtro quarto. Dodonæus eandem pro Capſico Lato in Hiſt. Plant. Gallica in fo. cuſa lib. 5. cap. 69. pag. 442. atque etiam Hiſtoria plantarum Lugduni expreſſa lib. 5. cap. 35. pag. 692. Eiuſdem cum illis opinionis videtur Bauhinus ſuæ Phytopinacis Lib. III. Sect. 2. pag. 156. illam appellans Capſicum ſiliquis latis cordatis. Proponunt interdum iſti in vna eademque plaota diuerſas ſiliquas, vt Cordus tres, pro prima vulgarem, pro altera obloogam anguſtam & curuam, pro tertia quam appellaur latam. Bauhinus verò quatuor diuerſas ſpecies in eadem planta adpingit, vt videre licet io eius Matthiolo, latam videlicet, cordatam, oblongam recuruâ ſiliquâ, & quartam ab ipſa planta ſeparatam, ab ipſo Capſicum rotundum dictam; nec ſingulas icones proponunt peculiariter ſeparatas; tametſi Fuchſius, Dodonæus, & Lugduni cuſa hiſtoria aliquas icones ſeparatas exhibeant, omnem nihilominus reuerentiam illis defero, quia virorum adeò celebrium opiniones in precio ſunt habendæ; hallucinari tamen videntur, cum veniâ dictum ſit, quia planta ab ipſis deſcripta ſimili fructu prædita eſt, quo ea quam cordato fructu appello: itaque in appellatione diſſentire videmur. verum quidem eſt, illud quod deſcribo, cum eorum Capſicis caule & foliis Solano ſimilibus conuenire, ſed differunt ſiliquâ ſiue fructu: nam cordatum à me vocatum, fructum gerit inſtar veſicæ rugoſæ, aliquaotulum latum & longum, nec vllam cordis formam refert: fructus viridis eſt initio; paulatim deinde rubedinem contrahit, plenè maturus totus ruber eſt, quemadmodum reliquorum; præterea non eſt ingrati odoris, ſed Iridis ſil. minoris, ſiue Armeniaci mali odorem refert: de iſto ſolo loquor, qoia in eo ſolo hanc notam obſeruaui: ſed volente Deo omnipotente, etiam in aliis periculum faciam.

TERTIA CLASSIS.

IX. *Piper oblongum recuruis ſiliquis.*

ABSOLVTA Primâ quatour generum Piperis Americaoi ſiliquas terram ſpectantes gerentis ſectione, reſtat vt de aliis qoatuor fructum etiam verſus terram propendentem habentibus agamus, inter quæ primum locum obtinebit illud quod à pluribus Auctoribus exhibetur, peculiariter à Fuchſio in iconibus 8. & 16. formâ pag. 426. pro Capſico oblongiore, & ab eod. lat. folio cap. 280. pag. 733. pro Siliquaſtro tertio; à Dodonæo verò Hiſt. Gall. lib. 5. cap. 69. pag. 741. pro Capſico obloogo, quemadmodum & à Lugdun. Hiſt. lib. 5. cap. 35. pag. 632. Bauhinus autem in Phytopinac. lib. III. ſect. 1. pag. 155. & in ſuo Matthiolo lib. 2. ſupra Dioſc. cap. 135. pag. 434. Capſicum ſiliquis longis recuruis appellat: Tragus denique in ſua Plant. hiſtoria lib. 2. cap. 148. pag. 328. vnà cum Valerio Cordo, vnicam plantam ponit cum tribus ſpeciebus: ſed & ipſe Cordus in Hiſtor. de Plantis lib. 1. cap. 6. pag. 88. Piperitim, ſiue Siliquaſtrum Peruuianum appellat.

Tabella III. continens quatuor genera alia, fructum propendentem & ad terram obuerſum gerentia.

HÆC autem planta ſimilibus quibus aliæ foliis eſt prædita, caule ſeſquicubitum alta, floribus albis, è quibus naſcuntur ſiliquæ quinque digitos tranſuerſos cum ſemiſſe longæ, contortæ interdum, initio quidem virides, ſed maturæ rubentes vt expolitum corallium; eæque non valdè craſſæ, cuſpide mucronatâ inſtar cornu multorú animalium quadrupedum non adultorum, peculiariter autem hinnuli.

X. *Piper longum minus ſiliquis recuruis.*

HORVM Siliquaſtrorum Altera planta ſimilibus prædita eſt foliis, minoribus tamen quàm reliquorum generum, caule cubitalis altitudinis, aut maiore, floribus reliquis ſimilibus, quibus deciduis ſuccedunt ſiliquæ dimidiam ſuperioris Noni ſiliqoarum longitudinem & craſſitiem æquantes, mu-

crone etiam acuminato inſtar cornu, initio virides, maturæ rubræ veluti reliquorum generum.

XI. *Piper biſurcatâ ſiliquâ.*

TERTIA dictorum Siliquaſtrorum planta eiuſdem cum ſupradictis eſt formæ; in hoc ſolò differens, quòd ſiliquas gerat non adeò mucronatas, ſed æqualis ferè craſſitudinis, extremâ tamen parte aliquantulum anguſtiore, & neruo præditâ, quæ illam veluti biſurcatam efficit.

XII. *Piper ſiliquâ flauâ.*

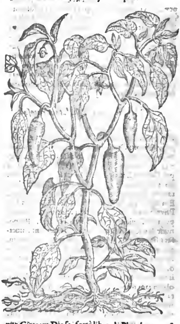
CVM iſtud Piper ab aliis qui de Plantis ſcripſerunt, conſpectum & obſeruatum eſſe non dubitē, non deerunt tamen forſitan nonnulli, qui à ſupra nominatis differre exiſtimabunt: ſed eiuſdem nihilominus eſt naturæ cum illis, ſoloque in colore eſt differentia; cum aliis enim generibus & foliis, & caule, & floribus conuenit: quemadmodū aurū in quia metallicæ eſt naturæ, cum aliis metallis conuenit, ab illis tamen differt multis in rebus: ita huius Piperis ſiliqua, licet vulgari ſit ſimilis, breuior tamen eſt, & magna ex parte in mucronem deſinit, & in colore maximè diſpar, quia reliqua genera rubri ſunt coloris, huius verò ſiliqua flaueſcentis, lutei, crocei, aut vt veriùs dicam, aurei, prorſus vt aurantia mala probè matura.

ISTIS porrò duodecim Piperis Americani generibus deſcriptis, & ſigillatim eorum ſiliquis figurâ expreſſis, quæ concinno quodam ordine cohærent, nempe rotundi maioris, longi ſurrecti pyramidalis maioris, ſurrecti pyramidalis minoris, longi exigui pyramidalis ſurrecti; ſimiliter cordati, oliuaris, ceraſo ſimilis, & rugoſi; his additæ, quò muſica perfecta eſſet, oblongi ſiliquâ recuruâ maioris & minoris, biſurcati, & aurei coloris: atque vt ſuauior ſit concentus, adiungetur genus vulgatiſſimum.

XIII. *Piper vulgatiſſimum.*

PIPER iſtud vulgarius Americanum à multis Authoribus diuerſis nominibus appellatur: Fuchſius enim Capſicum rubrum & nigrum nominat in Iconibus 8. & 16. formâ expreſſis pag. 425. Eidem eſt Siliquaſtrum maius & minus fol. lat. cap. 280. pag. 732. Piper Indicum dicitur Matthiolo lib. 2. Dioſc. cap. 153. vltimâ editione lat. pag. 576. & vulgari fol. cap. 148. pag. 608. atque in omnibus itidem æditionibus. Cluſius ſcholio in Monardi Hiſtoriam Capſicum appellat, vulgarem nomenclaturam ſequutus: dicitur etiam Capſicum maius & minus, ſiue Piper maius & minus Lugdunenſi hiſt. lib. 5. cap. 35. pag. 632. Bauhinus nominat Capſicum ſiliquis oblongis in Phytopinace lib. 3. ſect. 1. pag. 155. & in ſuo Matthiolo lib. 2. in Dioſc. Piper Indicum cap. 153. pag. 434. Cæſalpi-

Piperis Americani vulgatioris tabella, quæ petita eſt è pag. 342. ſcholio ad cap. LIIII. Simpl. Hiſtor. Monardi in folio cuſæ De Pipere.

nus Cirſeam Dioſc. fortè lib. 1. de Plantis cap. 22. pag. 25. Caſtor Durantes in ſuo Herbario Piper Indicum pag. 344. Siliquaſtrum Tabernamont. in Iconib. parte 2. ſect. 21. pag. 859. Lobel. in Obſer. pag. 172. & 173. Capſicū vel Piper Indicum longioribus ſiliquis, & Piperitim Cordi, Siliquaſtrum Plinii & Tragi, & Piper longum Dioſc. prætereà Capſicum Actoarii, ſiue Zinziber caninum Auicennæ, Calecutium Piper, & Piper Indicum longioribus ſiliquis, in Iconib. pag. 316.

Fert porrò hæc planta interdum ſuas ſiliquas quadrangulâ formâ, nonnonquam rotundâ, atque etiam alterius formæ, vt obſeruaui in penſilibus hortis & fictilibus ante feneſtras ædificiorum in illuſtri ciuitate Bononia, vt etiam alii obſeruare potuerunt, vel poterunt. De illo, cùm omnibus ſit ſatis notum, plura non adiiciam, ſed Lectorem ad eos Auctores ſupra memoratos qui de illo ſcripſerunt, ablegabo.

CÆTERVM *quia vulgatioris Siliquaſtri icon quæ hic proponeretur, petenda fuit è ſcholio quod olim ſcripſimus ad cap. de Pipere in Hiſtoria ſimplicium Medic. Nicolai Monardi, quod eſt LIIII. in poſtremâ editione expreſſæ in folio; quidquid tum ſcribebam, vt maior lux ad hanc Commentationem accedat, reuocandum & hic repetendum exiſtimaui.*

Piper igitur Americanum diligentiſſimè coli obſeruabam, dum per Hiſpaniam peregrinabar anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto, in multis eius Regni prouinciis, præſertim verò totâ Caſtellâ vetere & nouâ, tùm ab hortulanis, tùm à mulieribus in ædium ſuarum penſilibus hortis: etenim per totum annum eo vtebantur recente & ſicco pro condimento in cibis: ſpectabatur autem (vt noſter Auctor ait) variâ formâ. Memini etiam videre anno Chriſti M. D. XXCV. *maximâ copiâ cultum in ſuburbanis Brunnæ celebris Marchionatus Morauiæ vrbis hortis, è quo cultores non contemnendum quæſtum faciebant; erat enim apud vulgus frequens eius vſus. Sed & aliquot eius genera obſeruabam*

ſeruabam culta à monachis in monaſterio quodam Luſitaniæ infra Vlyſſipponem ſito ad Tagi fluminis ripam dextram, flaueſcentis coloris fructu prædita.

Tabella Piperis Braſiliani, petita etiam è Scholio ad cap. LIIII. Hiſt. Simpl. Med. N. Monardi.

PRÆTERMITTENDVM *porrò non duxi aliud Siliquaſtri genus quod in eadem peregrinatione obſeruabam, Vlyſſippone Conimbricam proficiſcens, nonnullis Luſitaniæ locis, caule in cubitales ramos diuiſa, gracilioros tamen quàm in vulgari, eoſq; virentes, foliis hortenſis ſolani foliorum penè ſimilibus, paululum verò anguſtioribus; flore paruo albo, ſolani hortenſis flori perſimili, longinſculo pediculo ſubnixo, & ſurrecto, quo decidente ſuccedebat fructus exiguus, & magnitudine eorum generum quæ equidem videre vnquam mihi contigit longè inferior, initio viridis, deinde nigricans, tandem, vbi maturitatem contraxerat, ruber, continens multa ſemina latiuſcula & plana præcedentis Siliquaſtri modo, tam acris & feruidi ſaporis, vt guſtatum fauces incenderet, nec poſſet illa acrimonia tolli niſi poſt aliquot dies. Flores profert, vt arbitror, toto Autumno, & in calidioribus regionibus etiam hieme; nam ſub initium Decembris hanc plantam florentem, fructuq; immaturo, maturescente & maturo onuſtam inueniebam;* Pimicota *autem* de Braſil, *hoc eſt, Piper Braſilianum vocabant, in qua Prouincia abundanter naſci, multipliciq; in vſu eſſe, Vlyſſipponem redux, intelligebam à Roderico Lins (apud cuius patrem Sebaldum diuertebam) qui recèns ex Fernambuco, vbi habitabat, aduenerat. Huius fructum maturum in Belgiam cum pleriſque aliis ſeminibus in illa mea peregrinatione collectis referebam & amicis communicabam; in quorum numero fuit vir illuſtris Carolus à S. Audomaro Moerkerkæ & aliquot aliorum pagorum toparcha, qui anno Chriſti ſeſquimilleſimo & ſexageſima ſexto in cultiſſimo ſuo horto (quem contiguum habebat Moerkerkanæ arci ab ipſo habitatæ) ſerebat, è quo natæ aliquot plantæ, quæ Autumno duntaxat florem fructumq; protulerunt, illis omnino ſimiles cùm formà, tùm magnitudine, quos geſtabat ea planta quam in Luſitania obſeruabam & legebam, atque etiam cum ſua flore & fructu ipſe delineabam: ſic vt animaduertere poſſem, nihil in eo genere immutatum diuerſi climatis ratione.*

DE SILIQVASTRIS IN GENERE.

SI exactè obſeruentur horum Siliquaſtrorum folia, caules & rami, euidenter apparebit; illorum folia media eſſe inter Solani & Lauri folia; adeò autem viridi ſaturo colore prædita, vt nigra videantur: horum caules ramique fracti, medullam continere deprehenduntur ſambuci ramorum medullæ ſimilem; ſuntque in plures ramos diuiſi, & ii rami denuò in ramuſculos binos aut ternos digitos tranſuerſos longos, in quorum alis bina diſparia folia, inter quæ magna ex parte exeunt flores albi in quinque aut ſex foliola diuiſi ſtellæ formâ, pauca ſtamina in medio continentes; quibus deciduis paulatim ſuccreſcunt ſiliquæ, ſiue vaſcula digitalis longitudinis, plus minúsve, & pollicaris circiter latitudinis, pro ſingulorum qualitate, ſenſim à latitudine in cuſpidem deſinentes, quæ videlicet eius formæ eſſe debent, initio virides, per maturitatem rufæ aut puniceæ, deorſum ſpectantes aut ſurrectæ, quemadmodum eorum flores. Apertæ deinde iſtæ ſiliquæ, multa ſemina continere deprehendũtur lenti ſimilia, flaueſcentis ex albo coloris, confertim quaſi ſuſpenſa & breuibus petiolis cohærentia membranis tribus humidis, calloſis tamen, parteq. ſuperiore latis, circa mucronem verò anguſtis, & inſtar pineæ cuiuſdam nucis congeſta, ſic vt inferior ſiliquæ pars inanis & vacua relinquatur; interiores autem illæ mẽbranæ, quando reſiccatæ ſunt, in tenuiſſimum pollinẽ redigi poſſunt, vt alchohol. Omnes iſtæ Siliquaſtri plantæ numeroſis radicibus in varias partes ſectis & capillaribus præditæ ſunt, & ornatus duntaxat gratiâ in fictilibus aut hortis coluntur: nec quiſquam eorum qui de plantis ſcripſerunt, neque ego, quidpiam obſeruatione dignum repetimus, quantum ad ſaporem & odorem foliorum, florum, caudicis aut radicum huius plantæ attinet; ſed in eius ſiliquis & ſemine duntaxat, atque tota ſiliquarum carnoſa parte vis conſiſtit. Eſt porrò hoc Piper Americanum tantâ acrimoniâ præditum, vt exulceret & puſtulas excitet vbicunque applicatur: neque ſolum id præſtat, ſed etiam ſiliquas tantummodo aperiendo & ſemen eximendo, adeò acris exhalat vapor, vt per nares penetrans cerebrum ſubeat, & ex eo eliciat tantam eamque lentam & viſcidam materiam, vt admiratione dignum ſit; quin & guttur ingrediens, tuſſim excitat, & adeò vehementem vomitum, vt omnia interna viſcera reiici debere videantur; ſiliquas prætereà & internas partes confringendo, ſternutamenta valde excitat, & manibus confractas tractando, tantam iis inflammationem parit, vt aliquot horarum ſpatio aduri videantur, remediumque petendum ſit ab aquæ frigidæ aut vini lotione: hæc omnia ſum expertus dum ſemen è ſiliquis eximebam. [*idem ſibi accidiſſe fatetur Carolus Cluſius anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto: nam dum huius piperis ſiliquas ſemine quod ex Hiſpaniis attulerat natas confringendo & earum ſemen eximendo lachrimæ ipſi oborirentur*

orirentur ob vaporis acrimoniam, & eas manibus extergere vellet, oculorum inflammatione tam vehemente correptus eſt, vt eorum vſum deinceps amittere metueret, & non niſi longâ & ſæpius repetitâ frigidæ lotione illam tollere poſſet.] quinimo in ignem iniectæ ſiliquæ, grauem & tetrum excitant odorem, qui nauſeam & faſtidium adſtantibus prouocat. Dum ſiliquæ aperiuntur, odorem quidem acrem & ſubtilem exhalant, qui deinde tamen in ſatis gratum reſoluitur. Breuiter, ſunt illæ Siliquaſtri ſiliquæ calidæ & ſiccæ in quarto gradu, vel etiam maiore ſi quis extaret: eam ob cauſam adurunt & valdè exulcerant.

Originem duxerunt iſtæ plantæ ex America ſiue India quam vulgo occidentalem appellant, & ſeruntur in hac noſtra regione ſub Martii finem, deinde natæ tranſponuntur quocunque loco quis voluerit, ſiue in fictilibus ad feneſtrarum ornatum, ſiue in hortis: flores proferunt Auguſto menſe & toto Autumno: deinde fructus matureſcit: at regionibus calidis florent fructuſque ad maturitatem perducunt per totam hiemem.

Facilè mihi perſuaſerim, imò firmiter credo, omnibus Auctoribus qui de Plantis ſcripſerunt, non ſolùm nota fuiſſe iſtius Piperis genera à me producta, ſed etiam alias differentias eos obſeruaſſe: nam alia duo genera reperiri, intelligo, Siliquaſtrum videlicet piloſo caule, & aliud ſiliquâ nigrâ rotundâ: Veriſimile enim eſt inter tam multos Plantarum inueſtigatores alia genera obſeruata eſſe, & reſtare adhuc obſeruanda. Quidam ſcriptores duorum aliorum generum meminerunt, alii plurium, ſed eorum figuras non exhibent; aut ſi exhibent, vnicam plantam proponunt varietate ſiliquarum onuſtam: id autem facere arbitror, quia in ipſis plantis exiguum eſt diſcrimen, & id in ſolo fructu conſiſtit, eam ob cauſam negligenter hanc rem tractârunt, contenti demonſtrare inueniri plantas longis ſiliquis præditas, rotundis, & melonum cerasorumque formâ. Non deſunt qui ſuis operibus inſerant quaſdam plantas nihil affinitatis cum Siliquaſtro habentes, quemadmodum Dalechampius in ſua hiſtoria generali Lib. v. cap. xxxv. pag. 633. pro Siliquaſtro rotundo plantam illam proponit, quæ ferè ab omnibus appellatur Solanum pomiferum, propter folia Solani foliis ſimilia, & fructum malo parem. Atque etiam Dodonæus Pſeudocapſicum vocat Solanum illud arboreſcens in ſua Stirpium hiſtoria in folio expreſſa Lib. 4. cap. 27. pag. 706. vt teſtantur in Indice Iconum & in Obſeruat. pag. 136. Lobelius, & lib. 5. cap. 27. pag. 600. Hiſtoria Lugdunenſis. Attamen neque Dalechampii planta, neque Dodonæi vllam acrimoniam habent, tametſi in illarum fructu ſit aliqua ſimilitudo, qui initio viridis eſt, deinde rober perinde ac Siliquaſtrorum, & etiam eius ſemen planum & albicans, tametſi aliter in ſiliqua diſpoſitum.

PRÆPARANDI MODVS.

NON modò in Medicamenti vſum receptum non erat hoc Piper, ſed neque in cibum etiam admittebatur, propter inſignem illam acrimoniam quâ præditum eſt: nihilominus videtur humanum ingenium rationem inueniſſe quâ eius malignitas corrigeretur, vt in vſum recipi poſſet ſine vllo incommodo ad cibos condiendum, atque etiam pro medicamento vſurpari, hoc modo præparatum: Maturæ huius Piperis veſicæ ſiue ſiliquæ leguntur cum ſuis pediculis, & in vmbra ſiccantur: quando quis vti volet, reponat in vaſe illi ſimili quo vtuntur pharmacopolæ ad reſiccandos amygdalarum & nucis pineæ nucleos quos ſaccharo operire volunt, cum farina, & exiccet lento igne: deinde à farina purgentur, & à pediculis ſuis liberentur: deinde cum forcipe minutiſſimè cum ſuis ſeminibus inciſæ ponderantur, atque ſingulis ſiliquarum cum ſemine vnciis, pollinis farinæ libra additur: pinſuntur ſimul omnia cum fermento panis inſtar, & fermentari hæc maſſa ſinitur: probè fermentata in clibano coquitur; cocta in taleas ſcinditur, & denuò coquitur, inſtar biſcocti; poſtremò in aheneo mortario aut alio tenuiſſimè teritur & per cribrum tranſmittitur.

FACVLTATES, ET VTENDI MODVS.

ADMIRABILIS eſt hic puluis ad condiendum omne cibi genus; valenter enim ventriculi & inteſtinorum flatus diſcutit, orexim excitat, cibis bonum ſaporem conciliat (atque etiam vino) præſertim cibis humidis & flatuoſis inſperſus; ſingulis diebus manè cum caponis aut vitulinæ carnis iuſculo ſumptus ſcrupuli pondere, frigidum ventriculum calefacit, pituitam diſcutit, & lentos viſcoſoſque humores ventriculi fundum occupantes abſumit, concoctionem iuuat, vrinam ciet, & oculorum caliginem tollit cibis admixtus: tribus continuis diebus manè ſumptus cum pulegii decocto, mortuum fœtum è matrice expellit: huius plantæ ſiliqua recens aut ſicca vuluæ mulieris à partu impoſita, eam ſterilem reddit: puluis prædictus cum lohoc de muſcilagine mixtus, vetuſtæ tuſſi medetur: cum melle emplaſtri formâ ſupra locum calidè impoſitus, ſciaticam curat; & cum melle cocto gutturi applicatus, ſynanchi medetur; hauſtus cum decocto foliorum lauri, colicos dolores ſedat: manducatus cum vua paſſa & ſtaphiſagria, pituitam è capite educit; exceptus pice, ſcrophulas reſoluit: commixtus nitro morphæam extergit: exceptus acri aceto, apoſtemata & lienis duritiem emollit: hauſtus ex vino dulci, pituitam lentam & viſcidam pectori, pulmonibus & inteſtinis inhærentem incidit: mixtus cum vnguento de alabaſtro, & ea mixturâ inunctâ dorſi ſpinâ febris periodicæ rigores tolluntur: emplaſtrum ex eo & tabaci foliis confectum, morſui cuiuſcunque venenoſi animalis impoſitum, eum ſanat: æquis partibus cum fœniculi ſemine commixtus & hauſtus, ad binorum ſcrupulorum pondus ſingulis diebus ieiuno ventriculo, per quatuor aut quinque dies, matricis dolores ſanat: peſſarium ex eo, oleo laurino, gentiana, & xylo factum, vuluæque ori impoſitum, purgationes menſtruas deperditas reuocat: decoctione ſiliquarum eius ex vino factâ calente adhuc ſi herniæ aquoſæ foueantur manè & veſperi, ſanantur: ſiliquarum ex aqua fontana decoctio, dolorem dentium mitigat, & eos à putrefactione præſeruat: vinum in quo ſiliquæ per integrum diem maceratæ fuerint, ſingulis diebus manè ad bina cochlearia hauſtum, oris fœtorem tollit; & errhinon cum hydromelite ex eo factum, naſi fœtorem à pituita prognatum corrigit: harum ſiliquarum cum ſuo ſemine in aqua vitæ per triduum maceratarum infuſione membra paralyſi afflicta ſi lauentur, valdè iuuabuntur: puluis cum gallinæ axungia mixtus,

nitatus, frigida apoſtemata reſoluit, & bubones emollit: eius cum terebinthina liquida inunctio, arthriticos dolores ſedat, & nodos in articulis manuum, pedum & genu creſcere non ſinit: aquam è corporibus hydropicorum euacuat pari pondere cum pilulis alephanginis deuoratus: cum maluæ decoctione calida hauſtus, vrinam ciet: pituitam quæ in renibus calculum & arenam gignit, hauſtus cum aqua ſaxifragiæ, tollit. *Hactenus pater Gregorius de Siliquaſtrorum generibus.*

IN OPVSCVLIS NICOLAI MONARDI.

Pag. 18. *lin.* 23. deuorandus.
Pag. 19. *lin. vltima.* B. Aulam.
Pag. 20. *lin.* 29. auro & argento, quod vid. *&c.*
Pag. 29. *lin.* 10 *&* 11. *ſcribe* laborant, ſi imbecilles ſint: ferrum, *&c.*
Pag. 30. *lin. antepenultima* tam multa aut cognitu digna dici potuiſſe: nam ſi quæ, *&c.*

PETRI BELLONII

LIBRO PRIMO,

præter ea quæ in erratis ibidem annotata ſunt, hæc addenda vel immutanda.

Pag. 12. *lin.* 54. Striphoceri.
Pag. 23. *lin.* 4. paſſim.
Pag. 32. *ante annotationem* Diſpiciendum, *nimirum ad verba Bellonii circa initium capitis* XXVI. Apium maius & minus, *adde hæc verba*: Gallicum exemplar habet *de l'Ape maieur & mineur*: an per eas voces Lappam maiorem & minorem intelligat, dubito.

Eâdem pag. ad capitis XXVII *ſequentia verba* & cruda Mouronia, *adde hæc*: *Mourone* Bellonius, populari ſuis forſitan dialecto, qua Siſymbrion cardaminen, ſiue Naſturtium aquaticum vulgo dictum vocant: nam alioquin *Mouron* Gallorum, Anagallis Latinorum, in cibum recipi non ſolet.

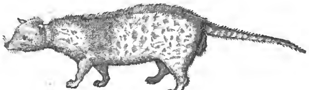
Pag. 56. *lin.* 30 *&* 32 *leg.* Platogni.

PETRI BELLONII

LIBRO SECVNDO.

Pag. 95 *ad capitis de Ciuetta calcem adde ſequentia verba.*

CIVETTA.

Cùm Bellonius cap. XX. Lib. II. Obſeruationum, Ciuettam, quam veterum Hyenam magno errore eſſe arbitratur, ſatis ſcitè deſcripſerit, iconem tamen adpoſuit quæ ipſius animalis formam non ſatis exactè repræſentat: legitimam verò viuis coloribus expreſſam

nactus ab humaniſſimo viro Ioanne van Vſele, quam ipſemet ad viui animalis normam depinxerat, facere non potui, quin ſubmota Bellonii Icone, illam eius loco reponerem, in qua expreſſus eſt affabrè meatus, è quo effluit odoratus ille liquor qui in precio eſt: præterea in mea icone omnes animalis partes meliùs repræſentantur, etiam ſecundum Bellonii ipſius deſcriptionem, quàm figura à Bellonio propoſita.

Pag. 101. *ad ſcholium capitis* XXVIII. *adde ſequentia verba:* nec oberit obſeruare primam iconem, & eius hiſtoriam, quam cap. XIII. lib. II. Exoticorum damus, noſtrumque de eâ iudicium.

Pag. 103. *lin.* 18. appellere non oportuit.

Pag 107 *lin.* 3. Semiamithos

Pag eâdem lin. 22. Anthyllis

Pag 135. *Scholium ad caput* LXXIV. *conferre poterit cui otium eſt, cum Proſperi Alpini capite de Alcanna, in libro de Plantis Ægypti: & quæ differentia deſcriptionis ſit, conſiderare. Nam Proſperi icon, prorſus diverſa ab hac noſtra.*

Pag. 144. *lin.* 51. plateæ

Pag. 146. *lin.* 4. quotquot

Eâdem verò paginâ in icone Arabis, brachium dextrum nudum eſſe debebat, non ſiniſtrum.

Pag. 157. *lin.* 27 *ſic lege*: Alinterno. Noſtrum iter per valles proſequuti, vetuſtum.

Pag. 171. *lin.* 22. *lege* nugatur

Pag. 178. *lin.* 38. *lege*, æſtumentur, & quàm magna eorum ſit quantitas

Pag. 237. *lin.* 46. *adde in margine*: Conferendus eſſet hic locus cum Gallico exemplari, ſi quis nanciſci poſſet.

FINIS.

ADDITAMENTA
AD
CVRAS POSTERIORES
CAROLI CLVSII:

Quorum quædam ab ipſo memorantur, ſed non deſcribuntur, quædam ad ipſum miſſa, Curis ſuis Poſterioribus adiungere nequiuit morte præuentus; quædam, quia eiuſdem argumenti erant, à nobis addita ſunt.

HOXOCOQVOMACLIT.

C*VM nomen huius herbæ magnam affinitatem habeat cum Quamoclit (cuius iconem delineari curauerat paullo antè mortem ſuam Cl. & Piiſſ. Mem. Carolus Cluſius, cuiùsque deſcriptionem à Fabio Columna editam Curis Poſterioribus inſeruimus, vt videre eſt pag. 4 & 5.) eius qualemcumque deſcriptionem (ſine icone tamen, aut delineatione vlteriori) à Clariſſ. Ioach. Camerario in Horto ſuo medico factam, hîc locum habere voluimus. Ea autem eſt talis:*

Hoxocoquomaclit, Indica ſtirps. HOXOCOQVOMACLIT (ſub quo barbaro vel Indico nomine fuit Florentiam, & inde ad nos miſſa) folia habet propemodum Fraxinellæ: vel potiùs eodem ferè modo quo Caſſia ſiliquoſa prodit, nullo in coſtæ extremitate imparitatem faciente folio. Caules & ramuli, & foliorum oræ rubent. Flores flaui ſunt, Caſſiæ floribus ſimiles. Hinc emergunt ſiliquæ oblongæ cylindraceæ, exteriùs per maturitatem fuſcæ, intùs purpuraſcentes, fuſcis granis diſtentæ. Radix nigro cortice obducitur: quo abraſo, flaueſcit; & fibris plurimis conſtat: viuitque ſex tantùm menſes, gelu impatientiſſima planta, & apricum vulturnoque expoſitum locum deſiderans; alioquin nec floſculos explicat, nec ſpem frugis facit. Odor illi grauiſſimus, & planè abominandus: ſapor ſubdulcis, non ingratus, cum aliqua adſtrictione, pænè vti Chebulorum, minùs tamen adſtringens: radicis verò amarus & Polypodii ſaporem repræſentans, cum dulcedine aliquâ, niſi quòd non ita filiceum quiddam ſapiat. Folia explicat oriente ſole; cadente remittit, & in ſe contrahit, vt peritura videatur qui anteà non obſeruârunt: & hoc quidem cum aliis quibuſdam leguminoſis habet commune. Sed hoc inprimis notatu dignum, alarum cauis, quâ parte caulem amplectitur latior coſtarum extremitas, innaſci verrucvlas paruas rubentes, quæ intenſiſſimo æſtu exudant liquorem candidum, purum, pellucidum, vt minutas margaritas referret, ſi paulo maior eius copia emitteretur. Viſcoſus is eſt, ac dulciſſimus; ideoque à muſcis auidiſſimè expetitur. Ineſſe huic plantæ vim quandam planè peculiarem, nemo negârit, qui ſemel attentiùs paullò ipſam conſiderauerit. *Hæc Camerarius: ex quibus verbis facillimè cuiuis diſcrimen quod inter duas has peregrinas plantas (Quamoclit nempe & Hoxocoquomaclit) eſt ſequere poterit.*

TRAGACANTHA.

Tragacantha altera. *Pag.* 109. Hiſtoriæ Rariorum plantarum, poſt finem capitis LXXVI de Tragacantha & Poterio, addi poſſet ſequens Tragacanthæ icon, quæ nobis tranſmiſſa eſt è Galliæ Prouinciâ, nempe Aquis Sextiis, ab Ampliſſimo & Nobiliſſ. Viro Nicolao Fabricio, Domino de Peireſc, Conſiliario regio in ſupremo Senatu Aquenſi, cum literis ad Clariſſ. Cluſium anno 1609 deſtinatis menſe Februario: quæ literæ quamuis aliquot diebus poſt obitum Cl. Cluſii ad nos perlatæ ſint, tamen cùm hanc Tragacanthæ exactiorem quàm vſquam alibi excuſa ſit, delineationem animaduerteremus, tantum tanti viri beneficium minimè negligendum eſſe rati ſumus: ſed calci huius capitis adiiciendam.

Expreſſa autem hæc icon ex florente plantâ: in quâ ſimul, ac etiam ſeparatim, videre eſt folia, ſpinas, flores, fructus & ſemina. Foliorum autem mediæ alæ, ſeu nerui, ſunt acuminatæ, & deciduis vtrinque foliis in nudam ſpinam eodem anno indureſcunt. Sed Tragacantha legitima non amittit folia vetera, antequam noua ſuccreuerint: cùm hæc, quam Tragacantham alteram vocamus, folia ſua hieme amittat; nouis non ante primum ver ſuccreſcentibus.

Tragacantha in Galliæ Prouinciâ naſcentis icon accuratior.

TVLIPA BICOLOR, *tribus luteis, & tribus rubris foliis, Caccini.*

Pag. 150 Hiſtoriæ Rariorum plantarum, poſt calcem capitis IX, aut potiùs deſcriptioni Tulipæ Perſicæ præcocis, quam hoc libello dedimus, nempe pag. 9 & 10. ſubiungi poteſt & mira atque admodùm rara Tulipæ ſpecies, ab Ill. Matthæo Caccini, Florentiâ Lugdunum Batauorum tranſmiſſa præcedenti anno 1610, ad Chriſtianum Porretum: in cuius horto hoc anno 1611 prodiit. Folia autem habet valdè anguſta, Hyacinthinis non latiora, obſcurè viridia. Sed qualia futura ſint, cum huic aëri aſſueuerint, ignoratur. Flos autem ipſe, vt idem Nob. vir in literis ſuis monuit, conſtat ſex foliis, quorum tria rubra ſunt, tria verò lutea, amœniſſimo & rariſſimo ſpectaculo.

NARCISSVS MAXIMVS, *pallidus, amplo calice flauo.*

Narciſſus omnium maximus.

RARVM & hoc Narciſſi genus, quod in horto ſuo alit Chriſtianus Porretus, Bruxellis tranſmiſſum (vnde eò perlatum, & vbinam vulgare ſit illud genus, ignoramus) quod à magnitudine floris *Narciſſe Nompareille* Gallicano idiomate appellatur, id eſt, Narciſſus Incomparabilis, ſeu Narciſſus cui alius in genere ſuo compar aut æqualis magnitudine non reperitur: (Clariſſimus tamen Cluſius maiorem amplitudinem in caulibus & foliis Narciſſi ſui totius lutei multiflori, à Clariſſ. Simone Touar accepti animaduertit: & inter Pſeudo-Narciſſos quidam ſunt, qui caulium & foliorum altitudine, & præſertim floris amplitudine, huic non cedant.) Folia autem habet plusquam ſeſquipedem alta: incana, ſatis lata, & ferè carinata. Caulis bipedalis, vnicum florem profert, magnum, foliis ſex pallidis aut dilutè flauis conſtantem, ſatis latis, ſed mucronatis, cingentibus medium flauum, vel exactiùs luteum tubum ſeu calicem, vnciâ longiorem, inferiori parte anguſtiorem ſuperiori magis patentem, oris paulum inciſis: intermedius ſtylus luteus breuis, & ſex quaſi luteâ farinâ conſperſis apicibus veriùs quàm ſtaminibus circumdatus. Odor floris non ingratus, ſed obſcurus.

DIFFERT autem hic Narciſſus Maximus à congenere ſuo illo alio Narciſſo Latifolio, flauo flore, amplo calice, quem à Gen. Dominâ de Matheneſſe acceptum in Curis hiſce poſterioribus deſcribit Cluſius: qualis & in horto Chriſtiani Porreti floruit menſibus Martio & Aprili, hoc ipſo anno 1611: ſed flores habebat plerunque binos coniunctim ex vno membranaceo folliculo prodeuntes; cùm ille quem Cluſius deſcripſit, vnicum duntaxat florem tulerit: præterea color illorum qui in Porreti horto florent, intenſè luteus, nec ita pallidus, vt ſuum deſcribit Cluſius. Ita in eiuſdem generis floribus ludit Natura.

Varietas Narciſſi latifolii flauo flore, amplo calice.

NARCISSI ALBI MEDIOLVTEI VARIETAS.

Præter communes differentias Narciſſi albi mediolutei (aliud enim genus coronam habet pallidam planè, aliud flauam ſeu exactiùs luteam; aliud item breuem planè, aliud ferè tubiformem) aliud quoddam genus alit Chriſtianus Porretus, ſatis ſerò florens, foliis latis, canis, magnis & altis: quod non vnicum florem habet, ſed quatuor aut quinque flores ex vno membranaceo folliculo protrudit: quorum ſinguli tamen æquè magni ſunt ac vulgares mediolutei, ſed calix eorum ſeu corona paulo maior, & magis crocei coloris, nec ita palleſcentis, vt vulgatis: alioqui odor valdè gratus.

NARCISSVS ALBVS, LVTEO LONGIORE CALICE.

IN Appendice Altera deſcripſit Clariſs. Cluſius aliquot Narciſſi ſpecies oblongo calice, multùm tamen à Pſeudonarciſſo albo, luteo tubo, differentes; & multo poſt Pſeudonarciſſos præcoces, imò cum ſerotinis Narciſſis, florentes: nempe vnam ſpeciem, cuius folia ſatis anguſta ſunt, carinata tamen, cæſii ex viridi coloris, flore albo ſex foliis conſtante, circumdantibus medium calicem flauum, ſemunciam longum, oris aliquantum inciſis, & quodammodo fimbriatis, admodum grati odoris: Et alteram illi ſimilem, à Venerio acceptam, cuius calicis oræ magis erant croceæ: Ac tertiam, quam Porretus ab eodem Venerio accepit, cuius ſena folia ex albo palleſcebant, aut ὠχρόλευκα erant; calix multo latior, & oras planè croceas habens. Cuius quoddam genus hoc anno 1611 in eiuſdem Chriſtiani Porreti horto floruit, floribus magnis, non ſex foliis conſtantibus, ſed octo, niueis aut candidis, ſed anguſtioribus & oblongis, ita vt ſtellæ inſtar radiatim diſpoſita videantur; verùm odore grato & reliquis ſignis, nihil ab aliis differentibus. Sed anno 1611, extremo Martio, & ineunte Aprili habuit idem Chriſtianus Porretus ſimilis ferè generis Narciſſos florentes, non ita ſerotinos, ſed præcociores, & minores, è Pyrenæis erutos, & à D. Petro Gaſſano miſſos, eoſque triplicis ſpeciei: Vna enim ſpecies lata & carinata habet folia, non incana, ſed viridia, ferè qualia Leucoii bulboſi vulgatioris, pedem alta: caulis foliis breuior, florem fert ſex foliis albis conſtantem, ſatis grandem, ſed tamen minorem illo, quem à Cl. Cluſio deſcriptũ ſuprà memorauimus: inter ea emergit tubus exactè luteus ſeu flauus, ſemunciâ longior, cum ſtilo intermedio, ſex ſtaminibus farina lutea cõſperſis cincto; interdum longioribus ipſo ſtilo, interdum verò breuioribus. Odor non ingratus, ſed obſcurior.

Altera eius ſpecies folia habet anguſtiora, non tamen ita anguſta, vt iuncifolia dici queat: caulis alioqui & floris magnitudo ac forma conueniunt cum priori. Floris folia in vtraque hac ſpecie, alba ſunt, ita tamen vt pallorem aliquem occulant: qua nota præcipuè à ſerotinis, id eſt, iis, quos Clariſs. Cluſius in Appendice altera deſcripſit, ſecernuntur.

Tertia ſpecies foliis & caulibus, ac florum forma & tubo flauo cum prioribus duabus conuenit: ſed ſex folia tubum cingentia non alba, ſed planè pallida apparent, & paulo ſunt anguſtiora, & acuminatiora.

NARCISSVS AFRICANVS FLAVVS, *polyanthes.*

Rarum & hoc Narciſſi genus, quod in eiuſdem Chriſtiani Porreti horto florens vidimus, huius anni 1611 extremo Martio & ineunte Aprili, vnà cum reliquis Narciſſis præcocibus, nomine *Narciſſe d'Algier* ad ipſum è Galliâ miſſum. Habet autem illud folia lata valde, bipedalia, aut pede altiora, non adeò cana; inter quæ latet caulis [illegible], rotundus, firmus, ex vno membranaceo folliculo flores producens duodecim aut plures; (quorum ſinguli maiores ſunt, quàm reliquorum Narciſſorũ, qui plures ſimul vnico cauli innaſcentes flores producunt, & paulo minores vulgaribus medioluteis aut mediopurpureis Narciſſis) prorſus flaui & ſplendentis lutei coloris: è quorum medio exilit calix longus ſeu tubus, patulus, magis flauus quàm ipſa folia; (minor tubo Narciſſi iuncifolii qui ab amplo calice nomẽ habet, & primo loco à Cluſio deſcribitur inter iuncifolios, maior

Narciſſus Africanus.

 autem

autem illo calice, qui in Narciſſo pallido medio-aureo conſpicitur) admodum grati odoris; minimè crenatis aut inciſis, marginibus, ſed præfectis quodammodo & æqualibus planè oris: in cuius medio apices ſex lutei, farinâ quaſi conſperſi, non conſpicuo ſtylo ſeu piſtillo.

NARCISSI PALLIDI MEDIOAVREI *varietas.*

Narciſſus ſulfurei coloris minor.

Alit idem Porretus Narciſſorum pallidorum medioaureorum duo genera, præcocia, ex Italia ad ipſum ab Illuſtri Viro Matthæo Caccini tranſmiſſa. Quorum primus minor folia habet qualia vulgaris Narciſſus medioluteus, latiuſcula, pedalia ferè: caulis altior, ex vnica vagina ſeu membranaceo folliculo profert tres plerunque, ſed interdum plures flores, illis qui ſimilis ferè generis Piſâ Italiæ, aut Byzantio tranſmiſſi ſunt, itemque vulgatiorum iunci-foliorum floribus non maiores, ſed collo breuiori, ſex foliorum valdè pallidorum ſeu ſulfureorum texturâ conſtantes, cingentium coronam longiuſculam, ſed patulam, nec tubi aut calicis formâ præditam, croceam ſeu auream, cum apicibus plurimis quaſi farinâ conſperſis. Odor non ingratus. Similes è Gallia in Pyrenæis montibus erutas accepit à D. Petro Gaſſano idem Chriſtianus Porretus.

ciſſus ſul- coloris ...m.

Alter maior, folia habet ſeſquipedalia, viridia, non incana, anguſta pro longitudine: inter quæ emergit caulis breuior ipſis foliis, ſed tamen plus quàm pedalis, plures ex vno folliculo flores protrudens, ſex foliis pallidis, ac propriè ſulfurei coloris conſtantes, (vnde & nomen ſuum *Narciſſo ſolfarigno* Italico idiomate obtinuit) intermedio calice prorſus flauo, breui, ſed tamen tubiformi, cum ſtylo breuiculo & paruo intermedio, tribus tantùm apicibus cincto. Odor gratus.

NARCISSVS TOTVS LVTEVS SEMPERFLORENS, *Caccini.*

Poſt deſcriptionem Narciſſorum latifoliorum, nempe pag. 158, aut ſaltem ante genera Narciſſorum iuncifoliorum, deſcribi poſſet & ſequens admodum rara Narciſſi lutei ſpecies, anno 1610 Florentiâ ab Illuſtri Matthæo Caccini Lugdunum Batauorum ad Chriſtianum Porretum tranſmiſſa; in cuius horto hoc anno 1611 menſe Martio extremo floret.

Folia habet anguſta, pedem aut circiter longa, coloris obſcurè virentis, & aliquo modo carinata, media quodammodo inter folia Pſeudonarciſſi Hiſpanici, & vulgatioris mediopurpurei Narciſſi; ſaltem latiora, quàm vt iuncifoliis accenſeri debeant. Ideoque anguſtifoliis Narciſſus vocari non incommodè poterit. Inter hæc folia, quæ ſatis numeroſa ex vnica radice prodeunt, caules aliquot aſſurgunt, ſinguli duos aut tres flores proferentes paruos, luteos, media corona ſeu calice breui, prorſus flaui coloris, odoris obſcuri.

Scribit autem idem Nob. vir, illam eſſe naturam huius Narciſſi, vt (in ſuo horto Florentiæ) ſingulis caulibus multos flores gerat, vſque ad quindenos: idque ſæpiùs in anno: ita vt numquam deſinat florere, ac ideo inter perpetuò florentes, hæc planta numerari debeat: quin & ex adnatis ſuis bulbis, quos eodem quo terræ cõmiſſa eſt, anno plures habere ſolet, illo ipſo anno alios caules & flores proferre. Quæ res profectò mira eſt, & rara adeò, vt nuſpiam huiuſcemodi ſpeciem Narciſſorum florentem viderit idem ille Nob. Vir, quàm in ſuo horto, & apud alium quendam Florentiæ. Sed ſi hunc aërem ferre poſſit, (quod ſpectandum eſt: Narciſſi enim plerique aëris qualemcumque mutationem ſine incommodo pati conſueuerunt) eâdem voluptate illos perpetuò florentes ſpectandi fruituros nos eſſe, confidimus.

ANEMONE TENVIFOLIA *flore ſuauerubente, Caccini.*

Eodem anno 1610 miſit idem Nob. Vir Matthæus Caccini Florentiâ, ad Chriſtianum Porretum pharmacopœum Lugdunenſem in Batauis, ſpeciem quandam Anemones tenuioris folii, cuius flores admodum magni, ſuauerubentis, ſiue carnei viuaciſſimi coloris, cum fundo ſeu vnguibus albis: quales in genere latifoliarum Anemonum interdum videre eſt, ſed inter tenuifolias non item.

HELIOCHRYSON.

Heliochryſon Creticum.

Eleochryſi, ſeu Eliochryſi cuiuſdam meminit in Epiſtola ſua ad Cluſium Honorius Belli, quæ eſt pag. ccc. Hiſtoriæ Rariorum plantarum: nempe herbæ cuiuſdam in Creta ſatis vulgaris, elegantiſſimæ, quæ tota tomentoſa eſt, folia ferens longa, anguſta, caules dodrantales

drantales

drantales; quorum verticibus innaſcuntur vmbellati flores, aurei pulcherrimi, corymborum æmuli, qui in pappos reſoluuntur: ſed ante maturitatem aut deflorеſcendi tempus carpti, perpetuò durant, eodem aureo colore fulgentes, ſi ſicco loco reponantur. Hæc ferè ſunt verba Honorii Belli.

Porrò huiuſmodi plantam ſiccam, aut eius ramos aliquot cum foliis, & florum corymbaceis vmbellis aliquot miſit Florentiâ ad Clariſs. Cluſium, Illuſtris vir, Matthæus Caccini, vnà cum eiuſdem icone, quam & delineari curaſſet idem Clariſs. Cluſius, niſi morte præuentus fuiſſet; aut ſi elegantiſſimæ huius plantæ plenam deſcriptionem nanciſci potuiſſet. Quam cùm nec nunc habeamus, tamen aliqua eius mentio hîc fieri debuit, propter ſummum deſiderium quo Clariſs. Cluſius eius deſcribendæ tenebatur. Et ſanè propter elegantiam ſuam meretur hæc planta omnibus Philobotanon hortis ali, & maximâ curâ aſſeruari, quod iam hodie in Italia fit aliquot locis, vt ex eiuſdem Nob. Viri Matthæi Caccini literis patet. Herba autem eſt foliis longis conſtans, ferè Gnaphalii ſimilibus: inter ea caules emittens ſeſquipedales ferè, aut, vt in literis ſuis annotauit idem Matthæus Caccini, altitudine Tulipæ ſerotinæ, tam copioſos ex vna radice prodeuntes, vt interdum octoginta aut centum rami in vnâ plantâ numerati poſſint, florum corymbis onuſti; qui adeò latè ſe expandunt, vt quis eos brachiis ſuis vtrimque reductis comprehendere omnes non poſſit. Annua non eſt planta, ſed calidioribus locis & regionibus culta, qualis eſt Italiæ Etruria, per aliquot annos ſuperſtes manere poteſt, & quotannis è radice ſua nouos caules & flores emittere. Flores confertim ereſcunt, pediculis pluribus coniunctim aſſurgentibus æquali ferè altitudine, ita vt vmbellam quandam repræſentent: ſinguli autem flores longiuſculis petiolis innixi, folliculoſi ſunt, aut ſquamatim inſtar exiguorum inuerſorum conorum compacti: inferiùs enim pauciores ſquamulæ ſunt, quæ paulatim copioſiores fiunt, & ſe expandunt cum ſuis intermediis luteis tenuiſſimis ſtaminibus: (ſed ſingula foliola planè ſunt ſplendẽtis aurei coloris;) adeò durabiles & aëris mutationi reſiſtentes, vt per aliquot annos permanentes, recens carpti videantur, aureo ſuo fulgore, maxime ſi ſolis radiis opponantur, valdè arridentes: adeò vt non ſine cauſa Heliochryſon dici mereatur hic flos: ob quam ſuam gratiam in Græcia, & præſertim Cretâ, etiamnum à feminis ad capitis aut humerorum ornatum coli conſueuit. Ob eandem autem ſuam durabilitatem flores hi multo meliori iure *Amaranthi lutei* nomen obtinebunt, quàm hactenus cognita Eliochryſa; quorum aliquot tamen genera in Italiæ multis locis, *Amaranto giallo* nominantur.

ALOE *quædam quæ Auenione creuit*.

Pag. 18 Exoticorum hiſtoriæ, poſt finem capitis de Harundine Indica, ſubiungi poterit epiſtola quædam doctiſſimi viri D. Doctoris Fontani, quam ad nos Aquis Sextiis miſit Ampliſſimus & prudentiſſimus Vir Nicolaus Fabricius Dominus de Peireſc, incluſam literis ſuis ad Clariſs. Cluſium deſtinatis: quæ quamuis poſt mortem Clariſs. Cluſii ad nos perlata ſit, locum in his Additamentis aliquem mereri nobis videbatur. Ambiguum autem quibuſdam eſſe poſſet cui potiſſimùm capiti attexi debeat: nam ſi opinionem quorundam ſequamur, deſcriptioni Harundinis Indicæ, vt diximus, ſubiungenda erit; quoniam & illi exiſtimant iſtas harundines aut ſtipites adeò ſtupendæ craſſitudinis & longitudinis, qui in porticu Horti Academici Lugduni Batauorum aſſeruantur, non Harundinem, nor arboris Mambu ſcapum ſeu truncum, ſed potiùs Aloës cuiuſdam Indicæ ſtipitem eſſe. Alii verò nihil iſtas Harundines cum Aloë commune habere autumant: & ideò hanc epiſtolam non hoc loco ponendam eſſe aſſeuerant; ſed fortaſſis meliori iure capiti de Aloë Americana (Rariorum plantarum paginâ CLXI) attexendam eſſe. Quicquid ſit, temporis diuturnitas, & induſtria eorum qui in peregrinas oras poſthac nauigaturi, rei veritatem indagare non cunctabuntur, declarabit. Interim Epiſtolæ huius hæc ſunt verba:

ILLVSTRISSIMO *Domino*, *D.* BLASIO CAPISVLA, *Pogii Latini Marchioni*, AVENIONENSI GVBERNATORI *vigilantiſſimo, militiæ Pontificiæ & Comitatus Venaiſcini præfecto prudentiſſimo*, IACOBVS FONTANVS, *Doctor medicus felicitatem exoptat*.

NATVRA diues (Generalis Illuſtriſſime) multa quotidie noua è ſuo locupletiſſimo penu in lucem emittit, quo ſuam eximiam poteſtatem mortalibus pateſaciat, & multa futura tum iam enata monſtret: ob id non pauci monſtrum appellatum ſunt arbitrati, quod hominibus plurimos monſtret euentus. Auenioni in horto D. Doins, iuxta murum domus proximæ meridiem verſus, nata eſt Aloë ab hinc

centum

Digitized by Google

centum annis, vt communis Auenionenſium fert opinio, cuius folia in origine palmo ferè craſſa, longa palmis decem aut duodecim. Hæc Aloë ad hunc vſque annum nunquam caulem emiſerat. Caulis ex ea oriri cæpit Sexto nonas Maii, quæ dies Sanctæ cruci colendæ erat dicata, 1599. Hæc intra 45 dies creuit ad triginta duos palmos. A medio ferè huius caulis ad ſummum vſque ramos ſiue ſurculos emiſit 29, perinde efformatos ac brachia candelabrorum quæ Illuminationis cauſa in aulis Magnatum ſuſpenduntur, origine recti, tandem ſurſum recurui; in quorum faſtigio ſummo valgæ enatæ ſunt plurimæ, haſtulæ regiæ valgis non abſimiles, quibus ſuprema parte hærebant flores crocei, floribus in ſarum capillamentis inhærentium non diſpares. Repentinum huius caulis incrementum cunctis admirandum extitit. Accurrebat ciues vndiquaque, nec non è proximis vrbibus homines promiſcuè omnis conditionis; inter quos multi aderant viri præſtantiſſimi, qui plurimas orbis regiones ſuis Peregrinationibus perluſtrauerant, qui ingenuè profitebantur ſe Aloës propè infinitas in variis mundi partibus conſpexiſſe, nunquam tamen caulem parem. Horum ſermonibus & veritatis ſtudio commotus, libros illos euoluendos putaui qui principes haberentur in plantis deſcribendis. Dioſcorides teſtatur caulem Aloës eſſe haſtulæ regiæ cauli ſimilem, & flores albos illi tribuit; Plinius ſententiæ Dioſcoridis ſubſcribit cap. 4. lib. 27. hiſtoriæ naturalis. Ex quibus differentiis nonnulli coniiciebant hanc Aloëm diuerſam eſſe ab ea quam illi authores depinxerunt, atque Marinum Sempervivum vocitandum ſunt arbitrati. Chriſtophorus à Coſta Aloen ſempervivum marinum appellatam ſcribit, quæ conſeruatur virens toto anno. Quare hæc planta Aloë eſt & verè dici poteſt. Supereſt vt hominum ſolicitis ſtudiis ſatisfaciamus: Forſan caulis hic omnium ſententiâ incrementi celeritate prodigioſus, ſignificat miram huius nobiliſſimæ Ciuitatis pietatem & diuini cultus miram obſeruantiam, aut grandes doctrinæ fructus qui in dies magis ac magis creſcunt laboribus doctorum pietate inſignium, quorum numerus maximus in hac ciuitate excellit. Aloë corpori Chriſti conſeruando reuera incorruptibili ab amicis illius opinione magis, quàm neceſſitate fuit vſurpata. Non enim paſſus eſt deus ſanctum ſuum videre corruptionem. Poteſt ergo Aloë rerum diuinarum & ſacrarum conſeruationem nec non incrementum ſignificare. Phyſici limitibus naturæ contenti, huius effectus rationem reddent ſuppoſitis effectuum naturalium cauſis; quarum prima eſt materia: Hæc namque Aloë centum annis nata multam & copioſam materiam accumulauit. Secunda eſt efficiens: Æſtas namque huius anni fuit calidiſſima, & ſicciſſima. Si autem ad vim cauſæ efficientis acceſſerit patientis præparatio, inde facilè effectus emerget. Hic igitur materia multa collecta fuit, quæ calore rarefacta, cùm cralla ſit, Naturæ occaſionem præbuit caulem producendi ad hanc quam conſpicimus magnitudinem admirandam. Hoc breui deſcribere volui, Generalis Illuſtr^me^, quo aliquam mei in te obſequii partem perſoluerem. Vale.

IVNCVS INDICVS *poroſus.*

Ex Orientali Indiâ, aut illi adiacentibus inſulis adferri in has regiones ſolet mirum quoddam iunci aut viminis genus, quod Clariſſimo Cluſio ſæpe viſum, ſed nondum deſcriptum, quia à nemine veram aut accuratam eius hiſtoriam nanciſci potuit. Quam etiamſi nec hoc tempore habeamus; tamen eius mentionem fieri hic debere, monuerant nos quamplurimi, qui illud a Clariſſimo Cluſio non memoratum nedum deſcriptum eſſe mirabantur. Videtur autem hic iuncus viminis vſum in locis vbi creſcit habere, adeò tenax, lentus ac flexilis eſt. Color autem eius pallidus, aut ſubluteus eſt; longitudo trium, quatuor aut plurium interdum pedum, craſſitudo qualis communi aſparago; ſine vllo nodo aut geniculo, adeò vt iuncum hac in parte magis quàm arundinem referat: ſubſtantia autem interior adeò poroſa eſt, vt ſi quis ori admoueat vnam extremitatem huius viminis, eique vel leuiter tantùm inſufflet, flatus ſeu halitus ex altera extremitate ſtatim erumpat, quod facillimè apparebit, ſi quis extremitati vlteriori ſaliuæ aut liquoris quippiam illinat: ſimul enim ac quis vna extremitate inſufflaturus eſt, dicto citiùs bullæ ex altera ſubſilient, pulcherrimo & propemodum ſtupendo ſpectaculo. Quem præterea vſum habeat, aut cuius ſtirpis pars, caulíſne, an vimen, an iuncus, an arundo, an aliud quidpiam ſagmentum ſit, hactenus ignoratur. Adeò negligentes fuerunt illi qui illud ex India in has regiones attulerunt. Quam culpam illos qui poſthac ea loca adituri ſunt, euitaturos ſpero. Cæterùm ob poroſam illam ſubſtantiam huius viminis, ſuſpicari quis poſſet, fortaſſis illud caulem aut pediculum eſſe cuiuſdam aquaticæ & altiſſimas radices in lacuſtribus locis agentis plantæ, qualis in Batauiæ & vicinarum regionum paludibus eſt Nymphæa, cuius folia & flores interdum longiſſimis poroſis pediculis innaſcuntur, & ſuperficiei aquarum innatantia, illo tamen caule ſeu pediculo radicibus ſuis inhærent, & inde alimentum trahunt. Sed an tale quid eueniat in Indico hoc vimine, ſuſpicari licet, vt dixi; affirmare non licet.

EXCERPTA *ex Deſcriptione* NAVIGATIONVM STEPHANI VANDER-HAGEN *Nauarchæ ſeu Admiralis nauium aliquot, verſus Guineam, & Orientales Indias è Batauiâ miſſarum.*

Vinum de Palma.

VINVM quod in Guinea repetiebatur, à quibuſdam *Vinum de Palma* nominatum, valdè turbidum erat, & obſcuri coloris, ſubalbum, ferè inſtar ſeri lactis; cui aliquot foliola innatabant, aliæque plurimæ ac variæ ſordes. Vinum hoc ex Palmarum ſeu Nucum Indicarum arboribus manauerat, guſtantibusque melius multo ſapiebat, quàm id duntaxat intuentes ſperârant aut opinati fuerant. Et, vt in ſecunda nauigatione Ambonenſi deprehendimus, quantumuis in Ambonâ nullæ vineæ, aut qualeſcunq. *vuæ*, vt nec in vicinis regionibus, colantur aut ſponte naſcantur; nihilominus tamen Summus Deus Ambonam dorauit maximâ copiâ Palmiferarum arborum, quas *Cocos d'India* aut Nuces Indicas appellant: ex quibus iſtarum regionum incolæ Indi liquorem quendam potabilem colligunt, Vinum de P[illegible] vocitatum. Liquor hic ſiccaris cucurbitarum corticibus, qui illis vicem [illegible] plent, excipitur: ſub veſperam enim dictas cucurbitas hiſce arboribus admouent ſeu appendunt, & manè eas hoc liquore plenas reperiunt. Quæ res Indis adeò procliuis eſt, facileque parabilis, ob immenſam harum arborum copiam, vt illis huiuſcemodi vino ſemper & quotieſcunq. ipſis lubet, frui liceat, quod ipſum guſtu multo melius eſt (vt ſupradiximus) quàm viſus ſpoponderat aut promiſerat; imò qui paullò largiùs inde bibunt, etiam inebriantur. Non diu tamen durat hoc potionis genus: nam quod manè ab arboribus relatum eſt, pomeridiano tempore plus dimidio deterius fit, quàm manè fuerat; & poſtero die planè inacuit. Hollandi iſtas regiones incolentes, inter paſtum huiuſmodi vino plerunque vtuntur, ſed poſt paſtum aquam potare conſueuerunt. Quin ipſi Indi & Luſitani inquilini rarò hoc vino vtuntur, dicentes malum inde ſanguinem generari. Ex hoc vino de Palma per artem diſtillatoriam extrahi ſolet vinum quoddam ſtillatitium ſeu Spiritus vini, aut Aqua vitæ, vt vocant, ipſis incolis *Arak* dictum, quod ditiores aut alicuius ſaltem facultatis Luſitani emere ſolent, & inter prandium aut cœnam paruulis cyathis potare, ad ciborum ſuorum in ventriculo concoctionem iuuandam. Incolæ earundem regionum eis breue tempus Tabacci, ſeu Nicotianæ fumum vſurpare ſiue haurire à Batauis didicerunt, cuius rei anteà planè ignari erant, contenti hactenus vnico *Betule* foliorum vſu, dicentes eius Betule folia manſa ſitim ipſis leuare, ventrem calfacere, ventriculumque expurgare. Ex eiſdem inſuper arboribus & earum fructibus *Cocos* dictis Oleum, Lac, Mel & Acetum colligi aut apparari conſueuit. Nucleus, ſeu interior earum pulpa, guſtu noſtrates Nuces Auellanas quodammodo referens, ab inquilinis comedi ſolet ipſorum *Sagu* ſeu farinæ permiſta: ſed id promiſcuo vulgo & ſeruis magis commune. Ex hirtis Nucum inuolucris, ſeu paleaceis integumentis norunt Ambonenſes magnos reſtes, ſeu funes conficere, quibus Luſitani in nauibus ſuis vtuntur. Sed & aliud ibidem funium genus torquere ſolent ex herba quadam Sparto Hiſpanico non abſimili, quam alioqui ſetas equinas quis eſſe iudicaret: qui funes multo meliores ſunt ſupradictis è Cocci cortice, & meliùs aquæ iniuriis & putrefactioni reſiſtunt.

Arak.

Betule.

Funes ex corticibus Nucum Indicarum.

Olei è Coco in medicinâ vſus.

Vſurpant & *Oleum de Palma* ſuum in medicinâ: præſertim vt membra & articulos neruoſque emolliant, quod Nauarcha ſeu Admiralius Vander-Hagen ipſe cùm regem Sabo admodùm decrepitum ſenem accederet, oculis ſuis vidit: nam dictus rex igni luculento aſſidens, à duabus Æthiopiſſis vxoribus ſuis hoc oleo aſſiduè vngebatur & fricabatur; quod grauem ſanè odorem, ignis & caloris vi liquatum, emittebat.

Millo, & panis ex eo.

In Guinea, nempe in dicto regno Sabo, incolæ præcipuè veſcuntur frumento quodam *Millo* vocitato, quod paruulum eſt granum, rotundum, Milio formâ, vt nomine, non abſimile, ſed guſtu dulcius. Ex hoc panem conficiunt, modo quem dicam: Ante omnia macerant illud granum: probè maceratum imponunt plano lapidi ſeu lateri, humani genu altitudine à terra eleuati; illudque aſſiduè alio lapide manibus ſuis terunt molúntve, haud ſecus ac noſtrates pictores coloramenta ſua comminuere ſolent: comminutum autem hoc modo frumentum aquâ ſubigunt, rotunda inde liba aut globos conficientes: quos linteis ſeu aliis ſetutis pannisve inuolutos coquunt, quantum ſufficere ipſis videtur. Panis hic non eſt mali aut ingrati guſtus: ſed eius confectio mundioribus aut delicatulis quibuſdam minimè fortaſſis arridebit.

Potio è Millo.

Ex eodem iſto grano Millo potionem quandam concinnare nouerunt, coquendo, aut aliter miſcendo: quam Admiralius dictus in vrbe Berqu ad menſam regiam inuitatus, ma-

ximo eum guſtu bibit, vſque adeò vt qui antea ſubægrotabat, conualuiſſe ex hoc potu aut ſaltim ſanior factus, ſibi videretur.

Sagu. Vt in tertia nauigatione didicimus, fructus ad humani corporis nutrimentum conducentes, in dicta Ambona naſcentes, ſunt ante omnia prædictum illud Sagu, ex quo incolæ panem ſuum pinſunt: eſtque farina alba inſtar grandinis, quod naſcitur in ſtipite ſeu trunco cuiuſdam arboris: guſtus eius vtcunque bonus: & bene nutrit; vſque adeò vt noſtrates ibi habitantes iſti pani aſſuefacti, libentiùs eo veſcantur, quàm noſtro biſcocto ſeu nautico pane, quod nos è nauibus noſtris adferebamus. Cùm autem ſecunda ſua nauigatione, dictus Nauarcha cum ſociis ſuis in terram deſcendere vellet, vt Sagu (id eſt, prædictam medullam arboris cuiuſdam, candidam vt grando, & pollini minutiſſimo non diſſimilem, ex qua Ambonenſes panem ſuum conficiunt, vt diximus) inde peteret, adeò ipſis eiuſcemodi panis placuit, vt aliquoties eadem de cauſa ad terram reuerſi fuerint. Eſt autem iſta medulla admodum tenuis & candida vt pollen ſiligineus: &, vt ſupra dictum, naſcitur in trunco arboris cuiuſdam Palmam arborem nō malè referentis; ſed adeò mollis materiæ & corticis, vt eam cultello menſario penè tranſſcindere queamus. [illegible] igitur ex dictis truncis deſumptam, manibus ſubigentes & depſentes, aqua [illegible] faciunt, cauisque lapidibus, in hunc vſum antè candefactis, paſtam iſtam includentes, percoquunt: aut candidis lateribus aſſellisve impoſitam eandem paſtam, haud ſecus ac noſtrates liba è fagopyro ſolent, coquunt. Ditiores depſunt hanc farinam lacte è dicta Palma arbore deſumpto madefactam: quod huic pani multum gratiæ addit, ſaporisque dulcedinem auget. Conficiunt inde & alia fercula inſtar pultium noſtratium, & alia quamplura huiuſcemodi.

Canes muti in Guinea. Prima ſua Nauigatione inueniebat dictus Nauarcha Vander-Hagen in Palatio cuiuſdam regis ad flumen *Cheſtos* in Guinea, canem quendam maiorem ſeu moloſſum Germanicis ſimilem, qui occipiebat latrare, ſecus ac illarum regionum canes conſueuerunt: quorum ea natura eſt, vt nullam vocem edant, ſed ſemper muti ſint ac permaneant.

Aligali ſeu Ciuetta. Videbat ibidem inſuper caueas ſeu cortes aliquot ligneas magnas, in quibus Aligali ſeu Feles Zibettam aut Muſcum habentes nutriebantur: quas rex ille ibidem alebat, vt inde Aligaliam aut Ciuettam colligeret.

Malaguetta. In dicta Africæ regione Guineâ abundè creſcit ſemen, *Greyn* (quaſi Granum) noſtratibus dictum, officinis *Malaguetta*, præſertim circa promontorium dictum *Cabo de tres puntas*: ob quam cauſam totus ille tractus à noſtris nomen ſortitur *De Greyn-cuſte*: quaſi dicas, Litus Graniferum; id eſt, Tractus regionis in qua Malaguetta creſcit: Secunda autem Nauigatione, cùm in ſinu, dicto *La baya d' Antongil* quieſcerent, ſub inſula *Santa Maria* inueniebatur maxima copia dictæ Malaguetæ adhuc immaturæ, nempe baccæ rubræ, admodùm gratæ guſtatu, & ſanæ eſu.

Angues immenſes in Sabo. In ſiluâ vicinâ Sabo, (primâ nempe Nauigatione) multi viſebantur angues admodùm venenati, & permagni, imò ſedecim, octodecim ac viginti pedum longitudinem ſuperantes, & craſſi è proportione: quos tamen incolæ capere non reformidant; imò & iis maximo cum guſtu veſcuntur.

Angues immenſi in Ambona. Tertia Nauigatione in Ambonâ etiàm immanes angues viſi, viginti & viginti quinque pedum longitudine, aut maiori, craſſi pro ratione, qui integras gallinas, imò & cercopithecos deuorabant. Nam anno 1600, in occidentali dictæ inſulæ tractu, huiuſmodi ſerpens occiſa, in cuius ventre integra felis reperta: cuius ſerpentis corium ſeu exuuium integrum

Angues ſimiles in Banda. ad dictum Admiralium Vander-Hagen relatum fuit. Qui cùm in Banda anno 1605 noſocomium quoddam ſeu domum curandis ægris ſuis in maritimis locis extrui curaſſet, accidit noctu, ſplendente Luna, talem anguem in dictas ædes intraſſe, poſtesque aſcendentem, gallinas aliquot ex ſummo ædium culmine rapuiſſe, & deuoraſſe, ſpectantibus ægris; qui in lecto ſuo decumbebant, & non ſine maximo horrore & metu immanem iſtam belluam aſpiciebant: tantæ enim longitudinis erat iſtud monſtrum, vt maximâ corporis ſui parte adhuc humi ſerperet, nec totâ adhuc mole aſſurrexiſſet.

Cuſa. Eodem tertio itinere viſebatur ibidem mirandum ac rarum quoddam animal, incolis *Cuſa* vocitatum, paulo maius quàm felis noſtratis, ruffis pilis, quod ventri ſuo vtrem quendam ſeu ſaccum appendentem geſtat, villoſum & hirtum, in quod & papillæ ipſæ deſinunt: cui catuli huius animalis adnaſcuntur, dictas papillas ore ſuo aſſiduo tenentes, vſque quò iuſtam ſuam magnitudinem nacti à matre partu excludi poſſint. Poſt quod tempus tamen adhuc in dicto iſto vtre manent ſugentes; vſque quò adultiores facti matrem

Digitized by [illegible]

trem ſequi, & cum illa paſtum ire, victumque quærere poſſint: tunc enim mater eos planè excludit & reiicit. Veſcitur autem hoc animal gramine & herbis viridibus, aut oleribus. Carnes eius à Luſitanis, aliiſque Chriſtianis harum regionum inquilinis in cibo aſſumi conſueuerunt: ſed Mahumetis ſequaces eas inter prohibitas ſibi carnes aut cibos habent; ſiquidem cornibus caret hoc animal.

Cùm dictus Nauarcha Vander-Hagen primo ſuo itinere, nempe anno 1598, rediret è Sabo verſus Mourre, in Guineâ, conſpicatus eſt in latiſſimis campis, & vaſtâ ac pauciſſimis arboribus conſitâ ſteriliique planicie, multos tumulos è rubrâ terrâ aggeſtos, haud ſecus ac in Belgio fœnorum acerui per demeſſos campos ſparſim conſpici conſueuerunt fœniſecii tempore. Ad quos tumulos cùm accedens, eoſdem penitiùs adſpiceret, animaduertit eos vndiquaque peruios ac foratos eſſe, contextos à quibuſdam exilibus vermiculis; quos ibidem affluenter circumrepentes ac vagantes contemplari erat, vt apes apud nos aluearia ſua circumcurſare ſolent. Hi tumuli quantumuis trium orgyiarum altitudinem, aut circiter quindecim & ſedecim pedum menſuram ſuperarent, à minutulis hiſce animalculis, vt Æthiopes inquilini affirmabant, triginta aut quadraginta dierum ſpatio coaceruati fuerant & aggeſti. Quæ res profectò miranda eſt aſpectu, & digniſſima notatu.

Vermiculi in cāpis Aethiopiæ.

Haud procul inde occurrebant dicto Nauarchæ aliquot armati Æthiopes, maximo fremitu incedentes, onerati carnibus cuiuſdam immaniſſimi elephanti, qui miliari vno inde vel paulo vlteriùs occiſus aut mactatus iacebat. Ad quem locum cùm & ipſe Vander-Hagen deueniſſet, eundem elephantem immenſæ magnitudinis fuiſſe deprehendit: quippe cùm aliquot centuriæ Æthiopum huius elephanti carnes domos ſuas retuliſſent (veſci enim elephantinis carnibus ſolet illa gens) vix tamen aliquid inde deſumptum eſſe (vt ita dicam) animaduerti poterat. Socij enim ipſius nauales, dicti elephanti cadauer aſcendebant, haud ſecus ac ædes quaſpiam, non ſine ſummâ omnium ipſorum admiratione: tantæ molis fuerat vaſtum ac immane huius elephanti corpus.

Elephas admodum magnum.

Meminit & idem Nauarchus magni cuiuſdam, & valdè feri ac immanis piſcis *Haye* dicti, adeò vt ſæpiùs nauales aliquot ſocios ab illius generis piſcibus deuoratos, vel ſaltem interemtos fuiſſe aſſerat. De hoc & in ſecundâ ſuâ Nauigatione ſcripſit: vidiſſe nempe vnum ex hoc genere, circa inſulam Sancta Maria dictam, adeò immanem, vt vix paulo minor Cete aliquo aut Balænâ videretur, comitatum maximâ copiâ aliorum congenerum minorum; qui tanquam Princeps aliquis aut dux cum ſuis ſatellitibus, vel prætorianis militibus, natabat: ſub quibus multi minuti piſciculi varicolores ſine metu aut damno natabant; quamuis alioqui ea natura ſit huius piſcis, vt non ſolùm hominibus, ſed & aliis piſcibus infeſtiſſimus & pernicioſus eſſe debeat: Quare Æthiopes ac etiam Indi hoc genus piſcis admodùm metuere & horrere conſueuerunt.

Haye.

In Guinea circa promontorium dictum *Cabo Lopez Gonſaluez*, idem Vander-Hagen conſcenſa ſcapha cum aliquot è sociis ſuis naualibus aduerſo flumine nauigans, verſus oppidum Vlibatto, deprehendit in dicto flumine multos Hippopotamos ſeu Equos marinos, dimidio maiores quàm ſint terreſtres noſtri equi; qui ab Æthiopibus ibidem capiuntur & in cibum aſſumuntur. Quin & in ipſo oppido plurima horum equorum capita monſtrabantur: è quibus & aliquot dentes mirandæ magnitudinis à comitibus eius relati ſunt. In mediterraneis eiuſdem regionis reperiuntur plurimi Bubali, aut potiùs Buffali ſilueſtres, nec non & elephanti, quos ibidem frequenter paſcentes videre eſt. Ad dictum promontorium, inter inſulam Coriſco viſebâtur eo tempore admodùm multæ Balænæ immanes, perſæpe tam nocte quàm die haud procul à nauibus emergentes, cum admodum horrendis aquarum eructationibus: ſed tamen nihil damni ab ipſis vlli iſtarum nauium illatum fuiſſe, teſtantur omnes. Nautici nihilominus ſocij, duo aut tres ſimul in vnum ex iſtis Cetis collineantes, ſclopis ſuis maioribus petentes caput, tetigiſſe quidem id ſe compererunt; ſed an eas læſerint ignorabant: nam ab ictu percepto merſerunt ſe ſub aquis dictæ Balænæ: nec poſtea vnquam magis comparuerunt.

Hippopotami, ſeu Equi marini.

Iuxta inſulam *De Mayo*, ſecundâ Nauigatione ſocii nauales ex noſtrâ claſſe ſagenæ vnico tractu 436 grandiores piſces ceperunt, illius generis quos Capitones quidam Latinè, Itali *Ceſali*, Hiſpani verò *Liſſas de Mar*, noſtri autem *Harders* vocant, admodum pingues & ſaporis gratiſſimi; quorum quidam duos pedes longi erant, ſed minimi, pedis longitudinem ferè attingebant.

Piſcium magna copia.

Inter inſulam *Anabon* & *Capo Lopez Gonſaluez* plurimos vermes viuos aquæ ſupernatantes deprehendimus, quorum quidam duos, aliquot tres, quatuor, quinque & ſex pedes longi erant.

Vermes aquæ innatantes.

Aues in nauem decidẽtes. Circa Samatram, eâdem Nauigatione ſecundâ, aues quædam, volando forſitan defeſſæ, ita cicures in naues deciderunt, vt manu à ſociis noſtris naualibus caperentur: erant autem è Larorum & Fulicarum genere, aut quas noſtrates *Zee-Meewen* appellant, longis roſtris, & pedibus anatinis, quæ piſciculorum capturâ viuebant, ſub aquis ſe mergentes: quas tamen eſu non iucundas Nauarcha deprehendit.

Lari aut gauiæ. Tertiâ Nauigatione, gr. 34. p. m. non procul à Promontorio Bonæ Spei, *Cabo d'Eſperança* dicto, plurimi varicolores & maculati Lari conſpiciebantur.

Arundo Indica. In Inſulâ Samatrâ inueniebatur arundinis Indicæ admodùm mirabile genus, varie ſe circum arbores vinciens, & contortiplicatim creſcens, centum, ducentarum, imò trecentarum & plurium orgyiarum longitudine, ita vt eius origo nec finis deprehendi vix poſſet: quod valdè accommodum erat circulis vaſariis conficiendis, quibus vaſa reuiebant ſocii nauales.

Locuſtæ. In reditu à S. Helenâ multæ rufæ ſubalbidæ locuſtæ viſebantur, aquæ innatantes, quarum & quædam in naues ipſas aduolitabant.

Lux ſuperficiem maris illuſtrans. Circa Lineam Æquinoctialem, ſecundâ Nauigatione, ita relucere & ſcintillare ſuperficies maris viſebatur, vt apud nos hiberno tempore viæ niue plenæ reſplendere conſueuerunt: tantumque lucis ad puppim noſtram ſe expandebat, vt ad interiora vſque nauis penetrans, totam eam illuſtraret, haud ſecus ac ſi laterna cum candelis accenſis de clauo pependiſſet. Quæ res multis rei nauticæ veteranis mira videbatur, qui nihil tale vnquam vidiſſe meminerant: Aliqui tamen ex iis qui Guineam verſus ſæpius nauigauerant, illud ipſum ſibi interdum vſuueniſſe memorabant.

Cæcitas ſubito oborta. Eadem ſecundâ nauigatione, circa inſulas Coruos & Fayal, repente inter ſocios nauales Nauarchæ Vander Hagen cæcitas ſubitanea oborta eſt, aut oculorum obfuſcatio, quæ indies ita increſcebat, vt quatuordecim aut quindecim ex ipſius ſociis repentino hoc malo correpti fuerint; quod propriè nyctalopia dici debebat: nam ſimulac obueſperaſcere incipiebat, adeo obfuſcari ipſis & obtenebrari viſus deprehendebatur, vt ne minimum quidem proſpicere poſſent; adeoque ad nocturnas vigilias obeundas prorſus inutiles, imò ad reliqua quæcunque naualia officia ineptiſſimi redderentur.

Vuæ ſine vinaceis, ſeu apyrenæ. Tertiâ Nauigatione, Nauarcha naui cuidam obuius factus eſt circa Socatara, cuius domini erant aliquot Arabes: quam cùm nullis Luſitanorum mercibus oneratam eſſe videret, à patrono eius donatus fuit aliquot fructibus noſtro cælo ignotis; & inter cæteros veſicâ quadam vuis paſſis agigartis plenâ, id eſt, quæ vinaceis ſeu ſeminibus carebant; alioqui admodùm dulces & gratiſſimi ſaporis erant.

Eâdem Nauigatione in flumine Iacatrâ plurimos raros incognitoſque nobis piſces ceperunt, aduerſo flumine ſubnatantes; quos non edules deprehenderunt: Vbi & plurimos crocodilos conſpexerunt: ex quibus vnus nido ſuo inſidebat, ibidem immotus manens, donec à præternauigantibus verbere aut ictu conti naualis abigeretur.

Mare albeſcẽs. Menſe Iulio, eâdem nauigatione, haud procul ab inſulâ Bandâ, ſingulis noctibus mare albeſcere deprehendebatur inſtar lactis ſeroſi aut eburytrati, vt vocant: & vt accolæ iſtius maris narrabant, quotannis hæc mutatio circa idem illud tempus accidebat, quæ ipſa mutatio illis idiomate vernaculo *Ayer buty*, id eſt, Aqua alba dicebatur: perduratque hic color vltra menſis vnius ſpatium: poſt quod tempus ſolitum ſuum colorem recipit mare. Nec hoc vllibi accidere videas, quàm circa inſulas dictæ inſulæ Bandæ adiacentes; ita vt mutatio iſta prope Ambonam vix animaduerti queat.

Nucum myriſticarum & macis meſſis. Circa hoc tempus præcipua eſt tempeſtas colligendæ Maci, & Nuci myriſticæ idonea: quarum arbores tamen quotannis ter fructus ferre conſpiciuntur.

Caryophyllorum arbores. Caryophylli, vt eâdem tertiâ Nauigatione præcipuè didicerunt, creſcunt in Ambonâ in altis arboribus, Pyro noſtro non diſſimilibus: quæ nunc maiori copiâ ibidem reperiuntur, quàm vnquam antehac, ex quo nimirum tempore Luſitani eius dominium occupârant; quod ferè quadriennio antè euenit, quàm dictâ regione Nauarcha Vander-Hagen potiretur: nam Luſitani ſimul ac rerum ibidem abſolutè domini facti ſunt, ſtatim multa millia arbuſcularum paſſim per totam illam regionem conſeri curârunt; & illorum veſtigia ſecuti incolæ, indies noua plantaria earundem arborum inſtituunt, maximâ copiâ

nce

nec fruſtrà, quippe cùm facillimo negotio & feliciſſimè iſtæ arbores in dictâ inſulâ proueniant & incrementa capiant, imò meliùs quàm in vllâ Moluccarum inſulâ: idque paſſim, ſine loci diſcrimine, tam in planis & vallibus, quàm in editis locis aut collibus. Fructuum tamen prouentus quotannis non æquè vber aut abundans exiſtit: nam tertio plerumque anno fructus in vnâ arbore magni deprehenduntur, ſequentibus verò duobus minores paulò. Breuiter, in hac arbore conſiſtunt hodie omnes opes & facultates incolarum dictæ regionis: quæ regio horum trium annorum ſpatio Societati Indicæ-Orientalis Batauicæ contribuit 2400 bazares caryophyllorum, quorum ſingulus bazar, vt vocant, 600 pondo Amſterdamica æquat, præter illud quod tectè diſtraxerunt, aut aliis vendiderunt. Quorum caryophyllorum ſumma ſi ſimul computetur, ſupra quadraginta auri tonnas æſtimabitur, id eſt, decies centena Hungaricorum millia ſuperabit.

Eâdem regione & plurima genera pulcherrimorum pſittacorum inueniuntur, maioris & minoris generis (quorum vltimos *Parroquettos* vocant) diuerſicolores plerique, & variegatis plumis tecti: ac inter eos aliquot albi, quorum capita tamen pulcro vertice ornantur, purpuraſcentis aurei coloris, aut propriè eius coloris qui in malis arantiis conſpicitur: quem verticem admodum concinnè attollere ſeu erigere ſolent iſtæ aues, naturâ duce, pulcerrimo ſanè ſpectaculo. Nidificantur & ibidem plurimæ ardeæ, pariter albæ, ac plurimæ aliæ nobis incognitæ volucres. Pſittaci albi.

Hæc ſunt quæ ex Nauigationibus Ampliſſimi iſtius Nauarchæ Vander-Hagen excerpta huic poſtremæ Cluſiani operis Recognitioni adiungere viſum fuit; quia pleraq. ad confirmationem eorum quæ à Clariſſimo Cluſio notata ſunt, conducunt; quædam etiam planè noua Lectori ſtudioſo non ingrata fore videbantur. Nihil autem in iis immutare voluimus; & in multis non potuimus; quamuis plura ſolùm tacta aut leuiter memorata potiùs quàm plenè aut accuratè deſcripta ſint. Sperandum eſt tamen per nauigationes ſingulas huic ſtudio ſemper aliquid noui & accuratiùs deſcripti acceſſurum: Vt ſic Naturæ dotes & miracula non ſolùm extrinſecè mirari & ſuſpicere, ſed & penitiùs rimari ac coràm inſpicere queamus. Hoc faxit Deus; qui horum miraculorum autor, plura admirationi noſtræ ſemper reſeruat, quàm cognitioni indulget.

Emendanda & addenda
NOTIS
CAROLI CLVSII
in Aromatum Garciæ Hiſtoriam,

Ex codice Ill. Scaligeri (qui nunc eſt apud Cl. V. Petrum Scriuerium) ipſius manu emendato & aucto.

Exoticorum Cluſii fol. 247 *ad Cap.* XVIII. *Xarabdar* eſt homo à potione:] *Adde*, Eſt autem Perſicum. Perſæ enim ex ſubſtantiuis adiectiua formant additâ paragoge DAR. *Scherabdar* ab Arabico *Scherab*, potus. *Deſterdar*, Quæſtor. *Deſtar*, eſt ſcriptum rationum, ex Græco διφθέρα. *Kemandar*, τοξότης.

Fol. 249. *ad cap.* XXIV. *verſ.* 15. quomodo non vidit *Cacolaa*, ſed *Kakala* apud Auiſenam ſcriptum eſſe:] *Lege*, quomodo non vidit non *Cacolaa*, ſed *Kakala*, &c.

Ibid. ad Cap. XXX. *verſ.* 13. quod Arabibus dicitur:] *Adde omiſſam vocem Arabicam*, لوز
Verſ. 15. Hebræi vocant לוז) *Scribe*, לוז.

Fol. 250, *ad cap.* XXXIII, *verſ.* 5. ἀσφαρτίζων.] *Scribe*, ἀσφαρτίζουσι.

Fol. 251. *ad cap.* XXXVIII. *addatur hæc Nota.* Perſæ *Bade Frangi.*] بادى فرنجى id eſt, malum Francicum بادى *Bade* Perſis eſt malum.

Emendanda & addenda Animadversionibvs
In Bellonii Obſeruationum libros.

Fol. 205. *Animaduerſ. verſ.* 8. *colum* 1. Caſtamoniti Corruptum ex Italico Caſtro munito] *Adde*, Niſi ſit à Caſtamonis populis.

Ibid. colum. 2. *verſ.* 5. Vocat literas Seruianas, quæ aliter dicuntur Hieronymianæ,] *Adde*, & Buchuizza.

Fol. 206. *colum.* 2. *verſ* 24. Melodunenſibus. *lege*, Meldenſibus.

Fol. 207 *colum.* 1. *poſt verſum ſextum à fine*, medio Septembri Iuliano, *inſere hanc Notam* Pag. ead. verſ. 29 Alcanna Arabum] Hæc figura non conuenit cum ea, quam dedit Proſper Alpinus, 20.

MOLY

MOLY HISPANICVM PVRPVREVM.

Moly montanũ latifolium purpureum, Hiſpanicum, à Ioh. Hoghelande.

PEROVCTIS huc vſque Curis hiſce poſterioribus, Nobilis & Clariſſ. Vir. Ioannes ab Hoghelande raram quandam Moly ſpeciem nobis oſtendit, emtam à rhizotomo quodam Gallo, quam ille Moly Hiſpanicum nominabat. Nobis autem primo intuitu ſpecies quædam Moly Pyrenæi eſſe videbatur: Sed caulem habebat rotundum, firmum, tres ferè pedes altum, ſummo faſtigio, è vaginâ quadam membranaceâ in tres partes fiſſâ flores emittentem p. m. ſexaginta, ſatis magnos, ſingulos vncialibus aut longioribus pediculis ſubnixos, ſenis foliis, dilutè rubris aut carneis, purpuraſcentibus, ſtellæ formâ radiatim expanſis conſtantes, cum ſex concoloribus intermediis ſtaminibus, gerentibus apices luteos, in quorum medio capitulum viride, interdum trifidum aut triangulare, cum ſtilo aut piſtillo intermedio, interdum verò quadrifidum, præſertim cùm florum folia octo numero ſunt; tunc enim & ſtamina octo cum apicibus totidem in hoc flore conſpiciuntur. Ex eâdem enim vaginâ membranaceâ ſeu folliculo prodeunt flores aliquot octo foliolis conſtantes; etſi plerique ſex tantùm foliola habere conſueuerint. Odor floris gratus, nec alliaceâ aliarum Moly ſpecierum grauitate capiti moleſtus. Florebat autem ſub 20 Maii, anni 1611. Radix alba, rotunda & bulboſa, longis compluribus fibris terræ adhærens, ac per eas eodem anno alias propagines emittens: magnitudo autem eius proportioni caulis non reſpondet: vnciâ enim vix eſt altior, tres vncias in circumferentiâ extuberans; folia emittens duo, viridia aut porracea (caulem quem modò deſcripſimus amplectentia) bipedalia p. m. lata, ſed in medio latiora, id eſt ferè tres vncias lata, carinata, & non ſolùm caulem intermedium, ſed & ſe mutuò amplectentia, nullius penè odoris, ſaltem allium non redolentia: inter quæ, nempe haud procul ab exortu ipſorum, & alii minuti bulbuli creſcunt, præter illos bulbulos qui iuxta radicem ipſam ex prædictis fibris enaſcuntur, ſtupendâ ſanè fecunditate.

FINIS.